

НАЦІОНАЛЬНА АКАДЕМІЯ ПЕДАГОГІЧНИХ НАУК УКРАЇНИ
ІНСТИТУТ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОЇ ОСВІТИ
ЛАБОРАТОРІЯ ДИСТАНЦІЙНОГО ПРОФЕСІЙНОГО НАВЧАННЯ

Василь ЯГУПОВ, Неля ВЕЛИЧКО

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА ДІЯЛЬНІСТЬ ПЕДАГОГА ПТНЗ

Посібник

Київ – 2015

ББК 74.56
УДК 377.091.12 – 047.22 : 004
В27

Рекомендовано до друку
вченою радою Інституту професійно-технічної освіти НАПН України
протокол № 9 від 28 вересня 2015 р.

Рецензенти:

Карташова Любов, доктор педагогічних наук, професор, завідувач лабораторії електронних навчальних ресурсів Інституту професійно-технічної освіти НАПН України;
Коваль Тамара, доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри інформаційних технологій Київського національного лінгвістичного університету;
Петренко Лариса Михайлівна, доктор педагогічних наук, старший науковий співробітник, вчений секретар Інституту професійно-технічної освіти НАПН України

В27 Ягупов В. В. **Інформаційно-аналітична діяльність педагога ПТНЗ** : посібник / В. В. Ягупов, Н. О. Величко. — Київ : ПТО НАПН України, 2015. — 165 с.

Функціонування професійно-технічної освіти України в складних соціально-економічних умовах вимагає від педагогів нових підходів до інформаційно-аналітичної діяльності. Інформаційно-аналітична функція педагогів системи ПТО є базовою для реалізації ними інших посадових функцій в інформаційному суспільстві. Насамперед інформаційно-аналітична функція передбачає роботу з інформацією, творче використання сучасних методів і засобів її пошуку та опрацювання. Запропонований посібник містить характеристику інформаційно-аналітичної складової професійно-педагогічної й управлінської діяльності педагогічних працівників ПТНЗ, а також розкриває прикладні аспекти розвитку їх інформаційно-аналітичної компетентності. У посібнику подані приклади технологізації інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ.

Основна мета посібника – допомогти педагогічним працівникам ПТНЗ, а також середніх загальноосвітніх, вищих навчальних закладів, Інститутів післядипломної педагогічної освіти, а також науковцям опанувати основи інформаційно-аналітичної діяльності. Посібник може бути використаний слухачами системи підвищення кваліфікації кадрів під час навчання за програмою «Підвищення інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ».

ББК 74.56
УДК 377.091.12 – 047.22 : 004

ЗМІСТ

ВСТУП	5
РОЗДІЛ I. ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ Й УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	6
1.1. Зміст інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів	6
1.2. Роль і місце інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників в їх професійно-педагогічній і управлінській діяльності	14
1.3. Компетентнісна парадигма розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ	22
РОЗДІЛ II. ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	36
2.1. Інформаційно-аналітичний супровід інноваційної освітньої діяльності ПТНЗ	36
2.2. Інформаційно-аналітичні центри навчальних закладів у системі інформаційного забезпечення професійної діяльності педагогічних працівників	54
РОЗДІЛ III. ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ	67
3.1. Інформаційно-аналітична діяльність директорів професійно-технічних навчальних закладів	67
3.2. Інформаційно-аналітична діяльність заступників директорів професійно-технічних навчальних закладів з навчально-виробничої роботи	72
3.3. Інформаційно-аналітична діяльність майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів	83
3.4. Інформаційно-аналітична діяльність викладачів загальноосвітніх дисциплін	

професійно-технічних навчальних закладів	97
3.5. Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів в інформаційному середовищі	105
ЛІТЕРАТУРА	130
ДОДАТКИ	135
Додаток А. Орієнтовний план роботи інформаційно-аналітичного центру ПТНЗ	135
Додаток Б. Посадова інструкція заступника директора з навчально-виробничої роботи	138
Додаток В. Робочий зошит майстра виробничого навчання	145

ВСТУП

Сучасне суспільство є інформаційним і висуває принципово нові вимоги до системи освіти, у тому числі й до професійно-технічної. Суттєво змінюються функції педагогів ПТНЗ, а в їхній професійно-педагогічній діяльності має постійно враховуватися, з одного боку, необхідність досконалого володіння майбутніми фахівцями сучасними інформаційними (інформаційно-комунікаційними) технологіями, а з іншого – швидке старіння наукового знання, навчальної інформації, інформаційних технологій, засобів тощо. Особливої значущості набувають педагоги ПТНЗ, які компетентні в інформаційно-аналітичній діяльності. Така компетентність забезпечує їх інформаційно-аналітичну роботу, основними напрямками якої є: постійний моніторинг потреб ринку праці у відповідних фахівцях різної кваліфікації; системний моніторинг навчально-виховного процесу в ПТНЗ взагалі та навчальної успішності в опануванні майбутнім фахом кожним учнем; моніторинг навчальної дисципліни, яку викладає педагог; моніторинг виробництва, для якого здійснюється професійна підготовка майбутніх кваліфікованих робітників; комплексне сприйняття й аналіз різноманітної інформації, яка необхідна в професійно-педагогічній діяльності [32].

Актуальність проблеми інформаційно-аналітичної діяльності педагогів у системі ПТО зумовлена: підвищенням ролі інформації в інформаційному суспільстві та професійно-педагогічній діяльності педагогів; інформаційною насиченістю системи ПТО взагалі й функціонування конкретного ПТНЗ зокрема; необхідністю інформаційно-аналітичного забезпечення та супроводу всіх заходів у ПТНЗ; упровадженням інформаційно-комунікаційних технологій (ІКТ), які стали необхідним методичним атрибутом професійно-педагогічної діяльності педагогів та інших суб'єктів ПТНЗ; цілеспрямованим запровадженням ІКТ у професійну підготовку майбутніх кваліфікованих робітників.

Це висуває підвищені вимоги до інформаційно-аналітичної компетентності педагогів ПТНЗ. Серед основних критеріїв її сформованості у них є здатність і готовність до постійного оновлення своїх професійних і фахових знань, системного оброблення величезного обсягу різноманітної службової інформації та компетентного її використання в професійно-педагогічній та управлінській діяльності, а також готовність вчасно, а то й з випередженням, реагувати на інформатизацію сучасного суспільства, вчасно вносити необхідні зміни в цілі, зміст, технології, методики, засоби професійної підготовки майбутніх фахівців в системі ПТО.

РОЗДІЛ І

ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНА СКЛАДОВА ПРОФЕСІЙНО-ПЕДАГОГІЧНОЇ І УПРАВЛІНСЬКОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

1.1. Зміст інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів

В сучасних умовах об'єктивним чинником розвитку світового співтовариства, насамперед його соціально-економічної, наукової, технічної, технологічної та освітньої сфер, є всебічна інформатизація, що викликає вирішальні зміни у змісті, технологіях і засобах професійної діяльності практично всіх фахівців. В інформаційному суспільстві найважливішими завданнями становляться отримання та розповсюдження освітніх, наукових і культурних відомостей, забезпечення високої якості освіти та інформаційних потреб кожної людини. Знання мають бути універсальним надбанням, доступ до відомостей і знань – максимально широким, інформаційні ресурси – мати високу якість і бути різноманітними, але водночас повинні забезпечувати інформаційну безпеку кожної особи як суб'єкта інформаційного суспільства, життєдіяльності та професійного буття.

Такий підхід до інформатизації стимулює поєднання одним фахівцем різних видів діяльності, що ми добре бачимо на прикладі виникнення нових універсальних інтегрованих професій, а також на прикладі педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів (ПТНЗ), які на практиці щоденно реалізують інформаційно-аналітичну функцію. Реалізація цієї функції в інформаційному суспільстві є мінімальною умовою успішного виконання усіх інших їх професійно-педагогічних функцій. Це безумовно актуалізує потребу системи професійно-технічної освіти (ПТО) в таких педагогічних працівниках, які здатні до успішної професійно-педагогічної діяльності та готові до творчого

вирішення її основних функцій, в тому числі й інформаційно-аналітичної. Відповідно, обґрунтування інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ, як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності в системі ПТО, є актуальною науковою, теоретичною, методичною та прикладною проблемою.

Окремі проблемні питання інформаційно-аналітичної діяльності педагогів ПТНЗ представлені в наукових публікаціях вітчизняних дослідників Н. Величко [3], Л. Петренко [5] та В. Ягупова [23], розвиток інформаційної культури директорів ПТНЗ обґрунтований О. Гуменним [9; 24] і В.В. Ягуповим [24], а зміст і структура інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ, як передумови їх успішної інформаційно-аналітичної діяльності, подані в наукових доробках Т. Волкової [4;5], Л. Петренко [15–19], В. Ягупова [24–32] та ін. Аналіз та узагальнення змісту наукового доробку цих та інших науковців, а також сучасної педагогічної практики в системі ПТО показують, що інформаційно-аналітична діяльність будь-якого фахівця представляє собою виявлення основних властивостей і зв'язків досліджуваного об'єкта, в силу яких він є частиною деякої системи, що зумовлює взаємозв'язок і взаємодію різних об'єктів у цій системі. Інформаційно-аналітична діяльність не зводиться ні до механізмів функціонування мозку, ні до всеохоплюючого опису явищ на будь-яких мовах, ні до суворого логічного взаємозв'язку різних понять і категорій, ні до уяви та інтуїції, ні до формулювання складних абстрактних законів, але водночас вона є єдністю цілеспрямованого пошуку, збирання, якісно-змістового перетворення інформації та продуктивного її використання для розв'язання практичних професійних завдань.

Існують різні вирішальні **чинники**, які актуалізують інформаційно-аналітичну функцію професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ. Насамперед – це *історико-педагогічні*: основний вектор сучасної професійної освіти спрямований на забезпечення гармонійного співвідношення та забезпечення освітніх потреб людини, особи та особистості як соціального суб'єкта, фахівця як професійного суб'єкта, громадянина та

патріота як представника суспільства та української держави. Це знаходить своє відображення у варіативних освітніх програмах, альтернативних організаційних формах здобуття освіти та забезпеченні офіційного визнання їх результатів.

Соціокультурні: відбувається переосмислення, уточнення і розвиток поняття «грамотність людини» у сучасному соціокультурному середовищі, оскільки зміст грамотності став значно ширше і змістовніше класичних трьох навичок: читання, письма і рахунку. Також мають місце інші соціокультурні чинники, наприклад необхідність соціального партнерства. Результат – активізується взаємодія ПТНЗ з соціумом.

Теоретико-методологічні: зміна цінностей традиційної професійно-технічної освіти на діяльнісні, суб'єктні, компетентнісні та інші теорії та методологічні підходи до професійної підготовки майбутніх кваліфікованих робітників у ПТНЗ; введення та затвердження в свідомості громадян інформаційного суспільства нової парадигми освіти – **освіта впродовж усього життя**. У цих підходах є один суттєвий аспект: учень сприймається і становиться справжнім суб'єктом педагогічного процесу, а не пасивним об'єктом впливу педагогів.

Управлінські: демократизація та децентралізація управління, відкритість і публічність ПТНЗ суттєво впливають на всіх його суб'єктів, технології, засоби і стиль професійно-педагогічної діяльності. Реалії сьогодення, ринкові умови функціонування економіки, сучасний ринок праці, у тому числі й ринок освітніх послуг потребують суттєвого вдосконалення управління ними, оскільки в таких умовах старі управлінські механізми успішно вже не функціонують. У зв'язку з цим суттєвим є створення, наприклад, інформаційного ресурсу, для забезпечення управлінських процесів у ПТНЗ.

Технологічні: впровадження в навчально-виробничий і виховний процеси сучасних педагогічних, інформаційних, інформаційно-комунікаційних та інших технологій і засобів, які складають, з одного боку, технологічну основу інформаційного суспільства, а з іншого – обов'язковий інструментарій

щоденного буття кожної особи, оскільки її життєдіяльність без інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій уявити сьогодні, практично, не можливо.

Інформаційні: швидке старіння та оновлення інформації; розширення процесу інформатизації на всі сфери суспільства та практично на всі види професійної діяльності; створення єдиного інформаційного простору ПТО; відкритість і доступність інформації для громадськості про результати функціонування ПТНЗ, а також необхідність працювати з великим обсягом інформації різного змістовного спрямування: довідково-енциклопедичною, статистичною, науково-технічною, нормативно-правовою, психолого-педагогічною, методичною, техніко-технологічною, соціальною (наприклад, інформація, яка стосується контингенту учнів, педагогічного колективу, інженерного та технічного складу тощо).

Інформаційно-комунікаційні: поява нових інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій, засобів і сучасної мікропроцесорної техніки, без яких організувати та здійснити навчально-виробничий і управлінський процеси в ПТНЗ сьогодні не можливо. Так, наприклад, перероблення великого обсягу різноманітної службової, фінансової, навчально-методичної та іншої інформації, яка стосується життєдіяльності ПТНЗ як суб'єкта освітньої діяльності, потребує використання інформаційних (інформаційно-комунікаційних) технологій та інтелектуальних нормалізованих методик.

Діяльнісні: існує службова необхідність вирішення інформаційно-аналітичних завдань суб'єктами ПТНЗ для успішної реалізації своїх посадових компетенцій:

– обов'язкового пошуку, збору, аналізу, синтезу, технічного оброблення та узагальнення інформації, в т. ч. з різних джерел для забезпечення професійно-педагогічної, управлінської та інших видів діяльності педагогічних та інших працівників ПТНЗ і задоволення навчальних потреб майбутніх кваліфікованих робітників у навчальній, довідковій, методичній та іншій інформації;

– постійного моніторингу нормативно-правової, наукової, науково-популярної, навчальної, виробничої, техніко-технологічної, навчально-методичної та іншої інформації, що стосується функціонування ПТНЗ, як суб'єкта надання освітніх послуг, професійної підготовки випускників, реалізації своїх функцій педагогами як суб'єктами професійно-педагогічної діяльності в системі ПТО [32];

– здійснення експертного оцінювання отриманої різноманітної інформації з різних джерел перед тим як їх застосовувати в практичній діяльності, наприклад, у навчальному процесі, в управлінській діяльності тощо;

– підготовки інформації для організації професійно-педагогічної діяльності, публічного спілкування та міжособистісної взаємодії з різними суб'єктами – учнями, колегами, керівництвом, соціальними партнерами, батьками учнів тощо;

– інформаційно-комунікаційного та технічного забезпечення проведення навчальних занять, різних публічних заходів і реалізації посадових компетенцій педагогічними працівниками.

Інформаційно-аналітична діяльність складається з таких компонентів:

а) мети: створення системи інформаційно-аналітичного забезпечення всіх етапів професійно-педагогічної діяльності користувачів інформації в ПТНЗ (мета є системоутворюючим компонентом всієї системи інформаційно-аналітичної діяльності);

б) мотивації: яка мета і смисл опрацювання, використання певної інформації та якій кінцевий результат її споживання;

в) суб'єктів: суб'єктами інформаційно-аналітичної діяльності є всі педагогічні працівники;

г) об'єктів: система «документ-споживач»;

д) засобів: різноманітні технічні, інформаційні (інформаційно-комунікаційні) та інші засоби роботи з інформацією;

е) методів: прийоми і способи опрацювання і поширення інформації;

ж) результату: інформаційно-аналітична продукція для споживачів

інформації в ПТНЗ.

Інформаційно-аналітична діяльність як процес є системою певних інформаційно-аналітичних дій, які утворюють комплекс заходів, що проводиться з метою збору, накопичення, оброблення та поширення необхідних відомостей з низки питань функціонування ПТНЗ, надання освітніх послуг і на підставі проведеної інформаційно-аналітичної роботи розробляються інформаційні (інформаційно-аналітичні) документи для споживачів інформації. Мінімальні складові інформаційно-аналітичної діяльності як процесу:

- збір і пошук інформації (головний, самий важливий і визначальний елемент);
- попереднє вивчення, інформаційно-аналітичне оброблення, формулювання висновків та облік;
- підготовка інформаційних (інформаційно-аналітичних) документів для споживачів.

Результатом інформаційно-аналітичної діяльності є, насамперед, огляди, щорічні доповіді, аналітичні довідки тощо.

Таким чином, зміст інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників слід розуміти як:

1) витяг інформації про досліджуваний об'єкт (процес), який представлений у вигляді певної знакової системи та її перетворення у зручну для сприйняття форму;

2) подальшу їх інтерпретацію на основі використання напівформальних і формальних мов для побудови статичних і динамічних інформаційних моделей предметної області; наприклад, в процесі інформаційно-аналітичної діяльності деяким чином подумки моделюють (проектують) складові частини реальної системи, а також може створюватися певна цілісна система, що не існувала раніше в природі – модель досліджуваної системи;

3) їх подальший предметний аналіз у контексті потенційного застосування у своїй професійно-педагогічній діяльності; для цього доцільно

виконання таких процедур:

– формування нових понять, знань і ментальних моделей (евристика лінійності, евристика раціональності, евристика репрезентативності, евристика доступності, евристика формату, евристика ймовірності, евристики порівнянності і транзитивності, евристика адитивності, евристика негайної реакції, евристика бинарності) педагогічних працівників ПТНЗ та їх застосування;

– формування системних знань, у тому числі і нових, які стосуються діяльності педагогічних працівників ПТНЗ як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності;

– інтерпретація результатів практичного, професійно-педагогічного мислення, їх перетворення в певну модель, яку можна реалізувати в професійно-педагогічній діяльності (перетворення та уточнення наявних ментальних моделей як у суб'єктів професійно-педагогічної діяльності; формалізація ментальних моделей педагогічних працівників ПТНЗ тощо);

– застосування системи ментальних моделей для вирішення професійно-педагогічних проблем у ПТНЗ, організації творчої професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників і навчальної діяльності учнів;

– формування бажаних професійно-педагогічних і управлінських впливів на педагогічну систему ПТНЗ у цілому і на її суб'єктів, зокрема.

Отже, інформаційно-аналітичну діяльність педагогічних працівників слід, з одного боку, сприймати як реалізацію інформаційно-аналітичної функції їх професійно-педагогічної діяльності, а з іншого – розглядати як взаємодію, взаємовплив і взаємозумовленість їх мотивації, інтелектуальних здібностей і здатностей – практичного та теоретичного інтелекту, творчості, рефлексії та саморефлексії, задоволення інформаційних потреб у процесі роботи з певною інформацією. Саморефлексія в даному випадку проявляється в усвідомленні та сприйнятті самої інформаційно-аналітичної діяльності як в цілому, так й її прийомів, технологій, засобів і результатів у процесах аналізу-синтезу певної інформації, яка необхідна для реалізації посадових компетенцій.

Після такого теоретично-методологічного обґрунтування інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ можна перейти до її універсальних етапів, тобто технології її реалізації. Ця *технологія* має в основному відповідати універсальній структурі діяльності, яка обов'язково має включати поряд з класичними складовими також мотиваційний, емоційно-почуттєвий, вольовий етапи.

Мотиваційний етап: виділяють такі функції мотивації в інформаційно-аналітичній діяльності: ініціювання інформаційно-аналітичної діяльності конкретним педагогічним працівником; вибір мети в інформаційно-аналітичній діяльності і напрями дій щодо її досягнення.

Емоційно-вольовий етап: регуляція виконання дій щодо досягнення цілей інформаційно-аналітичної діяльності; перемикання, а при необхідності й припинення дії з інформацією.

Інтелектуально-технологічний етап: для реалізації даного етапу педагогічний працівник має усвідомити як результати, так і ймовірні наслідки вирішення проблемних ситуацій; володіти практичними здатностями пошуку та аналізу інформації, її синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення і конкретизації, які передбачають розвиненість провідних якостей теоретичного і практичного інтелекту; мати певні практичні вміння і здатності з оформлення обробленої інформації та її використання в професійно-педагогічній діяльності.

Інформаційно-реалізаційний етап: це конкретна поведінка педагогічного працівника в певній педагогічній ситуації, в якій проявляється його культура роботи з інформацією в процесі реалізації посадових компетенцій у педагогічному середовищі. Основний смисл цього етапу – це використання результатів інформаційно-аналітичної діяльності як для організації власної професійно-педагогічної діяльності, як її суб'єкта, так і найголовніше – для організації діяльності інших суб'єктів – навчальної діяльності учнів. У зв'язку з цим цей етап складно технологізувати, але він має багато аспектів. Це творчий, індивідуальний, конструктивно-проектувальний, системно-модельований, управлінський, педагогічний, оцінно-діагностичний, експертний та ін.

Етап саморефлексії педагогічних працівників в інформаційно-аналітичній діяльності – найбільш складний, індивідуалізований, творчий і одночасно вкрай необхідний і відповідальний. Рефлексія і саморефлексія є провідними механізмами забезпечення успішного функціонування педагогічної діяльності, оскільки саме вони є базовою характеристикою психіки педагога, що сприяє становленню суб'єктності педагогічних працівників в інформаційно-аналітичній діяльності, робить можливим суб'єкт-суб'єктні стосунки між ним і учнями, а також з іншими учасниками навчально-виробничого процесу в ПТНЗ. В інформаційно-аналітичній діяльності педагогічних працівників у ситуаціях розв'язання творчих завдань рефлексія та особливо саморефлексія є суттєвими компонентами професійно-педагогічного мислення, що представляє собою один із взаємодіючих процесів цієї діяльності – особистісний, предметний, поведінково-операціональний. А в даному контексті саморефлексія – це усвідомлення педагогічними працівниками цілей, змісту, технологій і засобів вирішення певної педагогічної проблеми (ситуації), що складає підвалину саморозвитку їх культури інформаційно-аналітичній діяльності.

Отже, інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників ПТНЗ є безпосередньою складовою їх професійно-педагогічної діяльності, яка характеризується цілеспрямованим пошуком, збором, експертним оцінюванням, аналізом, синтезом і обробленням різноманітної інформації, яка стосується реалізації компетенцій педагога і продуктивним її застосуванням для вирішення педагогічних проблем в умовах невизначеності (неповної інформації) професійно-педагогічної діяльності. Вона має свою технологію, функції та здійснюється в рамках реалізації посадових обов'язків кожної категорії педагогічних працівників.

1.2. Роль і місце інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників в їх професійно-педагогічній і управлінській діяльності

Зміна парадигми освіти з традиційної на інноваційну спонукає

професійно-технічну освіту до вдосконалення інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників ПТНЗ, які мають не тільки добре володіти професійними аспектами, а й легко орієнтуватися в новітніх складових інформаційного освітнього простору та бути в інформаційно-аналітичному аспекті компетентними. Сучасне суспільство потребує ерудованих і компетентних керівників і педагогів, які вільно і критично мислять, готові до інноваційної професійної діяльності, реалізації особистісного, суб'єктно-діяльнісного та компетентісного підходів щодо проектування стратегії власного інформаційно-аналітичного розвитку та здатні самоактуалізуватися з урахуванням реформування в системі ПТО. Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників ґрунтується на досягненнях науки, передового досвіду та полягає в конкретній роботі з інформацією під час організації навчально-виробничого, навчально-виховного, управлінського процесів. Вона супроводжується системою взаємозалежних дій і заходів, спрямованих на всебічне підвищення кваліфікації, вдосконалення професійної майстерності кожного викладача і майстра виробничого навчання та на розвиток інформаційно-аналітичного потенціалу колективу і навчального закладу в цілому.

Нині за ступенем інтелектуальності і складності інформаційно-аналітичні завдання, які виконуються в ПТНЗ, можна поділити на п'ять класів.

Перший клас – найбільш прості завдання, які складаються з повністю формалізованих процедур і виконання яких, крім витрат часу, не становить ніякої складності для виконавців. Ці завдання стандартизуються і програмуються. До них відносяться контроль і облік, оформлення документів, їх тиражування, розсилка та ін. Такі завдання вирішуються практично всіма автоматизованими інформаційними системами. Завдання цього класу, якщо вони використовуються для прийняття рішень, називаються завданнями прийняття рішень в умовах повної визначеності. При цьому випадкові і невизначені чинники відсутні.

Другий клас – більш складні завдання, які стосуються ухвалення

управлінських рішень в умовах ризику. Їх вирішення можливе на основі застосування методів теорії ймовірностей, аналітичного та імітаційного моделювання.

Третій клас завдань складають слабо структуровані завдання, які містять невідомі або не вимірювані компоненти (кількісно не оцінювані). Для них характерні відсутність методів розв'язання на основі безпосереднього опрацювання даних. Постановка завдань базується на прийнятті рішень в умовах неповної інформації. У ряді випадків, на основі теорії нечітких множин і застосувань цієї теорії вдається побудувати формальні схеми рішення.

Четвертий клас завдань складають завдання прийняття рішень в умовах протидії або конфлікту (наприклад, необхідно враховувати наявність активно діючих конкурентів на ринку освітніх послуг у регіоні). В завданнях цього класу можуть бути наявні випадкові чинники, для яких невідомі закони їх впливу. Їх вирішення можливі (але не завжди) методами теорії ймовірностей, нечітких множин і теорії ігор.

П'ятий клас – найбільш складні завдання прийняття рішень, які характеризуються відсутністю можливості формалізації через високий ступінь невизначеності. До таких завдань відноситься більшість проблем прогнозування, перспективного планування.

Відповідно, працівників у галузі інформаційно-аналітичної діяльності в ПТНЗ можна умовно поділити на такі групи відповідно до виконуваних ними інформаційно-аналітичних завдань:

Перша група – *керівники* (директори, заступники, координатори аналітичних служб, начальники відділів тощо), які виконують, як правило, завдання четвертого і п'ятого класів. Творчий елемент їх роботи – максимальний, а рутинний зміст – мінімальний. Вони несуть найбільшу відповідальність за прийняття рішень та є основними користувачами узагальнених інформаційних ресурсів організації. Основна форма діяльності таких керівників – ділове спілкування. Для них характерний такий розподіл часу протягом дня: ділові контакти – 47%, робота з документами – 29%,

телефонні переговори – 9%, відрядження (поїздки) – 6%, аналіз проблем і прийняття рішень – 4%, інше – 5%. Технологія їх діяльності характеризується такими особливостями:

– при централізації прийняття рішень різко збільшуються обсяги інформації, зменшується час на обдумування і аналіз, зростає складність комплексного врахування всіх даних;

– виникає значна частка поточних задач, які не дозволяють зосередити увагу на стратегічних цілях;

– не враховується роль організаційної поведінки педагогічного та трудового колективу, вплив зовнішнього середовища і психологічних аспектів прийняття рішення;

– переважають проблеми, зумовлені звичками, досвідом, традиціями і іншими неформалізованими обставинами;

– при прийнятті рішень керівник не завжди у змозі описати і навіть уявити досить повну модель ситуації, а керується лише деякими уявленнями про неї;

– діяльність керівника значною мірою залежить від стилю керівництва, від ступеню знань причин і наслідків, ясності уявлення взаємозв'язків обсягу наявної інформації.

Наведемо зміст основної діяльності керівників ПТНЗ в інформаційно-аналітичній сфері. Директор – організує формування службової інформації (збір, аналіз, оброблення, зберігання) за такими основними блоками:

- 1) діяльність ПТНЗ з виконання законодавства України в сфері освіти;
- 2) дотримання нормативно-правових норм, що регламентують діяльність освітньої установи;
- 3) діяльність педагогічного колективу, спрямована на професійну підготовку кваліфікованих працівників;
- 4) діяльність педагогічного колективу, спрямована на створення системи виховної роботи;
- 5) робота з педагогічними кадрами;

б) управління ПТНЗ на трьох рівнях:

– адміністративно-управлінський рівень (директор, заступники директора);

– рівень колективно-колегіального управління (рада ПТНЗ, педагогічна рада, методична рада, методичні об'єднання, наукові кафедри, громадські організації і т. д.);

– рівень учнівського самоврядування;

7) працевлаштування випускників ПТНЗ;

8) формування контингенту учнів;

9) інноваційна діяльність;

10) матеріально-технічна база, матеріально-технічний стан, санітарно-гігієнічний режим, техніка безпеки;

11) банк даних по паспорту ПТНЗ;

12) фінансово-господарча діяльність і виробнича діяльність;

13) організаційно-педагогічна діяльність;

14) робота з батьками, громадськістю, соціальними партнерами, роботодавцями тощо.

Заступник директора з навчальної роботи формує банк таких даних щодо:

– стану навчального процесу: а) якість освіти учнів (результати діагностик, зрізів, контрольних робіт, динаміка розвитку різних компетентностей, результати олімпіад та ін.); б) рівень професійно-педагогічної компетентності педагогічних кадрів (атестаційні матеріали, результати відвідування занять, результативність застосовуваних освітніх технологій, характер відносин з учнями, ефективність контрольної-діагностичної діяльності та ін.);

– організації навчально-виховного процесу (розклад, змінність, режим роботи училища, облік робочого часу, заміни уроків та ін.);

– забезпечення навчально-виховного процесу (плани, програми, навчально-методичне забезпечення, формування фонду необхідних наукових, науково-методичних і методичних видань та ін.);

- методичної роботи (банк даних про передовий педагогічний досвід, інформація про адаптацію молодих фахівців, становлення педагога, підготовку, перепідготовку й підвищення кваліфікації педагогічних кадрів, навчання сучасним педагогічним технологіям, мотивацію персоналу до підвищення професійної майстерності, атестацію й оцінку роботи педагогічних кадрів та ін.);
- виконання протоколів педагогічних рад і нарад при директорі;
- виконання державних програм тощо [12].

Інформаційно-аналітична діяльність керівників ПТНЗ спрямована на формування і розвиток культури праці з інформацією задля підвищення якості освітніх послуг, яка залежить від аналітичної роботи щодо здійснення моніторингу досягнень навчального закладу й показників всіх видів діяльності; взаємодію з інформаційними партнерами закладу (роботодавці, соціальні партнери); впровадження галузевих інновацій; аналіз конкурентних переваг інших навчальних закладів, демографічної ситуації, тенденцій ринку праці й професійних вподобань абітурієнтів тощо. Це дозволяє керівнику швидше адаптувати навчально-виховний процес до запитів і потреб сьогодення, змінювати напрями й профілі підготовки відповідно до викликів ринку праці, забезпечувати ефективне розроблення стратегічних планів розвитку ПТНЗ, визначати проблеми підвищення кваліфікації педагогічних кадрів та інші проблемні питання.

Другу групу складають *спеціалісти-фахівці* (методисти, педагогічні працівники та ін.), які виконують завдання другого і третього класів і формують інтелектуальний базис ПТНЗ. Для них характерний такий розподіл часу протягом робочого дня: ділові контакти – 23%, робота з документами – 42%, телефонні переговори – 17%, аналітична робота – 12%, інше – 6%. Ефективність функціонування ПТНЗ в основному визначається продуктивністю діяльності цих фахівців, особливо у питаннях створення нової інформації, які забезпечують практично всю інформаційну підготовку для прийняття рішення керівником. Вони є основними виконавцями документів, визначають їх якість.

Частка рутинної роботи різна і при раціональній технології має бути незначною.

Третя група – *технічні працівники* (оброблювачі інформаційного матеріалу, допоміжний персонал), які виконують всю рутинну роботу (завдання першого класу). Робота цих працівників регламентована, але не потребує розуміння змісту опрацьовуваної інформації. До цієї ж групи відносяться працівники, які мають суто виробничі навички та здатності – друкарки, оператори. Основний критерій продуктивності їх роботи – оперативність і своєчасність опрацювання певного документу без збоїв і помилок. Найбільш поліфункціональними працівниками є секретарі, які готують листи, накази, розпорядження та інші документи, копіюють і розсилають документи, ведуть файли документів, здійснюють телефонні контакти, планують зустрічі і поїздки, організують «календарі» своїх керівників. Для цієї групи працівників характерний такий розподіл часу: робота з документами – 69%, телефонні переговори – 20%, ведення обліку – 6%, інше – 5%. Основний клас завдань, притаманний інформаційно-аналітичним фахівцям, – це документаційне забезпечення управлінської діяльності в ПТНЗ. Незалежно від класу завдань, рішення будь-якого з них передбачає проведення великого обсягу типових офісних робіт, які включають:

- опрацювання вхідної і вихідної інформації: читання і відповіді на листи (як електронні, так і звичайні), написання звітів, циркулярів та іншої документації, яка може містити також малюнки і діаграми;

- збирання і подальший аналіз деяких даних, наприклад звітності за певні періоди часу за різними підрозділами або організаціями, яка задовольняє різним критеріям відбору;

- збереження інформації, яка надійшла, забезпечення швидкого доступу до неї і пошук необхідної у даний момент інформації.

Діяльність всіх суб'єктів інформаційно-аналітичної діяльності має бути чітко скоординована між ними; зокрема, мають бути забезпечені тісні зв'язки, які дозволяють обмінюватись інформацією у короткі терміни, а процес руху

документів має бути чітко організованим. А відповідно організація інформаційно-аналітичної діяльності будь-якого суб'єкта управління в ПТНЗ – це основа функціонування структурних елементів інформаційної системи ПТНЗ.

Практика свідчить, що інформаційно-аналітична діяльність у різних системах, як правило, має ієрархічний характер. Так, з позицій кібернетики найсуттєвішими характеристиками ієрархічних систем є вертикальна декомпозиція на відповідні підсистеми; пріоритет дій підсистем вищого рівня; залежність поведінки підсистем вищого рівня від фактичного виконання своїх функцій підсистемами нижчого рівня ієрархії. При цьому система або підсистема розглядаються як процес перетворення вхідних параметрів у вихідні. На підставі цього можна виділити такі рівні організації інформаційно-аналітичної діяльності у ПТНЗ:

- а) ПТНЗ як юридична особа;
- б) у межах структурних ланок ПТНЗ;
- в) індивідуальний.

Зазначені рівні характеризуються:

- кількісним та якісним складом суб'єктів інформаційно-аналітичної діяльності в ПТНЗ;
- характером самоорганізації суб'єктів конкретного рівня інформаційно-аналітичної діяльності, ступенем його централізації (децентралізації);
- співвідношенням економічних й адміністративних механізмів регулювання діяльності суб'єктів кожного рівня інформаційно-аналітичної діяльності;
- характером відносин між суб'єктами інформаційно-аналітичної діяльності (відносини ієрархії, рівності тощо);
- швидкістю реакції суб'єктів інформаційно-аналітичної діяльності на вплив зовнішніх чинників, ступенем мобільності (інертності) конкретного рівня організації інформаційно-аналітичної діяльності в цілому;
- обсягами, ступенем різноманіття та складності потоків інформації, що

функціонують на конкретному рівні інформаційно-аналітичної діяльності;

– потенційними можливостями суб'єктів конкретного рівня інформаційно-аналітичної діяльності в царині збору, переробки, зберігання та передачі інформації.

Основна мета інформаційно-аналітичної діяльності на кожному рівні в ПТНЗ спрямована перш за все на забезпечення життєдіяльності інших суб'єктів цього рівня та, з одного боку, вона пов'язана з відповідною діяльністю на вищих і нижчих рівнях ієрархії через систему прямих і зворотних зв'язків, а з іншого – певною мірою впливає на організацію інформаційно-аналітичної діяльності нижчого рівня ієрархії та, у свою чергу, її ефективність на цьому рівні залежить від успішної організації інформаційної діяльності нижчого рівня.

Отже, вищевикладене свідчить про необхідність широкої ерудиції, професійної, психологічної та особистісної готовності, професійно-педагогічної підготовленості та практичної здатності педагогічних працівників у системі ПТО до роботи з інформацією, що має назву інформаційно-аналітична діяльність. Відповідно, у них необхідно для цього цілеспрямовано розвивати (а в окремих випадках і формувати) інформаційно-аналітичну компетентність як важливої передумови успішної реалізації ними інформаційно-аналітичної функції в процесі реалізації посадових компетенцій. У протилежному випадку може виникнути питання про професійну придатність педагогічних працівників як фахівців на сучасному ринку праці.

1.3. Компетентнісна парадигма розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ

Сучасні підходи до забезпечення якості ПТО ставлять до педагогічних працівників підвищені вимоги щодо вдосконалення професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників, оволодіння інформаційно-комунікаційними та іншими сучасними педагогічними технологіями, розвиток і

постійне вдосконалення (а інколи, на жаль, і формування) інформаційно-аналітичної компетентності. Вона являє інтегральне професійно-особистісне утворення, яке характеризує їх інформаційно-аналітичну підготовленість, різносторонню готовність і практичну здатність реалізовувати інформаційно-аналітичні функції в професійно-педагогічній діяльності відповідно до своїх посадових компетенцій як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності.

Для того, щоб інформаційно-аналітична компетентність педагогів ПТНЗ стала ефективним інструментом їх професійно-педагогічної діяльності, вона має бути діяльнісно-орієнтованою, оскільки вразливим моментом при її розвитку та вдосконаленні є розрив між теорією й освітньою практикою. Тому саме компетентнісний підхід має значний потенціал для її розвитку, який можна представити на трьох рівнях:

– рівень функціонування: на цьому рівні педагогічні працівники виконують повсякденну інформаційно-аналітичну діяльність, яка передбачена нормативно-правовою базою – посадовими компетенціями; на даному рівні вони здатні організовувати та реалізовувати інформаційно-аналітичну функцію відповідно до визначених для своїх посад норм, вимог і функцій, а також до творчої ініціативності;

– рівень інновацій: освоєння зовнішньої та вироблення власної інновації, що передбачає наявність позитивної мотивації, що спонукає конкретного педагогічного працівника до творчості й визначенню мети свого розвитку в інформаційно-аналітичній діяльності; ухвалення рішення про розвиток своєї інформаційно-аналітичної компетентності, що є найважливішим аспектом його поведінки на даному етапі її розвитку;

– рівень цінностей і творчості: цей рівень являє собою ціннісний орієнтир розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ, оскільки стимулює формування і розвиток мотивації розвитку й освоєння інновацій, а також стимулює формування індивідуального стилю їх інформаційно-аналітичної діяльності як її суб'єктів.

Результати узагальнення відмінностей між традиційною та

компетентнісною парадигмами розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ подано в таблиці 1.1. Аналіз цієї таблиці дозволяє наголошувати, що за вимогами компетентнісного підходу в сучасних умовах результати освіти розглядаються не лише як сукупність засвоєної наукової і навчальної інформації, а й як здатність майбутнього фахівця успішно діяти в різних стандартних і нестандартних ситуаціях професійної діяльності. Це має усвідомлювати та сприймати кожен педагогічний працівник як аксіому і намагатися реалізувати основну мету сучасної професійної освіти – щоб майбутній фахівець став суб'єктом професійної діяльності в процесі професійної підготовки на основі опанування професійної компетентності, був здатним і готовим до особистісної та професійної самоактуалізації на сучасному, суперечливому ринку праці. Для досягнення цієї мети кожен педагогічний працівник має володіти професійною компетентністю, важливою складовою якої є інформаційно-аналітична.

Таблиця 1.1

Відмінності між традиційною та компетентнісною парадигмами розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ

Параметри порівняння	Парадигма	
	традиційна, знанієва	компетентнісна
1. Суть освітньої парадигми щодо розвитку інформаційно-аналітичної компетентності	«освіта на все життя»;	«освіта впродовж усього життя»: формування мотивації в безперервній самоосвіті, підвищенні кваліфікації в процесі професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників, у тому числі й розвитку їх інформаційно-аналітичної компетентності; ціннісне ставлення до процесу та результатів розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників;
2. Результат розвитку інформаційно-аналітичної компетентності	людина – це «гвинтик», від рішення якої нічого не залежить;	педагогічний працівник – це відповідальний творчий фахівець, готовий до реалізації всього спектра життєвих і професійно-педагогічних функцій у процесі інформаційно-аналітичної діяльності;
3. Роль інформації та знань в інформаційно-	інформація є основою знань, які призначені для запам'ятовування,	знання – це систематизована тематична інформація, яка призначена для практичного застосування в інформаційно-аналітичній

<i>аналітичній діяльності</i>	репродукції та отримання іншого знання логічним, емпіричним шляхом; знання є основою набуття тим, хто вчиться, «вічних істин»;	діяльності та розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників; добування інформації, її інтеріоризація та трансформація в знання є пріоритетною сферою розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників та їх успішності в інформаційно-аналітичній діяльності як фахівця; система практичних і теоретичних знань, яка являє собою одну зі складових інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників і відповідно їх життєвої й професійно-педагогічної самоактуалізації;
<i>4. Основний результат розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i>	інформація, знання, навички та вміння в межах певної навчальної дисципліни	професійно-особистісне утворення – інформаційно-аналітична компетентність
<i>5. Сфера актуалізації інформаційно-аналітичної компетентності</i>	предметна	надпредметна, міжпредметна, міждисциплінарна, багатомірна;
<i>6. Актуальність набутих знань щодо інформаційно-аналітичної діяльності</i>	отримані інформаційно-аналітичні знання залишаються актуальними впродовж довгого періоду часу;	отримані інформаційно-аналітичні знання «старіють», втрачають свою актуальність і потребують своєчасного вдосконалення та оновлення;
<i>7. Роль педагогів у розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i>	транслятор інформації і знань, надання готової інформації для засвоєння;	педагогічний «навігатор» у потоках інформації і знань, розробник навчальних програм, фасилітатор, презентатор, тренер, наставник, менеджер, консультант, дослідник, старший і досвідчений товариш в інформаційно-аналітичній діяльності;
<i>8. Роль наукової інформації в системі навчального знання про інформаційно-аналітичну діяльність</i>	визначені статичні обсяги навчальної інформації та елементи наукової інформації для засвоєння в межах проблеми інформаційно-аналітичної діяльності;	необхідність динамічного перетворення значних обсягів нової наукової інформації в системну навчальну інформацію практичного спрямування та її класифікацію в теоретичні та практичні знання;
<i>9. Місце знань, навичок і вмінь у розвитку інформаційно-аналітичної</i>	підсумковий етап;	проміжний етап як компоненти інформаційно-аналітичної компетентності;

<i>компетентності</i>		
10. <i>Форма реалізації знань, навичок і вмій в інформаційно-аналітичній компетентності</i>	репродукція, застосування в аналогічних предметних контекстах; відомі контексти;	творчий, індивідуальний стиль інформаційно-аналітичної діяльності кожного окремого педагогічного працівника; нові контексти;
11. <i>Інформаційно-аналітичний досвід</i>	знанневий компонент як основний елемент інформаційно-аналітичного досвіду	системний інформаційно-аналітичний досвід педагогічного працівника у вирішенні проблем професійно-педагогічної діяльності в ПТНЗ; розвиток цінностей, ставлень, мотивації і практичних здатностей постійно оновлювати оперативну частину свого інформаційно-аналітичного досвіду;
12. <i>Орієнтованість системи розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i>	передача необхідного запасу знань від одного педагога до іншого; загальнопредметна поінформованість, професійна кваліфікація; масова освіта, «конверсна» підготовка педагогічних працівників; інваріантність, негнучкість системи розвитку інформаційно-аналітичної компетентності, нездатність педагогічного працівника до перевлаштування під впливом певних об'єктивних і суб'єктивних обставин; безконкурентне середовище;	самостійне навчання впродовж усього життя та професійно-педагогічної діяльності; здатність до активної професійної адаптації та продовження професійно-педагогічної освіти; індивідуальна освіта; варіативність, гнучкість педагогічної системи розвитку інформаційно-аналітичної компетентності, орієнтованість педагогічного працівника до інновацій; конкурентоздатність як основа розвитку інформаційно-аналітичної компетентності, так і в цілому педагогічного працівника;
13. <i>Планування/ моделювання/ проектування розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i>	плануються теми, визначаються мета і завдання; готові формули, в які треба підставити значення; нейтральний для педагогічного працівника предметний матеріал;	планується результат розвитку інформаційно-аналітичної компетентності: мета, завдання, результат, критерії оцінювання; вимірюваність; стійкість дій і ставлення до розвитку інформаційно-аналітичної компетентності; дії (способи роботи з інформацією, які залежать від завдання й посадових обов'язків педагогічного працівника); інформаційно-аналітична діяльність щодо вирішення управлінської проблеми за допомогою інформації;

<p>14. <i>Навчальний результат розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>формування поняттєвого «академічного» знання в сфері інформаційно-аналітичної діяльності; розрізнені предметні знання, вміння й навички, які стосуються окремих аспектів інформаційно-аналітичної діяльності; навчальний результат є продуктом навчання і прямо впливає з нього; відокремленні предметні знання, навички та уміння;</p>	<p>складний синтез навчального, професійно-педагогічного й особистісного досвіду кожного педагогічного працівника в сфері інформаційно-аналітичної діяльності; інтегровані знання, вміння й навички, які можна актуалізувати як в практичній інформаційно-аналітичній діяльності, так і інших сферах; інформаційно-аналітична компетентність як потенційна здатність педагогічних працівників до успішної інформаційно-аналітичної діяльності, як важлива складова їх професійно-педагогічної діяльності; навчальний результат у розвитку інформаційно-аналітичної діяльності є показником саморозвитку педагогічного працівника, його особистісного та професійно-педагогічного зростання та найголовніше – інтегральним показником самоорганізації й узагальнення діяльнісного й особистісного досвіду в інформаційно-аналітичній діяльності;</p>
<p>15. <i>Характер процесу засвоєння змісту інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>засвоюються готові знання, які визначені зовнішнім суб'єктом організації навчальної діяльності; зміст і логіка науки; ланцюг логічно між собою пов'язаних ідей і понять щодо інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників;</p>	<p>педагогічний працівник як суб'єкт навчальної діяльності сам формулює поняття, категорії та проблемні ситуації, необхідні для вирішення квазіпрофесійного інформаційно-аналітичного завдання; предметом засвоєння стає культура навчальної діяльності самого педагогічного працівника як суб'єкта учіння, який системно, послідовно і в комплексі набуває інформаційно-аналітичного досвіду практико-перетворювального характеру; логіка пізнання в сфері роботи з інформацією, логіка життя та інформаційно-аналітичної діяльності як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності в ПТНЗ;</p>
<p>16. <i>Основні методи навчальної діяльності педагогічних працівників як суб'єктів учіння та форми її організації</i></p>	<p>в основі форм і методів лежить провідна ідея – це управління навчальним процесом, що забезпечує гарантоване формування знань, навичок, умінь, проектування і відтворення навчального циклу. Це: канонізована лекційно-семінарська форма та практичні заняття; «інформаційні», вер-</p>	<p>в основі вибору форм і методів розвитку інформаційно-аналітичної компетентності знаходиться проблема, яка знаходиться не стільки у площині – чому навчати педагогічних працівників, а скільки – як вчити, що спонукає до необхідності відбору таких педагогічних технологій, які релевантні результатам розвитку інформаційно-аналітичної компетентності; основні риси видів навчальних занять: концептуальність, системність, проблемність, професійна орієнтованість, керованість, ефективність, відтворюваність і діяльнісний характер; до них відносяться:</p>

	<p>бальні методи традиційного, пояснювально-ілюстративного та репродуктивного навчання</p> <p>лекція, розповідь, інструктаж, пояснення, робота з підручником, частково пошукова робота;</p> <p>запам'ятовування, репродуктивний характер пізнавальної діяльності;</p> <p>застосування на практиці за зразком, інструкцією;</p>	<p>лекції, семінари, практичні заняття, презентації, проекти, практики, стажування;</p> <p>пояснювально-ілюстративний, проблемний, пошуковий, дослідницький, індуктивний, дедуктивний, аналіз, синтез, порівняння, узагальнення, ранжування;</p> <p>розповідь, інструктаж, пояснення, робота з підручником, ілюстрування, ігри, дискусії, круглі столи, кейси, дослідження (спостереження, моделювання);</p> <p>продуктивно-креативний характер пізнавальної діяльності;</p> <p>застосування на практиці без зразка, а орієнтуючись з обстановкою, яка склалася на певний момент;</p>
<p>17. <i>Тривалість розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>інваріантна заданість тривалості розвитку інформаційно-аналітичної компетентності;</p> <p>відсутність індивідуальної траєкторії розвитку; неврахування індивідуального навчального ритму кожного окремого педагогічного працівника як суб'єкта учіння;</p>	<p>тривалість розвитку інформаційно-аналітичної компетентності – різна, оскільки існують гнучкі вимоги для кожного педагогічного працівника в залежності від посади, професійно-педагогічного та життєвого досвіду, наявності мотивації до її розвитку та ін.;</p> <p>індивідуальна траєкторія розвитку інформаційно-аналітичної компетентності з урахуванням стилю навчальної діяльності, як суб'єкта учіння, набутого досвіду управлінської, професійно-педагогічної та у тому числі безпосередньо інформаційно-аналітичної діяльності, як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності в ПТНЗ;</p>
<p>18. <i>Суб'єкти визначення змісту розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>найвищі державні органи в сфері управління освітою, у тому числі й професійно-технічною;</p>	<p>держава, роботодавці, професійні асоціації, самі педагоги як суб'єкти розвитку інформаційно-аналітичної компетентності;</p>
<p>19. <i>Спосіб визначення змісту розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>адміністративний: накази, розпорядження державних органів у сфері управління освітою, у тому числі й професійно-технічною;</p>	<p>багатосторонній соціальний полілог держави, роботодавців, професійних асоціацій, самих педагогів як суб'єктів розвитку інформаційно-аналітичної компетентності;</p>

<p>20. <i>Оцінювання рівнів розвиненості інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>оцінюються насамперед предметні знання, навички та вміння; знання нормовані в формі процентних заданостей й оцінюються знання, а не можливості їх досягнення та практичного застосування; суб'єктивні методи діагностики та оцінювання результатів розвиненості інформаційно-аналітичної компетентності; недостатній рівень знань із однієї теми може компенсуватися вищим рівнем знань із інших тем;</p>	<p>оцінювання ґрунтується на стандарті за чітко визначеними критеріями діагностування результатів розвиненості інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників; комплексно використовуються об'єктивні та суб'єктивні методи діагностування та оцінювання результатів рівнів розвиненості інформаційно-аналітичної компетентності оцінюється особистий прогрес, успіх кожного окремого педагогічного працівника в розвитку своєї інформаційно-аналітичної компетентності; недостатній рівень знань однієї із тем не може компенсуватися за рахунок знань з інших тем;</p>
<p>21. <i>Структура описових процедур у розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>на першому плані – об'єктоцентричність, оскільки основним елементом змісту є об'єкти і знання про них;</p>	<p>на першому плані – дія, операція, яка співвідноситься не з об'єктом (реальним або ідеальним), а з ситуацією, проблемою, яка аналізується, вивчається, розв'язується;</p>
<p>22. <i>Творчий елемент у розвитку інформаційно-аналітичної компетентності</i></p>	<p>не стимулює творчу навчальну діяльність та учіння педагогічних працівників як їх суб'єктів;</p>	<p>стимулює творчу навчальну діяльність та учіння педагогічних працівників, як їх творчих суб'єктів;</p>
<p>23. <i>Зв'язок теорії та практики інформаційно-аналітичної діяльності</i></p>	<p>теорія і практика інформаційно-аналітичної діяльності частково поєднуються.</p>	<p>інтегрує теорію і практику інформаційно-аналітичної діяльності педагогічних працівників.</p>

Інформаційно-аналітичну компетентність педагога ПТНЗ ми розглядаємо як безпосередню складову їхньої професійно-педагогічної компетентності, що включає інформаційно-аналітичні знання, навички, вміння, здатності, професійно важливі якості, особистий досвід у сфері пошуку, оцінювання, використання, збереження, аналізу, оформлення й передачі інформації за допомогою різних засобів, методів і форм професійно-педагогічної діяльності в ПТНЗ, що дає змогу оперативно орієнтуватися в інформаційному просторі навчального закладу, брати активну участь у його формуванні, а також успішно

реалізувати інформаційно-аналітичну функцію як суб'єкта професійно-педагогічної діяльності в системі ПТО.

Важливою особливістю інформаційно-аналітичної компетентності є її сприяння розвитку латерального мислення (згідно з Едвардом де Боно) фахівця, оскільки розвивається його здатність до творчої аналітико-синтетичного оброблення інформації, рефлексії та саморефлексії, що відкриває нові можливості у здійсненні професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників. Під латеральним мисленням Едвард де Боно розуміє специфічний процес оброблення інформації, який спрямований на зміну стереотипної моделі сприйняття навколишньої дійсності, групування вихідних елементів у самих незвичних сполученнях і створення нових альтернативних варіантів рішення певної проблеми [2]. При латеральному мисленні інформація використовується для зміни шаблонної схеми, моделі вирішення певної проблеми, проблемної ситуації. Воно використовує інформацію як стимул і водночас спроможне використовувати інформацію, яка не має безпосереднього відношення до справи. Латеральне мислення не поспішає з винесенням кінцевих суджень і дає можливість будь-якій ідеї розвиватися, а не відкидає її, проголосивши помилковою. Воно може цілеспрямовано виходити за межі установлених норм. Воно займається дослідженням усіх можливостей, вдається до перегрупування і перебудови доступної інформації. Його основною метою є генерування нових ідей і відхід від старих фіксованих стереотипів та ідей, внесення змін, а не пошук доказів, досягнення евристичного моменту.

Основною такого мислення педагогічних працівників ПТНЗ є їхня інформаційно-аналітична компетентність, яка має свою структуру (табл. 1.2).

Розглянемо зміст кожного *структурного компонента інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ*.

Ціннісно-мотиваційний компонент у структурі інформаційно-аналітичної компетентності відображає два аспекти:

**Універсальна структура інформаційно-аналітичної компетентності
педагогічних працівників ПТНЗ**

Структурні компоненти		Зміст
Ціннісно-мотиваційний		Мотиваційне, професійне та особистісне ставлення до інформації і смислу її застосування в своїй професійно-педагогічній діяльності.
Когнітивний		Наявність системи інформаційно-аналітичних знань (понять, категорій, фактів, законів, закономірностей тощо) про інформаційне середовище в ПТНЗ та інформаційне суспільство, сформованість системи практичних знань про застосування інформації у своїй професійно-педагогічній і повсякденній діяльності.
Поведінково-діяльнісний:	аналітично-прогностичний	Здатність до аналізу отриманої інформації та її формалізації, до порівняння, узагальнення, синтезу з уже наявними даними, розроблення варіантів використання інформації; до прогнозування результатів реалізації проблемної ситуації, відповідного оформлення результатів аналізу і їх передачі.
	інформаційно-реалізаційний	Здатність до практичного використання інформації у професійно-педагогічній діяльності та в розв'язанні професійно-педагогічних проблемних ситуацій у процесі реалізації посадових компетенцій.
	інформаційно-технологічний	Загальна культура роботи з інформацією, інформаційна і комп'ютерна грамотність, технологічна культура роботи з інформацією.
Комунікативний		Здатність дотримуватися принципів і правил поведінки та спільної діяльності в інформаційному середовищі і комунікативних системах, здатність використовувати інформацію у міжсуб'єктній педагогічній взаємодії та професійно-педагогічній діяльності.
Суб'єктний		Рефлексивний і саморефлексивний: осмислення, самоаналіз, рефлексія, саморефлексія та самооцінка педагогічним працівником ПТНЗ власної професійно-педагогічної діяльності та її результатів, уточнення шляхів її організації, визначення на підставі знань і власного досвіду оптимальних методів роботи з інформацією; рівень саморегуляції та самодетермінації, пов'язаний зі свідомістю та самосвідомістю у професійно-педагогічній діяльності педагогічних працівників ПТНЗ.

1) ціннісний – особистісне ставлення педагогічних працівників ПТНЗ до інформації, сформованість аксіологічної сфери їх свідомості та самосвідомості на основі обізнаності з концептуальними положеннями теорії інформації та культури, їх природи серед категоріальних понять світобудови, трансформації

їхніх сутнісних характеристик в умовах становлення інформаційного суспільства, змін у формах свідомості та самосвідомості особи й фахівця, в основних сферах діяльності, регулятивних нормах взаємодії різних спільнот, ціннісних орієнтаціях і творчих спрямуваннях; основний показник – ступінь усвідомлення педагогічними працівниками ціннісних аспектів різноманітної інформації, інформаційно-аналітичної діяльності та особливостей практичного застосування її результатів у своїй професійно-педагогічній діяльності;

2) мотиваційний – відображає мотиваційне ставлення педагогічних працівників до професійно-педагогічної діяльності на основі цінностей, інформаційно-аналітичної діяльності яке включає настанову на розвиток інтересу до інформаційно-аналітичних дій, умінь і здатностей, прагнення до збагачення власного інформаційного потенціалу тощо; показники мотиваційного ставлення:

– мотиваційне ставлення педагогічних працівників до інформації та її цілеспрямованого системного застосування у своїй професійно-педагогічній діяльності;

– ступінь усвідомлення важливості й значущості інформаційно-аналітичної компетентності педагогічними працівниками у професійно-педагогічній діяльності та їх сприйняття;

– мотиваційне ставлення до формування професійної самостійності у здійсненні інформаційно-аналітичної діяльності.

Когнітивний компонент – це інформаційно-культурна ерудиція педагогічних працівників, що включає:

– комплекс їхніх знань теоретичного і практичного характеру, який необхідний для успішного виконання завдань із пошуку інформації, розуміння закономірностей процесів її опрацювання, перетворення й представлення за допомогою як традиційних, так і електронних і інформаційних засобів;

– комплекс уявлень про інформаційне середовище, специфіку, механізми, способи і технології його функціонування, а також здатність їх сприймати в контексті характеристик педагогічного культурного середовища в ПТНЗ, його

традиційних, психологічних, педагогічних та інших особливостей.

Поведінково-діяльнісний компонент має три складові:

– інформаційно-технологічну складову, яка характеризує загальну культуру інформаційної діяльності педагогічних працівників в інформаційному середовищі, а також їх інформаційну і комп'ютерну грамотність як суб'єктів професійно-педагогічної діяльності;

– аналітично-прогностичну – рівень оволодіння ними практичними процесами пошуку й аналізу інформації, її синтезу, порівняння, абстрагування, узагальнення та конкретизації, ступеня розвиненості провідних якостей інтелекту – гнучкості і критичності практичного мислення, здатності до аналогій та інших творчих мисленневих операцій, розроблення поліваріантного та альтернативного варіантів використання й прогнозування результатів; водночас вона включає усвідомлення також і ймовірних наслідків вирішення проблемних ситуацій, а також передбачає наявність навичок, умінь і здатностей відповідного оформлення опрацьованої інформації та її використання у професійно-педагогічній діяльності;

– інформаційно-реалізаційну – визначає поведінку педагогічного працівника у конкретній професійно-педагогічній ситуації, що проявляється в знанні й практичному врахуванні особливостей поведінкових сценаріїв роботи з інформацією у педагогічному середовищі ПТНЗ та урахування педагогічно-культурного контексту інформації в процесах її застосування у професійно-педагогічній діяльності.

Комунікативний компонент характеризує рівень поінформованості педагогічних працівників щодо цілей, сутності, технологій, методик і особливостей педагогічного спілкування та міжособистісної суб'єкт-суб'єктної взаємодії у педагогічному середовищі, володіння специфічними для педагогічних працівників у системі ПТО технологіями, прийомами, способами та засобами міжособистісної взаємодії, що проявляється у їхніх здатностях до:

– творчого використання інформації в процесі активної міжособистісної взаємодії в системі «людина–людина» в ході інформаційно-аналітичної

діяльності та реалізації педагогічних функцій у навчально-виховному процесі;

– нестандартного творчого вирішення людських проблем за допомогою інформації, що виникають у процесі педагогічної взаємодії;

– гнучкого й конструктивного ведення діалогу в процесі реалізації професійно-педагогічних функцій.

Суб'єктний компонент визначається свідомою активністю педагогічних працівників як творчих суб'єктів професійно-педагогічної діяльності в системі ПТО, життєва функція самосвідомості яких полягає в детермінації, регулюванні та самоуправлінні власної поведінки і професійно-педагогічної діяльності, створенні неповторного, індивідуального творчого стилю цієї діяльності на основі усвідомлення, аналізу та оцінювання власної поведінки і діяльності в педагогічному середовищі, а також їхніх результатів, самоідентифікацією себе як суб'єкта культури рідної країни, носія системи професійних і фахових цінностей як педагога, найважливішою з яких є почуття любові до дітей, толерантність, терпимість щодо їхніх нерозумінь, породжених специфікою становленні свідомості, тощо. Він є базовим компонентом, який забезпечує актуалізацію всіх інших компонентів його інформаційно-аналітичної компетентності, сприяє творчому прояву інформаційно-культурного потенціалу. За його нерозвинутості цей потенціал не може бути в повному обсязі реалізованим і набути творчого характеру.

Разом з тим, якщо вести мову про чинники та умови розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників, то слід зазначити, що провідну роль у даній проблемі відіграє не стільки наявність технічного (технологічного) чинника (у цьому при всьому розумінні його важливості ми поки значно відстаємо від західних країн), скільки психологічні й особистісні чинники. До них відносяться: мотиваційні стани, інтелектуальний розвиток, здатність до рефлексії та саморефлексії, тривожність, об'єктивна самооцінка, професійно орієнтовані цінності та ставлення.

Основні рівні розвиненості їх інформаційно-аналітичної компетентності:

– внутрішньоучилищний;

- регіональний;
- самоосвітня робота.

Отже, в ПТНЗ з метою розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників мають організувати перепідготовку і підвищення їх кваліфікації, приводити вміння і навички, найголовніше – здатності у відповідність до вимог їхньої професійно-педагогічної діяльності й адаптувати їх до сучасних інформаційних і педагогічних інновацій.

РОЗДІЛ II

ПРИКЛАДНІ АСПЕКТИ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ КОМПЕТЕНТНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПТНЗ

2.1. Інформаційно-аналітичний супровід інноваційної освітньої діяльності ПТНЗ

Одним з напрямів інформаційно-аналітичної діяльності педагогів й, паралельно, формою розвитку їх інформаційно-аналітичної компетентності, є їх залучення до здійснення інформаційно-аналітичного супроводу інноваційної освітньої діяльності ПТНЗ. Успішність такої діяльності залежить від низки чинників – мотиваційно-психологічних; інформаційних; організаційно-технологічних; матеріально-технічних; особистісних і суб'єктних. Інноваційні процеси в освіті, під якими розуміються як комплексна діяльність по створенню, освоєнню й поширенню інновацій, передбачають створення відповідної інфраструктури у ПТНЗ. Основою такої інфраструктури виступає інформація, що виникає в процесі інформаційно-аналітичного супроводу інноваційної освітньої діяльності ПТНЗ. Можливість генерування й обміну такого роду інформацією є інформаційним чинником здійснення інноваційної діяльності [23].

Слід наголосити, що в основі інноваційної освітньої діяльності ПТНЗ лежить насамперед інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників, яка у галузі освітніх інновацій має кілька напрямів: 1) безпосередня участь в інноваційних процесах; 2) пошук нових інновацій та участь у створенні інформаційного банку інновацій; 3) інформаційно-аналітична підтримка процесу прийняття рішень при оцінюванні ефективності інновацій, що вимагає оброблення великих масивів інформації; 4) інформаційна взаємодія з різними структурами, включаючи ЗМІ й громадськість на предмет пошуку, впровадження й просування інновацій.

Інформаційно-аналітичний супровід інноваційної діяльності має два

«контури» діяльності: внутрішній і зовнішній. У зовнішньому контурі відбуваються збір і аналіз інформації про освітні інновації інших навчальних закладів, нормативно-правову документацію із проблем інновацій, публікації, матеріали телебачення та Інтернету по даній тематиці. Паралельно із цим здійснюється просування власних освітніх інновацій в інформаційному освітньому просторі. Внутрішній контур передбачає збір, аналіз, відстеження результатів, поширення досвіду інноваційної діяльності в конкретному ПТНЗ [6].

Результатами інформаційно-аналітичного супроводу інноваційної освітньої діяльності в межах внутрішнього контуру можуть виступати: банк освітніх інновацій, результати моніторингових досліджень якості освіти, прогнозування й вироблення рекомендацій щодо застосування інновацій, виявлення перспективних інновацій тощо. При цьому моніторингові дослідження проводяться педагогами ПТНЗ на основі повторюваних діагностичних процедур, з використанням кількісних показників, що дозволяють одержати об'єктивні результати про якість сформованості в учнів професійної компетентності при застосуванні тієї або іншої інновації.

Однією з найважливіших умов успішного функціонування будь-якого ПТНЗ є ефективний обмін інформаційними потоками між підрозділами, тобто наявність системи якісного документообігу та автоматизованих систем збору й оброблення даних. Така інформаційна система призначена для полегшення праці педагогічних працівників і співробітників, які працюють у сфері інформаційних технологій, а також спрощення завдань щодо організації навчального процесу та забезпечення його ефективності. Наприклад, при розробленні інформаційної системи управління Вінницьким міжрегіональним вищим професійним училищем (директор О.Д. Дмитрик) до уваги були взяті такі принципові вимоги та положення: 1) інформаційна система має автоматизувати всі основні напрями освітнього процесу ПТНЗ, а також забезпечувати організацію вільного доступу всіх клієнтів системи (адміністрації, педагогічних працівників, учнів, батьків тощо) до

інформаційних ресурсів і баз даних; 2) в основі інформаційної системи має лежати єдина база даних; 3) інформаційна система має забезпечувати єдиний інформаційний простір усіх підрозділів ПТНЗ; 4) має бути приділена пильна увага при розробленні інформаційної системи питанням інформаційної безпеки ресурсів (розробка й впровадження політики безпеки відповідно до стандартів ISO, розмежування прав доступу, використання захищеного протоколу передачі даних, виділеного з'єднання через VPN-сервер між віддаленими клієнтськими місцями й локальною мережею, у якій розміщені інформаційні ресурси); 5) інформаційна система має містити в собі додатки різної природи (Windows-додатки, Web-додатки тощо), виходячи з характеру визначених завдань процесу професійної підготовки майбутніх кваліфікованих працівників з урахуванням єдиної системи вимог і стандартів освітньої діяльності ПТНЗ.

Інформаційна система Вінницького міжрегіонального вищого професійного училища «StaffManagement» має таку структуру обміну інформаційними потоками (рис. 2.1):

Рис. 2.1. Структура обміну інформаційними потоками в інформаційній системі
Основні завдання інформаційної системи:

- облік учнівського контингенту, а також персональних даних учнів;
- підготовка поточних, звітних і довідкових документів за різними формами, що встановлені вимогами та стандартами ПТНЗ;
- формування й облік даних про успішність учнів, відомостей, екзаменаційних і залікових аркушів згідно зі стандартом ПТНЗ;
- облік загальних даних про успішність учнів й формування додатків до атестату про середню освіту та диплома кваліфікованого робітника;
- збір і відновлення інформації про учнівський і педагогічний склад;
- відображення, роздрук потрібного спектра даних інформаційної системи для педагогічних працівників;
- адміністрування інформаційної системи;
- функціонування системи моніторингу здоров'я учнів (рис. 2.2).

Атаніязов Рашід Рашідович - Паспорт здоров'я			
	Осінь, 2011	Зима, 2011	Весна, 2011
Зріст, см	172	170	171
Функціональна проба Руфьє	8.9	9.2	9
Сила. Згинання та розгинання рук в упорі лежачи, разів	55	45	48
Сила. Підтягування на високій поперечині, разів	15	10	12
Спритність. Човниковий біг 4x9, м/с	8.8	8.9	8.7
Гнучкість. Нахил тулуба вперед, см	12	14	14
Швидкісно-силові якості. Піднімання тулуба в сид. разів за 1 хв.	50	48	52
Вага, кг	75	70	73
Швидкісно-силові якості. Стрибок вдвоє з місця, см	245	250	250
Швидкість. Біг 100 метрів, секунди	13.8	13.6	13.5

Created by Nekroido of Nekrosystems, 2010

Рис. 2.2. Паспорт здоров'я учня

До складу інформаційно-управлінської системи ПТНЗ включені такі підсистеми (рис. 2.3):

- система управління кадрами «Кадри»;
- довідково-аналітична система «Учні»;
- система управління навчальним процесом «Групи»;
- система управління комунікаціями «Заміни»;
- система адміністрування.

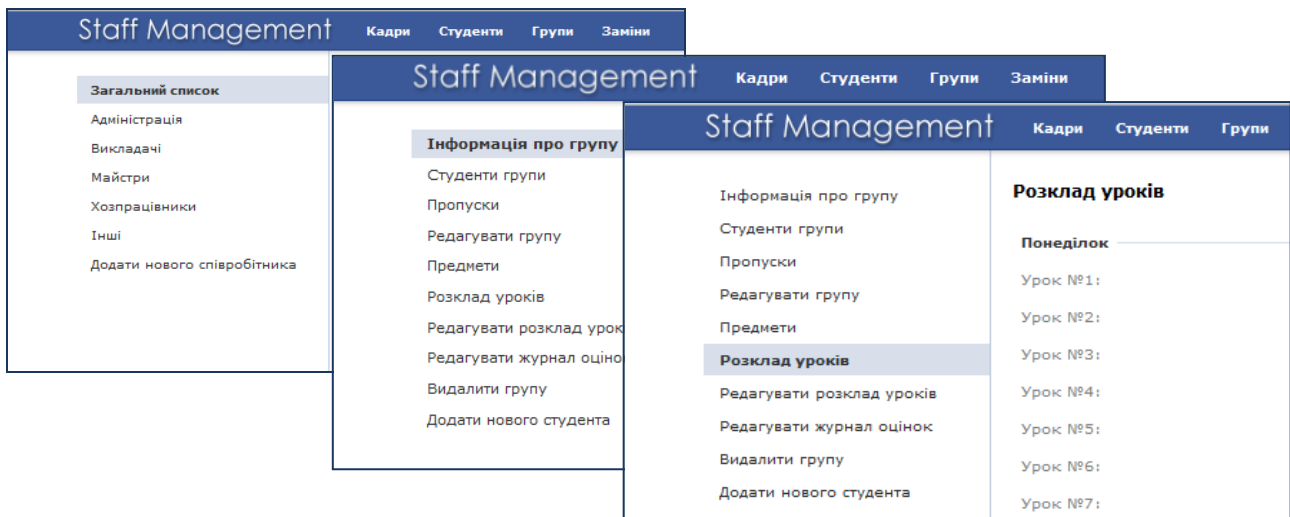

Рис. 2.3. Склад інформаційно-управлінської системи «StaffManagement»

Надамо характеристику кожній підсистемі інформаційно-управлінської системи «StaffManagement». Підсистема управління кадрами «Кадри» має за мету поліпшення управління кадрами на всіх рівнях завдяки значному зростанню інформаційної забезпеченості процедур прийняття рішень, підвищення якості інформації, забезпечення її достовірності, оперативності, повноти; максимально швидке одержання об'єктивної інформації з кадрових питань і надання об'єктивної основи для серйозної аналітичної роботи як у реальному, так і в ретроспективному аспектах. Ведення електронної картотеки учнів і педагогічних працівників дає можливість повного й оперативного обліку усього особового складу навчального закладу.

В особистій справі дані розбиті на декілька груп: основні дані, дані про роботу, дані про підвищення кваліфікації, дані про дітей, додаткові дані. Електронна картотека (рис. 2.4) є серцевиною збереження даних про окремих співробітників і може бути доповнена різноманітними додатковими даними, що є характеристикою інших сфер життєдіяльності суб'єкта (матеріальна відповідальність, медичні дані, професійна діяльність, психосоціальний портрет, характеристики тощо).

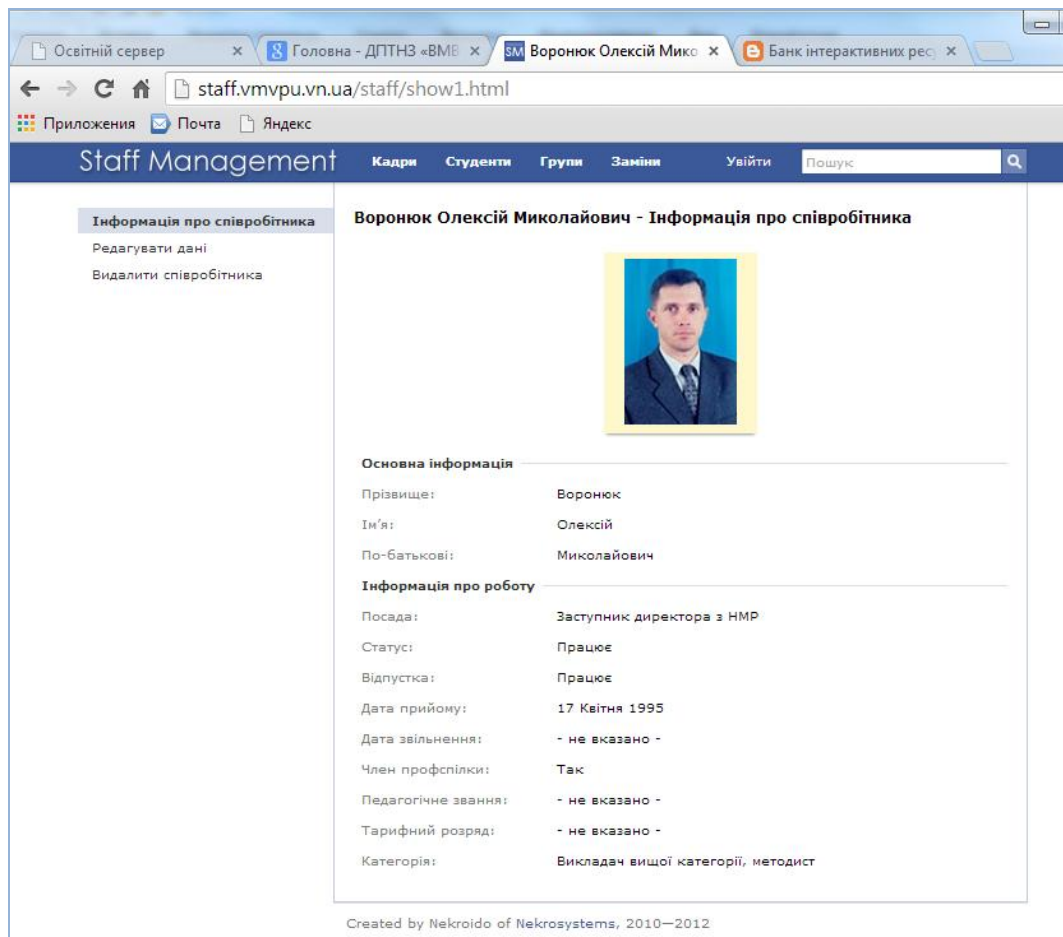

Рис. 2.4. Електронна картотека «Кадри»

Довідково-аналітична система «Учні» забезпечує реалізацію таких функцій:

- ведення повних даних про учнів (анкетних, стан документної бази, належність до пільгового контингенту, додаткові дані, примітки керівництва групи);
- введення поточних оцінок (рис. 2.5);
- формування стандартних звітів;
- формування списків із урахуванням обмежень на вибір і сортування за обраними параметрами;
- ведення статусу і руху учнів, виключення їх зі списків і переміщення;
- ведення електронного журналу обліку відвідування навчальних занять, який забезпечує гнучкий пошук, фільтрацію інформації та підготовку паперової звітності (рис. 2.6).

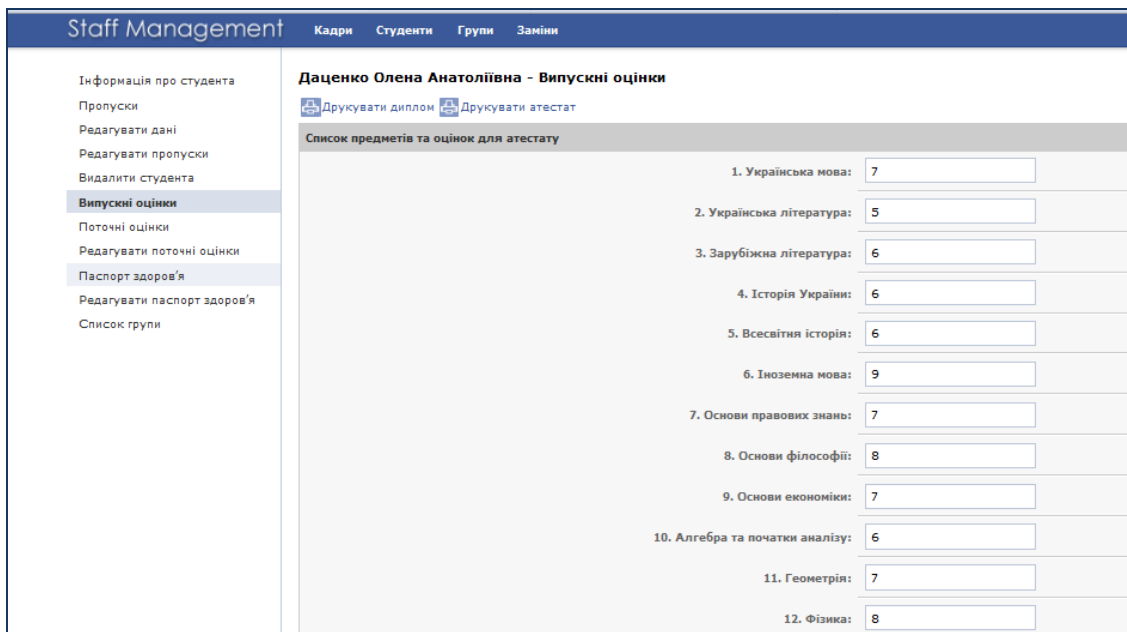

Рис. 2.5. Електронний журнал випускних оцінок учня

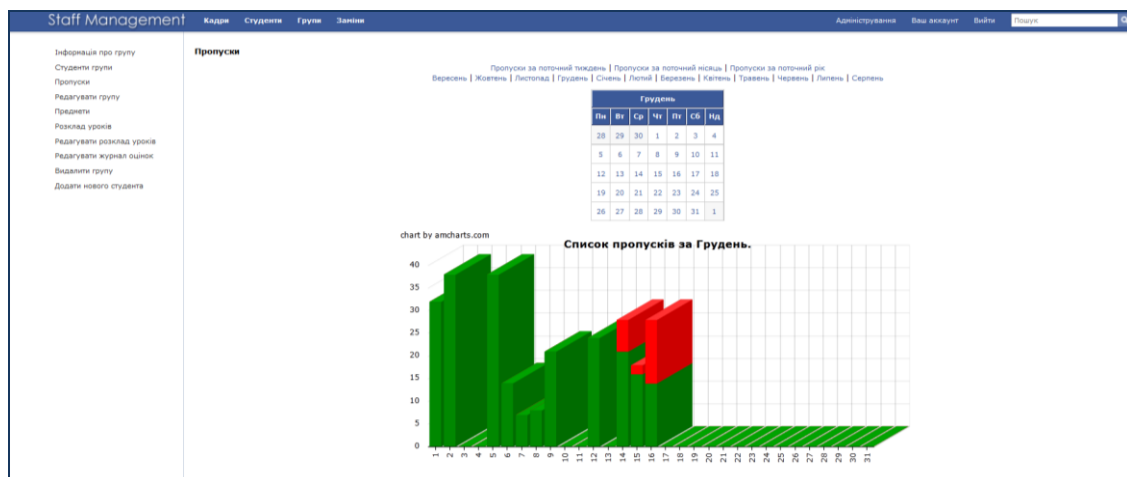

Рис. 2.6. Електронний журнал обліку відвідування навчальних занять

Ще одна типова задача в рамках автоматизації навчального процесу – створення ряду електронних документів: додатків до дипломів та атестата про середню освіту. Створена інформаційна система управління АТНЗ володіє функціями автоматичного формування шаблонів таких документів та автоматичного розрахунку середнього бала (рис. 2.7).

Підсистема управління навчальним процесом «Групи» орієнтована на підтримку традиційної моделі навчання. Одна з основних задач, що стоять перед цією підсистемою, – це управління контингентом учнів. Дана система дозволяє отримувати всю необхідну інформацію про учнів і випускників зі

збереженням історії їх переміщень у процесі навчання.

<p>Даценко Олена Анатоліївна ла 11 Вінницьке мікрорегіональне вище професійне училище</p>		<p>Астрономія Хімія Інформатика Біологія, основи екології Географія Фізична культура та здоров'я Захист Вітчизни</p>	<p>Дев'ять Вісім П'ять Сім П'ять Сім Вісім</p>
<p>Українська мова Українська література Зарубіжна література Історія України Всесвітня історія Іноземна мова Основи правових знань Основи філософії Основи економіки Алгебра та початки аналізу Геометрія Фізика</p>	<p>Сім П'ять Шість Шість Шість Дев'ять Сім Вісім Сім Шість Сім Сім Вісім</p>	<p>ла Українська мова Історія України Алгебра та початки аналізу Фізика Хімія Біологія, основи екології Середній бал атестата</p>	<p>Шість Шість Шість Вісім Вісім Сім 6,9 – 151,6</p>

Рис. 2.7. Зразок автоматично сформованого додатка до атестата про середню освіту

Вона забезпечує автоматизацію технологічних процесів аналізу та планування навчального процесу, моніторингу та внесення коректив у його заплановане протікання, ведення документації навчальних груп, обліку відвідування та успішності учнів групи в навчальній діяльності (рис. 2.8). Підсистема «Групи» має тісні зв'язки із системою управління персоналом, оскільки використовує дані про групи та керівництво групами.

Підсистема управління комунікаціями «Заміни» орієнтована на підтримку розкладу навчальних занять. Вона забезпечує автоматизацію технологічних процесів аналізу та планування навчального процесу, моніторингу та внесення коректив у його заплановане протікання відповідно до виробничих потреб навчального процесу. Підсистема підтримує тісні зв'язки із підсистемою управління навчальним процесом «Групи» та підсистемою управління кадрами «Кадри», оскільки використовує дані про групи, майстрів і викладачів.

Staff Management										
	Кадри	Студенти	Групи	Заміни						
Редагування журналу оцінок										
Виберіть предмет: <input type="text" value="Технологія приготування їжі з основами товаро..."/> <input type="button" value="Ok"/>										
Вересень Жовтень										
	1	2	3	4	5	6	7	8	9	10
Гавінчук Альбіна				11		11				
Гедз Олександр										
Даценко Олена										
Даценко Руслан				7						
Довга Лілія						10				
Дорошенко Наталія						8				
Драчук Сніжана						8				
Ільчук Юлія				7						
Іщук Катерина										
Клаповщак Павло				7						
Краснянська Віта				9						
Лебідь Сергій				7		9				
Мазур Дарія						10				

Рис. 2.8. Журнал успішності учнів групи

Підсистема «Адміністрування» системи забезпечує функції розмежування доступу користувачів до даних системи й адміністрування бази даних. Вона дозволяє створювати користувачів і групи користувачів, а також визначати привілеї як для окремого користувача, так і для цілої групи. Права користувача на доступ до інформації визначаються для кожного об'єкта системи на двох рівнях: визначення операцій, які користувач має право виконувати з даним об'єктом (перегляд властивостей, створення, редагування, фізичне видалення); визначення кола об'єктів даного виду, з якими користувач може виконувати дані операції. Схема основних функціональних блоків цієї підсистеми та їх інформаційних і логічних зв'язків наведена на рисунку 2.9.

Таким чином, впровадження в навчальний процес новітніх технологій документообігу та обліку даних навчального закладу дозволяє вирішити такі головні завдання:

- підвищення якості управління навчальними процесами на новому рівні, забезпечення інформаційної підтримки прийняття рішень з урахуванням мережних інформаційних технологій, власне, на базі інформаційного документообігу, автоматизованого оброблення і відображення даних;

- систематизація стандартизованої й довідкової інформації з усіх

напрямків функціонування навчального закладу з урахуванням організації якісного освітнього процесу;

Рис. 2.9. Схема інформаційних і логічних зв'язків підсистеми «Адміністрування»

- приведення до єдиної форми персональних та інших даних про учнів, навчальний процес в умовах формування єдиної бази даних;
- створення системи моніторингу, планування та прогнозування діяльності ПТНЗ;
- впровадження сучасних програмних продуктів, електронних засобів пересилання даних і створення єдиного інформаційного середовища, що є технологічною основою інноваційної діяльності ПТНЗ;
- організація процедур доступу до довідкової інформації з усіх напрямків функціонування навчального закладу;
- забезпечення захисту даних, таких як ідентифікація користувача на рівні паролівних входів у комп'ютерну мережу навчального закладу і на сервер

бази даних;

– забезпечення контролю доступу до інформаційних об'єктів на рівні серверу бази даних: до таблиць і процедур; на логічному рівні програмної системи: до об'єктів проблемної області й операцій над об'єктами; логічному рівні доступу до об'єктів бази даних; засобами шифрування даних.

Для сприяння реалізації таких завдань методичні кабінети навчальних закладів мають організовувати свою діяльність за принципом «випереджальної освіти». Зокрема, в методичну роботу ПТНЗ доцільно запроваджувати різноманітні проекти, наприклад, педагогічний проект «Ефективність використання освітніх інновацій у навчально-виховному процесі ПТНЗ». Мета проекту: дослідити ефективність застосування інноваційних технологій у навчальному процесі ПТНЗ через визначення рівня готовності педагогічних працівників до впровадження інновацій; організацію колективного пошуку інноваційних форм і методів навчання з метою підвищення освітнього рівня учнів; відпрацювання ефективних методик і перспективних технологій навчання; надання педагогічним працівникам можливостей ефективніше реалізовувати власні творчі здібності через дослідно-пошукову та наукову діяльність; виявлення викладачів, здатних до творчої наукової роботи та підтримку їх науково-практичного пошуку. Зазначена інноваційна методична діяльність передбачає більш активну інтеграцію навчального процесу і наукового пошуку. Обов'язковим стає не тільки використання в педагогічній діяльності нових наукових знань, але й включення творчого пошуку педагогів в освітній процес.

У рамках розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників та удосконалення інформаційно-аналітичної діяльності всіх суб'єктів ПТНЗ доцільно застосовувати різні інформаційні програми. Так, на базі Дніпропетровської обласної методичної служби ПТО заступником директора Корнієнком Миколою Миколайовичем було розроблено комп'ютерну програму (базу даних) «Ефективність роботи ПТНЗ» (рис. 2.10). Це є спроба запровадити в межах регіону методику рейтингового оцінювання

функціонування ПТНЗ.

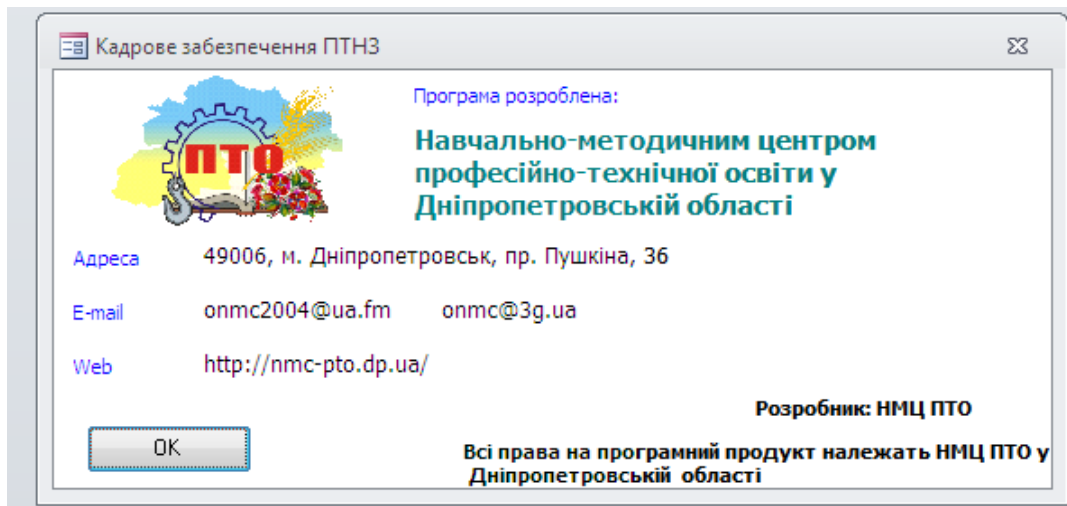

Рис. 2.10. Головна сторінка програми «Ефективність роботи ПТНЗ»

Мета створення бази даних: впровадження інформаційних технологій при формуванні оперативної й достовірної інформації про підсумки роботи в розрізі ПТНЗ та області в цілому. Головна форма програми призначена для введення і перегляду інформації (рис. 2.11).

Для визначення ефективності роботи ПТНЗ виокремлено індикатори, які визначають головні функції навчальних закладів:

1. Загальна інформація: контингент; педагогічні кадри; використання ліцензій; використання проектної потужності закладу.
2. Стан навчальної бази: комплексно-методичне забезпечення кабінетів, лабораторій, майстерень, полігонів; використання навчального господарства; забезпечення бібліотеки (підручники).
3. Стан соціально-побутової бази: гуртожиток; їдальня.
4. Стан фінансового забезпечення: обсяги державного фінансування; обсяги позабюджетних надходжень; обсяги виробничої діяльності; вартість підготовки 1 учня (слухача).

Кадрове забезпечення ПТНЗ

<p>1. ПТНЗ Дніпропетровський регіональний центр ПТО</p> <p>2. Прізвище, імя, по батькові Іванов Іван Іванович - стать Чол - сумісник Ні</p> <p>3. Дата народження 01.01.1960</p> <p>4. Освіта Вища - Педагогічна - Спеціаліст</p> <p>5. Який навчальний заклад закінчив: - назва закладу Дніпропетровський національний університет - рік закінчення 01.07.1986 - назва спеціальності за дипломом Вчитель математики - назва робітничої професії (або немає) Немає</p> <p>6. Навчається у ВНЗ - назва закладу - курс навчання - рік завершення</p> <p>7. Статус за посадою Педагогічний працівник</p>	<p>Управління</p> <p>Експорт/Імпорт</p> <p>Очистити базу даних</p> <p>Очистити базу даних за училищем</p> <p>Перевірка - обов'язково натисніть цю кнопку після завершення роботи з кожним працівником</p> <p>Перевірка - обов'язково натисніть цю кнопку після завершення роботи з всіма працівниками</p> <p>Фільтр</p> <p>Сумарний звіт</p>
---	---

Записи: 1 из 1 Без фільтра Поиск

Рис. 2.11. Головна форма програми «Ефективність роботи ПТНЗ»

5. Результати роботи: показники прийому та випуску; працевлаштування; досягнення у навчальній діяльності; результати участі у конкурсах, інших заходах.

6. Рівень комп'ютеризації.

За вищенаведеними напрямками роботи ПТНЗ визначено 17 головних показників, які характеризують рівень ефективності освітньої діяльності навчальних закладів за системою розрахунків за кожним окремим індикатором комп'ютерної програми (бази даних). Усі показники (індикатори) бази даних визначаються відповідним кількісним виразом (у %), а саме:

- I. Якісний показник складу викладачів загальноосвітніх дисциплін (ЗОД).
- II. Якісний показник складу викладачів ПТО.
- III. Якісний показник складу майстрів виробничого навчання.
- IV. Показник використання ліцензій.

- V. Показник завантаженості закладу.
- VI. Середній показник КМЗ кабінетів ЗОД.
- VII. Середній показник КМЗ кабінетів ПТО.
- VIII. Середній показник КМЗ лабораторій ПТО.
- IX. Середній показник КМЗ майстерень ПТО.
- X. Показник забезпеченості підручниками ПТО.
- XI. Показник забезпеченості підручниками ЗОД.
- XII. Показник завантаженості гуртожитку.
- XIII. Показник завантаженості їдальні.
- XIV. Показник фінансової діяльності.
- XV. Показник працевлаштування.
- XVI. Показник прийому.
- XVII. Показник досягнень закладу.

У створеній базі «Ефективність роботи ПТНЗ» встановлено систему автоматичного визначення рейтингу освітньої діяльності ПТНЗ за трьома напрямками, які введені в програму:

- 1) рейтинг діяльності одного ПТНЗ (за вибором) за 17 показниками;
- 2) рейтинг діяльності всіх ПТНЗ області за 17 показниками;
- 3) загальний рейтинг діяльності всіх ПТНЗ.

Також у даній програмі передбачено визначення зведених кількісних показників по всіх ПТНЗ (сумарний звіт), які надали свої дані до загальної бази даних.

Зазначимо, що запорукою успішного розвитку ПТНЗ є планомірна та правильно організована робота з різноманітною інформацією. Найважливіший принцип такої роботи, що допоможе досягти її ефективності, – це системність. Так в Науково-методичному центрі ПТО та підвищення кваліфікації інженерно-педагогічних працівників у Хмельницькій області була розроблена модель модернізації методичної роботи в умовах інформатизації. В її основу лягло створення інформаційної системи ПТО Хмельниччини, яка б відповідала сучасним тенденціям і вимогам. Цей процес вимагає у свою чергу системного

підвищення професійного рівня як окремого педагога, керівника, так і колективу в цілому, спонукає кожного до оволодіння засобами ІКТ, сучасної підготовки випускника, нового змісту та якості освіти.

Директор центру Л.І. Шевчук, , зазначає, що розроблена і запроваджена в області система неперервного розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ є комплексною системою, яка складається із внутрішньоучилищного та регіонального рівнів, самоосвітньої роботи, а також курсового підвищення кваліфікації та ґрунтується на принципах неперервності, освіти впродовж життя, особистісно-діяльнісного підходу, діагностичності, диференційованості, індивідуалізації, поєднання індивідуальних інтересів педагогів з програмними цілями навчального закладу, що в цілому дає змогу реалізовувати індивідуальний підхід до кожного педагогічного працівника, групувати педагогів за спільними проблемами та проводити адресну роботу щодо розвитку їх компетентності.

Регіональною методичною службою Хмельницької області розгорнуто навчання педагогічних працівників з оволодіння ІКТ, створення блогів, власних веб-сайтів, розроблення навчального освітнього продукту.

Інформаційну систему ПТО Хмельниччини формують:

- інформаційні служби ПТНЗ (діють у всіх навчальних закладах ПТО);
- інформаційний портал «Профтехосвіта Хмельниччини» (інтернет-часопис ПТО області);
- сайти НМЦ ПТО та ПТНЗ (функціонують у всіх навчальних закладах);
- блогосфера ПТО Хмельниччини (створено і діють близько 300 блогів профтехосвітян області).

Разом з тим, розвиток інформаційно-аналітичної компетентності неможливо без певного рівня знань, умінь і навичок, пов'язаних з використанням ІКТ в освітньому процесі. При цьому слід виходити з того, що далеко не кожний педагог отримав відповідну підготовку в період навчання у ВНЗ і не завжди отримує її в рамках підвищення кваліфікації в закладах післядипломної педагогічної освіти. Тому розвиток інформаційно-аналітичної

компетентності педагогів ПТНЗ доцільно здійснювати у рамках проекту «Розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ у сучасному освітньому просторі». Розглянемо алгоритм розроблення та реалізації такого проекту. Об'єктом проекту є педагогічний колектив ПТНЗ, а предметом – інформаційно-аналітична компетентність педагогів ПТНЗ.

Цілі проектної діяльності:

- розвиток (а інколи й формування) інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників ПТНЗ;
- підвищення рівня їх інформаційно-комунікаційної культури;
- підвищення якості освітнього процесу за рахунок використання ІКТ;
- розвиток творчого потенціалу особистості педагогічних працівників шляхом оволодіння сучасними ІКТ.

Завдання проектної діяльності:

- вивчити рівень розробленості даної проблеми в педагогічній теорії й практиці, а так само можливість застосування відповідного досвіду в умовах ПТНЗ;
- розробити комплексно-цільову програму щодо розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників у сучасному освітньому просторі;
- мотивувати педагогічних працівників до застосування ІКТ у фаховій діяльності.

Ресурси проекту:

а) внутрішні:

- матеріально-технічні: матеріально-технічне забезпечення в ПТНЗ (навчальні кабінети, обладнані комп'ютерами, інтерактивними дошками, підключення до Інтернету, комп'ютерні тренажери, програмні засоби і т.д.);
- кадрові: педагогічні працівники ПТНЗ;
- фінансові: стимулювання (премії, призи, заохочення) за узгодженням з адміністрацією й органами самоврядування ПТНЗ; кошти ПТНЗ; добровільні внески педагогічних працівників для оплати курсів й участі в очних і

дистанційних заходах щодо розвитку своєї інформаційно-аналітичної компетентності;

б) зовнішні: установи післядипломної освіти; курси відповідної спрямованості; громадські організації; гранти недержавних організацій, кошти соціальних партнерів і роботодавців, батьки учнів.

Основні напрями реалізації проекту:

1. Навчання педагогічних працівників ПТНЗ: вдосконалення у педагогічних працівників навичок, умінь і здатностей роботи на комп'ютері; пошук і обмін інформацією в Інтернеті (пошук психолого-педагогічної й іншої спеціальної інформації; реєстрація на відповідних сайтах, розміщення своїх матеріалів на сайтах, обмін досвідом на форумах, створення блога, участь у конкурсах і т.д.); використання інтерактивної дошки; участь у розробленні та наповненні сайту ПТНЗ тощо.

Форми навчання: очні курси (платні й безкоштовні) районного, міського, регіонального рівнів; дистанційні комп'ютерні курси; самоосвіта; семінари-практикуми, які проводяться педагогічними працівниками; індивідуальні й групові консультації, які проводяться педагогічними працівниками і т.д.

2. Використання педагогічними працівниками ІКТ в освітньому процесі: підготовка педагогів до використання електронних засобів навчального призначення (програмні засоби для контролю і виміру рівня знань, умінь і навичок учнів; електронні тренажери; програмні засоби лабораторій віддаленого доступу та віртуальних лабораторій; інформаційно-пошукові довідкові системи; автоматизовані навчальні системи; електронні підручники; експертні навчальні системи тощо), використання комп'ютерної техніки як інструмента аналітичної діяльності (електронні журнали успішності, статистична звітність і т.п.).

Форми навчання: у системі післядипломної педагогічної освіти, семінари, навчальні практикуми, індивідуальні консультації, взаємонавчання по групах, дистанційне за допомогою мережі Інтернет і т.д.

3. Створення педагогічними працівниками ПТНЗ інформаційно-

аналітичної продукції: актуалізація інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників у процесі створення електронних засобів навчального призначення; участь у проектній діяльності із застосуванням ІКТ; створення інформаційно-аналітичної продукції з використанням ІКТ і т.д.

Критерії оцінювання ефективності реалізації проекту:

- збільшення кількості педагогічних працівників, у яких сформований мінімально необхідний рівень інформаційно-аналітичної компетентності;
- збільшення кількості педагогічних працівників, які застосовують ІКТ в навчально-виховному процесі.
- участь педагогічних працівників у різного рівня заходах, де затребувана інформаційно-аналітична компетентність;
- збільшення кількості педагогічних працівників, які використовують засоби електронно-обчислювальної техніки як інструмент інформаційно-аналітичної діяльності.

Можливі негативні наслідки й перешкоди реалізації проекту:

- обмеженні технічні можливості ПТНЗ;
- відсутність у педагогічних працівників мотивації або низька мотивація до використання електронних засобів навчального призначення, неприйняття ними нових вимог до застосування інформаційних технологій;
- відсутність у навчальному закладі фахівців, які здатні і бажають надавати безкоштовні освітні послуги своїм колегам;
- ненадання відповідних освітніх послуг системою післядипломної педагогічної освіти і т.д.

Способи корекції негативних наслідків і перешкод:

- проблеми суб'єктивного характеру розв'язувати через індивідуальний підхід;
- для розширення технічних можливостей і оплати сторонніх освітніх послуг підключати різні джерела фінансування (в межах, дозволених законодавством).

Пріоритетність інформаційно-аналітичного розвитку педагогічних

працівників і керівництва в системі ПТО є необхідною умовою, яка визначає цілі, завдання, пріоритети, напрями сталого розвитку навчального закладу, критерії та логіку прийняття управлінських рішень на короткостроковий (до 1 року) і середньостроковий (2-4 роки) періоди з урахуванням загальнодержавних пріоритетів, дає оцінки конкурентних переваг, обмежень, загроз і проблем інформаційно-аналітичного розвитку кожного педагогічного працівника.

2.2. Інформаційно-аналітичні центри навчальних закладів в системі інформаційного забезпечення професійно-педагогічної діяльності педагогічних працівників

Науково-дослідна та інноваційна діяльність тісно пов'язані з інформаційно-аналітичною діяльністю всіх суб'єктів навчально-виховного процесу ПТНЗ. Тому адміністраціями і методичними службами ПТНЗ розробляються, як правило, перспективні плани дій у розрізі програми «Інформаційно-аналітичне забезпечення модернізації ПТО». Педагогічні працівники ПТНЗ беруть участь у розробленні державних стандартів ПТО та їх апробації з робітничих професій. Науково-обґрунтований зміст навчання та вимоги до рівня знань і вмінь учнів визначають робочі навчальні програми з варіативною частиною, яка включає регіональний компонент і спрямована на компетентнісну підготовку кваліфікованих робітників. Створення відповідних програм передбачає вивчення запиту регіонального ринку праці. Для цього у навчальних закладах створюють інформаційно-аналітичні центри (ІАЦ), які здійснюють моніторинг потреб робітничих професій у регіоні, проводять анкетування роботодавців. Інформаційно-аналітичний центр у ПТНЗ реалізує такі функції: інформаційного пошуку; аналітико-методичну; технічного забезпечення та захисту інформації [14, с. 316].

Метою діяльності даних центрів є створення єдиного інформаційного простору (інформатизація професійної освіти і навчання, задоволення інформаційно-комунікативних потреб суб'єктів освітнього процесу, здійснення

інформаційно-рекламної роботи щодо престижності робітничих професій виробництва та сфери послуг, їх потреби на ринку праці, можливостей системи професійної освіти і навчання), створення дидактичного інформаційного простору, забезпечення закладів освіти та зацікавлених структур інформаційно-аналітичною та довідково-статистичною інформацією для прийняття оперативних управлінських рішень.

Відповідно до мети виокремлюються завдання інформаційно-аналітичних центрів ПТНЗ. Зокрема, такі:

1) методичний супровід впровадження ІКТ у навчальний процес і супровід освітніх технологій, орієнтованих на розвиток в учнів навичок і вмінь самоосвіти (дистанційні олімпіади, телекомунікаційні проекти);

2) участь у розбудові єдиного інформаційного простору в системі професійної освіти регіону, яка передбачає:

– збір, накопичення, оброблення, систематизацію, узагальнення та розповсюдження педагогічної інформації;

– виявлення інформаційних потреб і задоволення запитів педагогів ПТНЗ в галузі нових технологій і педагогічних інновацій;

– здійснення взаємодії з інформаційними службами всіх регіонів для розширення банку педагогічної інформації;

– здійснення посередницьких послуг з виконання запитів усіх учасників навчально-виховного процесу щодо постачання інформацією про досягнення психолого-педагогічної науки, нових педагогічних, виробничих та інформаційних технологій;

– інформаційне забезпечення випереджувального розвитку системи професійної освіти;

– забезпечення гармонійної роботи механізмів здійснення науково-методичного супроводу процесів модернізації системи ПТО;

– організацію навчання працівників закладу праці з сучасними ІКТ;

– програмне забезпечення інформаційно-аналітичної, інформаційно-видавничої діяльності навчального закладу;

- сприяння впровадженню медіаосвіти в навчально-виховний процес;
- формування інформаційного дидактичного простору;

3) технологічний супровід моніторингових досліджень у навчальному закладі, організацію форм діяльності ПТНЗ в онлайн-режимі.

Відповідно до визначеної мети та завдань, можна зазначити такі напрями діяльності інформаційно-аналітичних центрів у ПТНЗ:

1. Організаційне забезпечення:

- розроблення програми інформатизації навчального закладу;
- розроблення та реалізація плану спільних дій усіх підрозділів навчального закладу з питань здійснення інформатизації, узгоджених з методичною службою регіону;
- організація комп'ютерних гуртків та інших об'єднань учнів, які використовують у своїй творчості елементи ІТ-освіти;
- створення та забезпечення функціонування медіа пункту навчального закладу, де сконцентровані медіа засоби, працює медіа група учнів і педагогів, який забезпечує формування дидактичного інформаційного простору;
- перетворення бібліотеки ПТНЗ в бібліотечний інформаційний центр;
- забезпечення доступу до нормативно-правових та інструктивно-методичних матеріалів;
- апробація і впровадження елементів інформаційно-аналітичної системи управління навчальним закладом;
- організація та підтримка діяльності педагогічних працівників, які впроваджують у педагогічну практику інформаційно-комунікативні технології.

2. Методичне забезпечення:

- аналіз поточної ситуації процесу інформатизації, корегування та його моніторинг;
- підготовка методичних посібників і рекомендацій з питань інформатизації;
- аналіз та апробація науково-методичних, програмних і технічних

розробок з питань інформатизації освіти;

- планування діяльності навчального закладу у відповідності до програми розвитку щодо впровадження інформаційно-комунікативних технологій у навчально-виховний процес;

- методична підтримка медіапункту та бібліотечного інформаційного центру;

- вивчення та розповсюдження досвіду педагогів, які системно використовують ІКТ в організації навчально-виховного процесу;

- організація науково-методичної діяльності педагогів з проблеми інформатизації освіти з наступним виходом (з конкретними результатами) на науково-практичні конференції різного рівня, в тому числі телекомунікаційні.

3. Програмно-методичне забезпечення освітнього процесу:

- підготовка рекомендацій щодо придбання та створення електронного програмного забезпечення;

- створення та підтримка банку педагогічної, фахової та методичної інформації;

- обґрунтування необхідності та підготовка до введення нових інтегрованих навчальних програм, орієнтованих на навчання учнів роботі з сучасними інформаційними засобами; розроблення програм факультативних курсів і курсів медіаосвіти;

- програмне забезпечення медіапункту з урахуванням сучасних вимог з метою сприяння ефективності впливу дидактичного інформаційного простору на якість навчально-виробничого та навчально-виховного процесів;

- організація та сприяння підготовці та перепідготовці педагогічних працівників для роботи у глобальних інформаційних мережах.

4. Інформаційне забезпечення:

- підключення навчального закладу до телекомунікаційних систем різного рівня з виходом у глобальні мережі;

- організація доступу до банку педагогічної та методичної інформації на будь-яких носіях;

- організація публікацій досвіду напрацювань педагогів з проблем освіти;
- створення та підтримка веб-сайту навчального закладу, сприяння у створенні блогів, електронних навчальних кабінетів педагогів;
- забезпечення умов поширення інформації, виробленої на медіа пунктах;
- формування та забезпечення функціонування системи електронного поштового зв'язку як внутрішнього, так і зовнішнього;
- розроблення інструкцій з інформаційної безпеки, організація контролю за їх виконанням.

5. Технічне забезпечення та обслуговування:

- об'єднання комп'ютерів навчального закладу в загальну локальну мережу та підключення до глобальної мережі;
- забезпечення роботи сервера для розміщення баз даних, супровід та оновлення цих баз даних;
- організація ремонту, сервісного обслуговування інформаційно-аналітичного центру та його розгалужень;
- технічне забезпечення й обслуговування системи оброблення та передачі педагогічно-методичної інформації на всіх можливих видах носіях.

Характерною особливістю інформаційно-аналітичного центру є органічна інтегрованість у відповідні сфери функціонування ПТНЗ, де присутній організаційний симбіоз. Діяльність керівників секторів інформаційно-аналітичного центру спрямована на інформаційний супровід у відповідних сферах. Інформаційна аналітика, використовуючи всі можливості, надані даними службами, активно оперуючи їхніми інформаційними продуктами і послугами, виконує насамперед задачу якісно-змістовного перетворення інформації, функціонально перетинаючись в цьому плані з науковою (виробництво нового знання) та управлінською (розроблення варіантів рішень, сценаріїв) діяльністю.

Інформаційно-аналітичний центр у ПТНЗ організовується наказом директора та об'єднує в підрозділи викладачів загальноосвітніх дисциплін, спеціальних дисциплін, а також майстрів виробничого навчання. Можна

окреслити такі обов'язки керівника ІАЦ:

а) планує та здійснює управління ІАЦ для досягнення цілей і вирішення поставлених завдань перед центром;

б) несе відповідальність перед керівником навчального закладу і колективом за планування, організацію та результативне функціонування ІАЦ;

в) турбується про технічне, програмно-методичне та фінансове забезпечення ІАЦ;

г) координує збір наукової та науково-методичної літератури з інформатизації, відомостей і даних, необхідних для формування та поповнення інформаційних баз та електронних банкових даних;

д) здійснює контроль за впровадженням і використанням передових інформаційних технологій, за оптимальним збором, переробленням і використанням інформаційних ресурсів та їх захисту від несанкціонованого доступу;

е) опікується проведенням в комп'ютеризованих приміщеннях навчального закладу занять, методичних заходів, семінарів, нарад тощо відповідно до плану роботи ПТНЗ, обласної методичної служби та управління освіти і науки облдержадміністрації;

ж) виносить на розгляд методичної ради та адміністрації навчального закладу пропозиції, які спрямовані на поліпшення й оптимізацію організації та якості роботи інформаційно-аналітичного центру у сфері інформатизації освіти;

з) організує та координує навчальний, навчально-методичний, науково-дослідницький процеси в рамках діяльності ІАЦ, ініціює створення робочих чи творчих груп, турбується про видання та поширення інформаційного продукту;

і) своєчасно оформлює та подає звітну документацію про виконання робіт працівниками ІАЦ, несе відповідальність за своєчасне та якісне їх виконання; відповідає за дотримання санітарно-гігієнічних вимог, правил, норм охорони праці та техніки безпеки працівниками центру.

Кожний підрозділ ІАЦ очолює координатор, який призначається наказом директора ПТНЗ з керівників, які курирують відповідні групи педагогічних

працівників і несуть відповідальність за результати роботи. Координатором ІАЦ складається план роботи, розглядається на засіданні, погоджується директором ПТНЗ, затверджується методистом НМЦ ПТО, який відповідає за інформаційно-аналітичну діяльність ПТНЗ області. Засідання підрозділів ІАЦ проводяться 5 разів на рік; із кожного питання, яке обговорюється на засіданні, приймаються рекомендації до використання у роботі. При цьому в ІАЦ проводиться робота, яка забезпечує системний розвиток інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників на високому науково-методичному рівні. А також здійснюється розгляд індивідуальних планів педагогічних працівників щодо розвитку їх інформаційно-аналітичної компетентності; проводиться навчання з узагальнення і розповсюдження досвіду роботи з інформацією та її аналітичним обробленням серед педагогічних працівників. У центрах проводяться заняття по структурі сучасного уроку виробничого та теоретичного навчання, складанню навчально-технічної документації: інструкційних та інструкційно-технологічних карт; карточок-завдань тощо. Даються методичні рекомендації щодо організації виробничої практики, правил оформлення планувальної документації для виробничої практики, підготовки наряд-завдань та багато іншого. Координатори підрозділів ІАЦ проводять роботу з організації тренінгів, семінарів, виступів, коучінгів з метою системного розвитку інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників.

Перед заступником директора ПТНЗ, який очолює інформаційно-аналітичний центр в навчальному закладі та організовує інформаційно-аналітичну діяльність, постає низка вимог. Зокрема, він має володіти на високому рівні комунікативними та організаційними здатностями; вільно орієнтуватися в нормативно-правовій базі; методами інформаційно-дослідної та аналітично-експериментальної роботи; вміти розробляти пропозиції щодо роботи з інформацією для підвищення ефективності навчально-виробничої та виховної роботи; створювати і працювати з ініціативними групами з розроблення інформаційно-аналітичних матеріалів (програм, таблиць, графіків

схем тощо); запроваджувати ефективні форми навчально-виробничої, виховної, суспільно-масової, просвітницької роботи з використанням ІКТ.

Для педагогічних працівників і керівників робота у форматі інформаційно-аналітичних центрів – це можливість розвивати здатності, необхідні на ринку праці, а саме: робота з інформацією, управління часом, робота в команді, вирішення конфліктів, організація ефективних комунікацій і презентацій. Крім того, процес такого навчання дає можливість викладачам і майстрам виробничого навчання оцінити свої сильні і слабкі сторони під час взаємодії з іншими особами при вирішенні конкретних завдань, що дозволяє сфокусувати зусилля педагога над розвитком інформаційно-аналітичної компетентності для успішної професійної діяльності.

Ще однією привабливою стороною відвідування занять інформаційно-аналітичних центрів в такому форматі є внесок у «кар'єрний» портфоліо педагогічного працівника і керівника завершеного якісного продукту, який особливо важливий для проходження атестації, оскільки він створений у рамках навчального процесу й оцінений практиками. Для ПТНЗ особлива цінність інформаційно-аналітичного центру полягає в системному єдиному підході щодо формування необхідної звітної документації. Залучення в навчальний процес зовнішніх спеціалістів і практиків дозволяє отримувати зворотний зв'язок про якість підготовки і вносити необхідні корективи, а також підвищувати ступінь задоволення педагогічних працівників процесом набуття інформаційно-аналітичної компетентності.

Оскільки, на сьогодні актуальною є проблема адаптації молодих педагогів до педагогічної діяльності, яка в умовах швидкоплинних змін у системі освіти та вимог сьогодення не можлива без інформаційно-аналітичного супроводу, завдання координаторів інформаційно-аналітичних центрів ПТНЗ – оптимально швидко й якісно надати допомогу всім їм. Щоб правильно та ефективно проводити роз'яснювальну роботу з ними, необхідно чітко спланувати інформаційно-аналітичну роботу. Планування інформаційно-аналітичної роботи та діяльності ІАЦ будується на основі діагностики, аналізу досвіду про

стан інформаційно-аналітичної компетентності педагогічних працівників, їхніх потреб і пропозицій. Це дає можливість виявити готовність викладача чи майстра виробничого навчання до своєї інформаційно-аналітичної діяльності, узагальнити набуті знання та вміння, виокремити недоліки в організації інформаційно-аналітичного супроводу навчально-виробничої діяльності, що дає змогу спланувати координатору роботу з педагогами.

На основі результатів аналізу діагностичної карти сформованості інформаційних, аналітичних та інформаційно-аналітичних умінь визначаються шляхи для подолання проблем, з якими зіштовхуються молоді педагоги та планується проведення індивідуальних консультацій і закріплення за кожним наставника, який краще орієнтується в тих питаннях, які висвітлюються на засіданнях ІАЦ.

Загальний план роботи ІАЦ розробляється одним із заступників директора ПТНЗ та затверджується на засіданні інформаційно-аналітичного об'єднання училища (додаток А). Планові засідання, на яких мають бути присутні всі молоді педагоги та їх наставники, проводяться один раз на два місяці. Згідно з планом роботи ІАЦ, окрім заступника, заняття проводять методист, старший майстер, методисти Навчально-методичного центру ПТО. Щороку навчання в ІАЦ закінчується підведенням підсумків – інформаційно-аналітичними звітами слухачів і Тижнем молодого спеціаліста, на якому молоді педагоги проводять різні заходи й представляють свої напрацювання за рік. За результатами роботи директор училища на загальному засіданні визначає ті проблеми, над якими необхідно працювати педагогічним працівникам у наступному році.

До функції інформаційно-аналітичного центру навчального закладу відноситься контроль професійної діяльності педагогічних працівників., який допомагає адміністрації ПТНЗ оцінити ефективність раніше прийнятих управлінських рішень, виявити певні відхилення від них, встановлених правил чи норм, розробити заходи щодо усунення виявлених відхилень і порушень, корегувати управлінську діяльність.

Ефективність контролю за навчально-виробничим процесом у значній мірі залежить від його планування. У навчальних закладах організація з контролю за навчальним процесом планується на рік, враховуючи систему перевірки, підсумки навчальної роботи за минулий рік, виконання рішень педагогічних рад, розподілення об'єктів контролю, обговорення підсумків контролю за відповідний період на нарадах при директорові, засіданнях методичних комісій, педагогічних радах. План внутрішнього контролю включається до річного плану роботи училища на рік – «Контроль за організацією навчально-виробничого процесу».

Таким чином, можна запропонувати орієнтовну структуру інформаційно-аналітичного центру ПТНЗ (рис. 2.12), що чітко окреслює можливі структурні одиниці в ньому, внутрішню і зовнішню взаємодію та очікувані результати цієї взаємодії.

Розглянемо завдання підструктур інформаційно-аналітичного центру ПТНЗ.

1. Електронний методичний кабінет, методична лабораторія:

– оновлює нормативно-правову документацію; забезпечує доступ до нормативно-правових та інструктивно-методичних матеріалів;

– збирає, накопичує, обробляє, систематизує, узагальнює, розповсюджує педагогічну інформацію; створює та підтримує банк педагогічної, фахової та методичної видів інформації;

– здійснює методичний супровід інформатизації навчального закладу;

– здійснює інформаційно-методичну підтримку професійно-педагогічної діяльності педагогів ПТНЗ;

– поширює досвід педагогічних працівників, які системно використовують ІКТ у навчальному процесі; веде анотований каталог передового педагогічного досвіду;

– здійснює методичне забезпечення діяльності підструктур інформаційної служби, методичний супровід впровадження засобів медіаосвіти в навчальний процес;

– здійснює методичний супровід розвитку професійної, зокрема інформаційно-аналітичної, компетентності педагогів ПТНЗ;

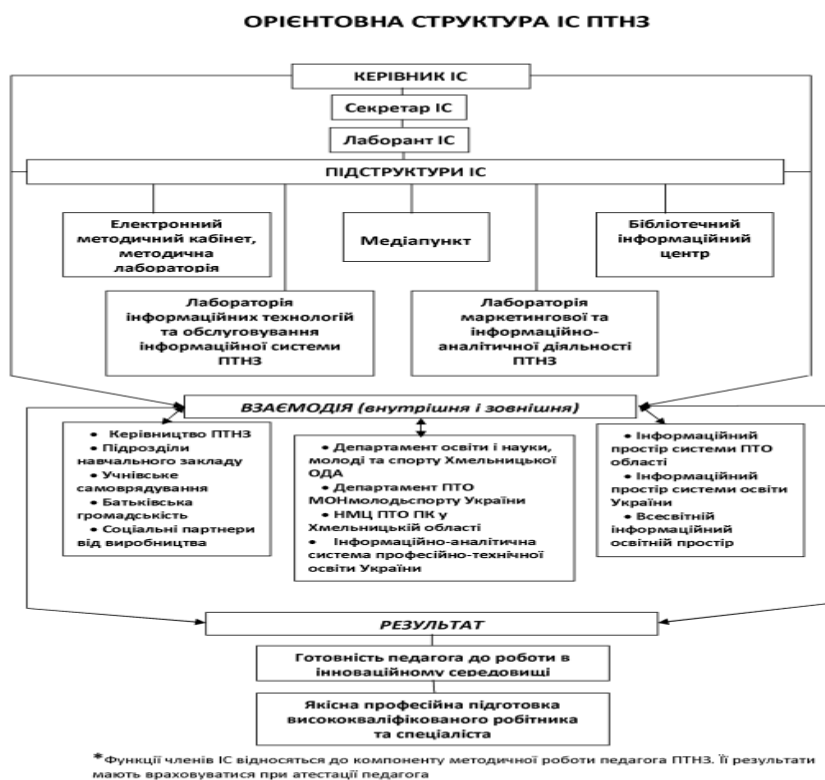

Рис. 2.12. Орієнтовна структура інформаційно-аналітичного центру ПТНЗ

– планує та організовує дистанційне навчання педагогічних працівників навчального закладу;

– створює, апробує та подає до друку навчально-методичну літературу.

2. Медіапункт:

– забезпечує наповнення сайту навчального закладу;

– готувить матеріали до участі у масових інформаційних проектах;

– організовує та забезпечує функціонування учнівських ЗМІ;

– сприяє впровадженню медіаосвіти у навчально-виховний процес ПТНЗ;

– контролює функціонування блогів, сайтів педагогічних працівників ПТНЗ;

– виготовляє рекламну продукцію та матеріали для маркетингових

досліджень.

3. Бібліотечний інформаційний центр:

- формує електронну бібліотеку навчального закладу;
- створює та наповнює бібліотечні фонди медіапродуктами педагогічних працівників та учнів ПТНЗ;
- створює та веде каталог передового педагогічного досвіду усіх регіонів;
- створює та наповнює банк інформацією про професії, за якими здійснюється професійна підготовка фахівців у навчальному закладі;
- здійснює інформаційну підтримку діяльності педагогічних працівників та учнів ПТНЗ, а також усіх підструктур ІАЦ;
- використовує нові форми бібліотечної роботи, застосовує ІКТ у бібліотечній справі;
- здійснює взаємодію з інформаційними службами всіх рівнів для розширення банку педагогічної інформації.

4. Лабораторія інформаційних технологій та обслуговування інформаційної системи ПТНЗ:

- забезпечує функціонування інформаційної системи ПТНЗ;
- підтримує роботу сайтів і блогів педагогічних працівників;
- здійснює технічне та програмне забезпечення роботи підструктур ІАЦ;
- аналізує та проводить апробацію науково-методичних, програмних і технічних розробок з питань інформатизації освіти;
- організовує комп'ютерні гуртки та інші об'єднання учнів, які використовують у своїй творчості елементи інформаційно-комунікаційної освіти;
- здійснює супровід проведення та участі педагогічних працівників у телекомунікаційних заходах;
- надає підтримку у дистанційному навчанні педагогічних працівників;
- здійснює апробацію і впровадження інформаційно-аналітичної системи управління навчальним закладом.

5. Лабораторія маркетингової та інформаційно-аналітичної діяльності:

- здійснює аналіз галузей щодо потреб у професіях;
- здійснює моніторинг соціально-професійного середовища, в якому функціонує ПТНЗ;
- досліджує та прогнозує регіональний ринок робочої сили;
- організовує розроблення маркетингового плану;
- організовує рекламну діяльність для стимулювання набору вступників;
- розробляє дослідницький інструмент (таблиці, матриці, анкети, бланки тощо);
- здійснює моніторинг підприємств регіону для організації практики учнів ПТНЗ;
- створює та веде на сайті ПТНЗ профагітаційну сторінку;
- веде аналітико-моніторингову документацію;
- впроваджує ІКТ для здійснення моніторингової та інформаційно-аналітичної діяльності.

Отже, інформаційно-аналітичний центр ПТНЗ є важливим і необхідним його структурним підрозділом, який забезпечує розповсюдження передового педагогічного досвіду, освітніх інновацій, входження закладу в масові інформаційні процеси, участь у медіаосвітньому русі, поглиблення міжнародного співробітництва, використання досвіду інших країн щодо застосування стандартів якості професійної підготовки майбутніх фахівців у системі ПТО та її об'єктивного оцінювання.

РОЗДІЛ III

ТЕХНОЛОГІЗАЦІЯ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ ПЕДАГОГІЧНИХ ПРАЦІВНИКІВ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНИХ НАВЧАЛЬНИХ ЗАКЛАДІВ

3.1. Інформаційно-аналітична діяльність директорів професійно-технічних навчальних закладів

Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників у ПТО розглядається як сучасний ефективний інструмент управління ПТНЗ. Особливості інформаційно-аналітичної діяльності керівників ПТНЗ виявляються в одночасному виконанні багатьох функцій: управлінської, педагогічної, психологічної, методичної, організаційної, дослідницької, господарської, економічної, підприємницької, інформаційної, інноваційної, громадської та ін. Усі вони потребують високого рівня інформованості, володіння арсеналом методів аналізу і синтезу одержаної інформації та вмілого їх використання в управлінській діяльності.

Щоб здійснювати інформаційно-аналітичну діяльність керівники ПТНЗ мають володіти певними вміннями роботи з інформацією. Так, до таких умінь Л. Петренко відносить:

– «управлінські вміння (коректне формулювання своїх інформаційних запитів; визначення потреби певного інформаційного ресурсу в межах оперативного і стратегічного управління ПТНЗ; сприйняття і активний пошук усіх різновидів і типів інформації; вміння, що забезпечують планування, організацію і регулювання інформаційно-аналітичної діяльності; створення і забезпечення розвитку інформаційної системи ПТНЗ);

– вміння інформаційного пошуку й збирання інформації (опанування загальною системою способів орієнтації в динамічних потоках інформації; знаходження інформації з різних джерел; систематизація і предметизація інформації; створення баз і банків даних);

– уміння обробки інформації (забезпечення процесу обробки інформації; кількісне перетворення і прогнозування подальшого використання; переробки великих масивів інформації з використанням інформаційних (комп'ютерних) технологій та інтелектуальних нормалізованих методик; інтерпретації, систематизації інформації; алгоритмічної аналітико-синтетичної інформації);

– уміння фіксації інформації (представлення інформації у формальному вигляді; створення інформаційних об'єктів різних типів; встановлення зв'язків між інформаційними об'єктами; алгоритмічного перетворення створеної інформації; постійного поповнення інформації та побудови своєї особистісної системи знань);

– уміння якісно-змістовного перетворення інформації (створення нової інформації; зберігання і накопичення її за допомогою баз даних; безпосереднє використання інформації для розв'язання поточних професійних завдань, підготовки і прийняття рішень; проектування і конструювання об'єктів і дій, різних за будовою, в тому числі логічних й формалізованих; використання інформації відповідно до виробничих і пізнавальних завдань);

– рефлексивні вміння (оцінювання інформаційно-аналітичної діяльності, її коригування з врахуванням власних можливостей і здібностей; адаптація ефективних її елементів до умов, що змінилися; самостійний вибір критеріїв оцінювання інформації; інтерпретація різних підходів, створення «жорстких особистісних фільтрів» та «чітких способів відбору цінної інформації»; об'єктивне оцінювання позитивних і негативних аспектів кожного компонента системи інформаційних ресурсів; алгоритмізація вилучення в разі потреби, критичне оцінювання й використання отриманої інформації у контексті певної управлінської проблеми)» [16, с. 44-45].

Розвиток у керівника ПТНЗ уміння аналізувати результати управлінської діяльності – це вмотивована, свідома, відрефлексована на основі самопізнання, самовизначення, самоконтролю, самоосвіти діяльність, спрямована на самовдосконалення особистісних і професійно важливих якостей, на розвиток творчого потенціалу, на самореалізацію творчих здатностей. Це уміння

розчленовувати загальний результат на складові елементи (умови, причини, мотиви, стимули, засоби, форми вияву), осмислювати кожний управлінський результат у взаємозв'язку з усіма компонентами управлінського процесу, знаходити в психолого-педагогічній і управлінській теорії ідеї, висновки, закономірності, що адекватні логіці розглянутого явища, виокремлювати основне управлінське завдання (проблему), визначати оптимальні способи вирішення проблем.

Інформаційно-аналітичну діяльність керівників ПТНЗ можливо вивчити шляхом аналізу їх роботи через наявні статистичні звіти, показники, навчально-планувальну документацію тощо. Наприклад, керівник ПТНЗ у процесі прийняття управлінських рішень має обов'язково проаналізувати інформацію нормативного та економічно-фінансового характеру, має усвідомлювати складові і зміст інформаційно-аналітичної діяльності фахівців економічного профілю. Зокрема:

– щодо економіста – здійснює збір, накопичення науково-технічної та нормативної інформації та інших необхідних матеріалів для планової роботи або виконання окремих завдань; здійснює економічний аналіз господарської діяльності ПТНЗ; систематизує та узагальнює статистичні та інші дані; використовує сучасні засоби ІКТ для вирішення професійних завдань, зокрема, аналітичного характеру; бере участь у формуванні економічної постановки завдань, які розв'язуються за допомогою інформаційно-аналітичних систем та іншого програмного забезпечення на комп'ютері;

– щодо бухгалтера – приймає участь у проведенні економічного аналізу господарсько-фінансової діяльності ПТНЗ за даними бухгалтерського обліку і звітності; використовує для цього інформаційно-аналітичні системи спеціального призначення; застосовує сучасні електронні та інформаційні засоби, а також інше програмне забезпечення для вирішення професійних завдань бухгалтера; визначає можливість використання готових алгоритмів і програмних засобів, що дозволяють створювати економічно обґрунтовані системи оброблення бухгалтерської інформації;

– щодо економіста-менеджера – здійснює аналіз фінансово-господарської діяльності ПТНЗ; проводить аналіз ринкового середовища на мікроекономічному рівні для підвищення конкурентоспроможності товарів і послуг, які надає ПТНЗ в даному регіоні; збирає інформацію для розширення зв'язків та обміном досвіду; використовує сучасні засоби ІКТ для вирішення професійних завдань;

– щодо маркетолога – здійснює аналіз навколишнього середовища маркетингу, макро- і мікросередовища ПТНЗ; здійснює збір, аналіз, оцінювання та узагальнення маркетингової інформації; готує інформацію для керівництва ПТНЗ про організацію, стан і тенденції розвитку ринку праці, услуг тощо; використовує сучасні засоби ІКТ для вирішення професійних завдань маркетолога.

Діяльність керівника ПТНЗ визначається його функціональними обов'язками. Достатній фаховий потенціал (освіта, стаж) директора ПТНЗ, а також дієвий інформаційний, кадровий, матеріально-технічний, фінансовий ресурси дають змогу вчасно та якісно виконувати певні дії, які підтверджуються обліковими, розпорядчими, звітними документами (журнали, книги педрад, накази, звіти тощо). Кількість власних методичних розробок, публікацій з питань управлінської діяльності за навчальний рік, свідчить про здатність директорів оформлювати свою роботу, досвід, пропозиції у формі друкованих видань, володіння діловим стилем письма, спроможність до узагальнення інформації.

Однією із обов'язкових функцій керівників ПТНЗ є уміння користуватись нормативно-розпорядчою документацією, розробляти необхідні документи для внутрішнього користування в навчальному закладі. Низка якісно та вчасно підготовлених матеріалів істотно впливає на якість навчально-виховного процесу в ПТНЗ. Наявність розроблених і затверджених в установленому порядку робочих навчальних планів (до 01 червня поточного року) свідчить про вчасно організований і проведений моніторинг регіонального ринку праці, визначення об'єктивних прогнозів набору учнів, інтеграції професій, рівнів

кваліфікації, термінів навчання та виробничої практики, потреби педагогів та їх попереднє педагогічне навантаження на наступний навчальний рік, вчасний початок вступної кампанії.

Директорам ПТНЗ, як освітнім менеджерам, необхідно особисто навчитись: аналізувати результати роботи заступників, усунути дублювання та чітко визначити повноваження керівників кожної ланки, підбирати персонал із енергійних, компетентних і творчих фахівців. Уміння керівників аналізувати, узагальнювати проблемні питання, працювати з педагогічним колективом над їх вирішенням, приймати обґрунтовані оперативні рішення можна охарактеризувати кількістю та якістю особисто проведеними інструктивно-методичними нарадами, підготовленими питаннями на педради. Діяльність керівника ПТНЗ в останні роки значно ускладнюється, оскільки він вже не має пасивно виконувати формальні інструкції та вказівки, а має усвідомити необхідність власної активності, самостійності, відчувати відповідальність за прийняті рішення та їх реалізацію.

Сучасний керівник ПТНЗ – це менеджер, який управляє педагогічною системою закладу, її розвитком, організовує і стимулює професійну діяльність підлеглих, вивчає попит на освітні послуги, забезпечує їхню якість. Крім знань із менеджменту освіти, сучасному керівнику ПТНЗ потрібні знання з маркетингу. Маркетинг ПТНЗ можна розглядати як систему діяльності, що дає змогу оцінювати стан ринку праці, тенденції його зміни та ухвалювати обґрунтовані управлінські рішення, спрямовані на працевлаштування всіх випускників. Використання системи маркетингу допомагає зменшити ступінь невизначеності у процесі ухвалення управлінських рішень, виявити причини, внаслідок яких попередні дії були помилковими, оцінити ситуацію на ринку праці, дати достатньо достовірний прогноз щодо зміни ринкової кон'юнктури.

Основними завданнями маркетингу ПТНЗ є: аналіз середовища, в якому функціонує навчальний заклад; дослідження ринку робочої сили та його прогнозування; аналіз роботодавців – споживачів робочої сили; планування формування робочої сили; стимулювання працевлаштування випускників;

організація рекламної діяльності для стимулювання набору абітурієнтів.

Особливої уваги заслуговує функція прогнозування, яка до нині не знайшла достатнього визнання у суб'єктів управління. Основними функціями, які має виконувати прогнозування, є, по-перше, правильна постановка проблеми, по-друге, виявлення можливих альтернативних варіантів її рішення, по-третє, встановлення всіх позитивних і негативних чинників, які можуть мати місце у кожному з можливих варіантів рішення, по-четверте, надання інформації владним структура, відповідальним за вибір варіанту вирішення проблеми.

Функція прогнозування, на відміну від інших загальних функцій, базується на інформації, практично не пов'язаній з процесами оперативного управління навчанням, вихованням, розвитком учнів навчального закладу. Це є головною причиною її недооцінки, оскільки виключення прогнозування з практики повсякденного управління не відчувається на безпосередніх результатах діяльності об'єкта управління в поточному періоді. До того ж інформація, необхідна для прогнозу, зазвичай не лежить на поверхні, а тенденції розвитку того або іншого соціально-економічного процесу можуть бути правильно оцінені лише при ретельному аналізі.

Таким чином прогнозування в діяльності керівника навчального закладу є важливим компонентом, оскільки закладає вектор напрямку, в якому треба рухатися, розвиватися, діяти конкретному колективу.

3.2. Інформаційно-аналітична діяльність заступників директорів професійно-технічних навчальних закладів з навчально-виробничої роботи

На сьогоднішній день ПТНЗ мають наполегливо працювати над формуванням свого іміджу, привабливого для вступника, збереженням учнівського контингенту, оновленням змісту професійної підготовки, зміцненням зв'язків і співпраці з соціальними партнерами, розширенням спектру надання платних послуг населення, що потребує розгорнутої

інформаційно-аналітичної діяльності всіх суб'єктів ПТНЗ.

І. Кузнецов, розглядаючи поняття інформаційно-аналітичної діяльності, виокремлює поняття інформаційної роботи та аналітичної роботи. Процес *інформаційної роботи*, на його думку, це послідовна сукупність операцій (реєстрування, передавання, накопичення, зберігання, оброблення, видача інформації), що дозволяє швидко знайти в повному обсязі необхідні відомості, затребувані конкретними споживачами. Зміст *аналітичної роботи* – зведення розрізнених відомостей у логічно обґрунтовану систему залежностей (просторово-часових, причинно-наслідкових та інших), що дозволяє дати правильну оцінку як всій сукупності фактів, так і кожному з них окремо [11].

При цьому аналітику не можна ототожнювати з аналізом. Вона являє собою специфічне суспільне явище, а не тільки інструмент розумової діяльності людей. Це складне, поліструктурне утворення, яке можна розглядати з позиції діяльного, інституціонального, організаційного, ціннісного, гносеологічного, а також технологічного підходів. Аналітика представляє собою дисципліну, що об'єднує три важливих компоненти: методологію інформаційно-аналітичної роботи, організаційне забезпечення цього процесу та технологічне і методологічне забезпечення розроблення і створення засобів для її здійснення (проведення) [20]. До аналітичної діяльності відносять ті процедури і процеси інтелектуальної діяльності, які мають ознаки творчості, породжують нову інформацію, дозволяють виявляти нові проблеми або їх аспекти, пропонують нетрадиційні способи їх вирішення [13].

Які саме вимоги висуваються до інформаційно-аналітичної діяльності сучасного заступника директора ПТНЗ з навчально-виробничої роботи (НВР) та які особливості його аналітичної діяльності? Так, робота за оновленими кваліфікаційними вимогами до посади заступника директора ПТНЗ з навчально-виробничої роботи, які передбачені наказом Міністерства освіти і науки України № 665 від 01.06.2013 року «Про затвердження кваліфікаційних характеристик професій (посад) педагогічних та науково-педагогічних працівників навчальних закладів», потребує в першу чергу системного

вживання заходів з підвищення комп'ютерної грамотності керівників і педагогічних працівників ПТНЗ, організації їх стажування та інше.

Система інформаційно-аналітичної діяльності заступника директора ПТНЗ із навчально-виробничої роботи містить різнобічні види робіт, а саме: забезпечення якісного виконання перспективного і поточного планування діяльності педагогічного колективу, а також навчальних програм з усіх предметів; здійснення внутрішньоучилищного контролю за роботою педагогічних працівників, рівнем навчальних досягнень учнів; результативність контролю ведення документації, організації оснащення навчальних кабінетів навчально-наочними посібниками, технічними засобами; аналіз роботи за дотриманням правил безпеки праці у навчально-виробничому процесі; структура контингенту учнів училища, аналіз руху учнів, кількість учнів за районами проживання; працевлаштування випускників, відомість про випускників, які закінчили училище з нагородами; результативність державної атестації, порівняльний аналіз зрізу державної атестації; склад і кваліфікація адміністрації, педкадрів закладу у поточному навчальному році; якісний склад педагогічних кадрів за віком і стажем роботи; динаміка руху кадрів (за навчальний рік у порівнянні з попереднім); стан травматизму учнів у закладі; обладнання кабінетів, лабораторій, майстерень та інше.

Вищезазначений перелік дій потребує системного інформаційно-аналітичного супроводу, аналізу і документального оформлення, в яких керівники мають бачити не тільки недоліки, але й необхідні перспективи розвитку різних ділянок функціонування ПТНЗ. Аналітичні документи допомагають зорієнтуватися не лише в потоці первинних документів, а й у змісті проблеми в цілому.

Для класифікації аналітичних документів особливо важливими є такі ознаки: функціональне призначення (предмет) аналізу; характер питань, що розглядаються; цільове і читацьке призначення; зміст; глибина ретроспекції; форма викладу; спосіб розповсюдження, періодичність підготовки і видання [8].

Аналітичні документи містять узагальнену інформацію, які отримано в результаті всебічного, глибокого і критичного аналізу первинних документів, аргументовану оцінку стану і тенденцій розвитку певної ситуації, що розглядається. Однією з характерних рис аналітичного документа є наявність у ньому «аналітичної частини», яку становлять як концепції, погляди, ідеї, висновки, запозичені з первинного документа, так і власні думки, ідеї, судження автора вторинного документа. Деякі аналітичні документи дають можливість уявити інформаційну модель проблеми. Це, перш за все інформаційно-аналітична довідка, інформаційний звіт про діяльність, аналітичний огляд тощо. Розглянемо суть цих документів.

Критичний аналітичний огляд містить систематизовану критично оцінену інформацію про стан питання, що розглядається. Особливу роль відіграють оглядово-аналітичні документи, які необхідні для ухвалення виважених управлінських рішень.

Огляд стану питання – це огляд, що містить систематизовану й узагальнену інформацію про стан наукової розробки і практичної реалізації, тенденції розвитку питання, що розглядається. Він складається з таких елементів: вихідні дані, реферат, вступ, аналітична частина, висновки, рекомендації, додатки, список використаних джерел, список скорочень, допоміжні покажчики, зміст.

Прогнозний огляд містить аналіз інформації, яка відображає характер змін стану досліджуваного об'єкта (його структури, найважливіших показників і чинників, що визначають розвиток) з метою виявлення закономірностей його розвитку, необхідної для проведення робіт з прогнозування. Цей огляд базується на аналізі первинних документів глибокої ретроспективи. Прогнозний огляд складають для інформування про перспективи розвитку об'єкта.

Інформаційний звіт про діяльність розпочинається анотацією з коротким викладом завдання дослідження та отриманих результатів і вступом, в якому характеризуються вітчизняні й зарубіжні досягнення з досліджуваної проблеми.

У самому тексті звіту викладають зміст завдання, формулюють технічне завдання, аналізують відомі методи і способи вирішення, містяться розрахунки і результати експериментів. Завершується звіт висновками з аналізом результатів, отриманих у ході дослідження теоретичних та експериментальних даних.

Згідно з вищезазначеною класифікацією, розглянемо на прикладі розроблення планів перспективного розвитку ПТНЗ заступниками директорів з навчально-виробничої роботи. Так, у плані перспективного розвитку у розділі маркетинговий аналіз здійснюється ретроспективна аналітика, яка орієнтована на проблеми минулого з критичною оцінкою інформації, наприклад, динаміка працевлаштування випускників ПТНЗ за професіями у розрізі трьох років. Огляд стану питання здійснюється в межах проблем сьогодення, наприклад, анкетування роботодавців у 2015 році для з'ясування задоволеності рівнем підготовленості за професіями у розрізі навчальних закладів області. Найскладніше для заступників – це робити прогностичну аналітику (прогнозний огляд), яка орієнтована на віддалений результат тих чи інших дій або рішень, наприклад замовлення обсягу контингенту за професіями на державну форму навчання на наступний рік. Інформаційні звіти супроводжують весь навчально-виробничий процес у ПТНЗ протягом року.

Наразі процес аналітики виступає як спосіб одержання даних про реальні проблеми, з якими стикається ПТНЗ та шляхи їх вирішення. При цьому існує проблема відбору керівниками різновидів аналітичної діяльності для використання у роботі. Так, аналітична діяльність може бути класифікована за такими ознаками як тип ціннісної орієнтації, тип об'єкта аналізу (сфери положення об'єкта), тип домінуючого методу, рівень пізнання, місце в дослідженні, тип кадрового забезпечення, ступінь відкритості для суспільства, а також тип часової детермінації [1].

Зазначимо, що заступники директорів ПТНЗ з навчально-виробничої роботи найбільше пов'язані з аналітичною діяльністю. Яким саме типам і видам аналітичної діяльності має надавати перевагу у своїй професійній діяльності

заступник директора ПТНЗ з НВР?

За типом *ціннісної орієнтації* аналітична діяльність заступників з НВР у ПТНЗ носить конструктивний характер, а саме: творче вирішення проблем з погляду потреб як навчально-виробничого процесу, так і роботодавців у кваліфікованих робітниках, які відповідають сучасним вимогам.

За типом *об'єкта аналізу* (сфери положення проблеми) розрізняється:

– управлінська аналітика, а саме дослідження управлінських систем, особливо процесів прийняття рішень. У нашому випадку, цей вид актуальний як на рівні ПТНЗ, так і для навчально-виробничого процесу;

– соціальна аналітична діяльність, яка охоплює аналіз об'єктів, явищ і процесів соціальної сфери як педагогічних працівників ПТНЗ, так і учнів;

– економічна аналітика, яка орієнтована на дослідження економічних явищ, об'єктів і процесів на рівні ПТНЗ є мікроекономічною аналітикою, а на рівні регіону, держави – макроекономічною аналітикою.

Існують також екологічна, політична, ментальна та інші види аналітики. Що стосується педагогічної аналітики, яка спрямована на вивчення процесів навчання і виховання, то ми пропонуємо ввести такий вид аналітики для ПТНЗ – «аналітика навчально-виробничого процесу».

За типом *домінуючого методу* доцільно використовувати у ПТНЗ такі види аналітичної діяльності:

– системна, де заступником директора з НВР передбачається застосування системного підходу (структурний, функціональний, структурно-функціональний). Наприклад, розроблення заходів у плані перспективного розвитку ПТНЗ на кілька років з окресленням цілей і напрямів;

– причинно-наслідкова аналітика, яка спирається на причинно-наслідковий підхід до явищ дійсності. Наприклад, аналіз зменшення кількості абітурієнтів через демографічну ситуацію у країні та в конкретному регіоні;

– проблемна аналітика, яка припускає застосування проблемного підходу до вивчення реальності: наприклад, вивчення проблеми відсутності набору на ліцензовану спеціальність у ПТНЗ;

– статистична аналітика, яка ґрунтується на принципах і методах статистики (кореляційний, факторний, кластерний, дисперсійний, регресійний, коваріаційний різновиди аналізу); даний різновид аналітичної діяльності у ПТНЗ знаходиться на стадії збору інформації та первинного аналізу в статистичних формах для здачі звіту;

– програмно-цільова аналітика, яка спирається на програмно-цільовий метод та обов'язково містить в основі попередньо розроблену програму щодо виконання тих чи інших аналітичних дій.

За типом *«рівень пізнання»* аналітична діяльність заступників з НВР носить не стільки методологічний і теоретичний характер, як емпіричний (фактологічний), який орієнтований на виявлення фактів та їх закономірностей. Наприклад, здійснення внутрішньоучилищного контролю за роботою педагогічних працівників, рівнем навчальних досягнень учнів, веденням документації та ін.

За типом *«місце у дослідженні»* є первинна аналітика, яка виступає складовою дослідницького процесу одержання й осмислення результатів, і вторинна аналітика, яка є осмисленням результатів, проведених раніше досліджень. Наприклад, первинною аналітикою може бути представлення узагальнених результатів моніторингу задоволення учнів проживанням у гуртожитку до ремонту приміщень і оснащення Інтернетом, а вторинна аналітика – після виконання робіт.

За *типом кадрів* аналітика у ПТНЗ носить непрофесійний характер, адже педагогічні працівники, які займаються аналітичною діяльністю, без спеціальної професійної підготовки. Разом з тим, системно проводиться навчально-методичні семінари і тренінги для заступників директорів з НВР щодо особливостей аналітичної діяльності у ПТНЗ. Також, на нашу думку, доцільним є внесення змін у програму підвищення кваліфікації заступників із НВР, де один із модулів програми має бути присвячений освоєнню методики інформаційно-аналітичної діяльності.

За типом *«ступінь відкритості для суспільства»* у ПТНЗ, аналітика

відкрита (публічна) та не носить службової таємниці.

Відповідно, до типу *часової детермінації* відносяться:

– актуальна аналітика, яка здійснюється в межах проблем сьогодення.

Наприклад, анкетування роботодавців у 2015 році для з'ясування задоволеності рівнем підготовленості випускників ПТНЗ області;

– ретроспективна аналітика, яка орієнтована на проблеми минулого; наприклад, у плані перспективного розвитку у розділі маркетинговий аналіз надається динаміка працевлаштування випускників ПТНЗ за професіями у розрізі трьох років (2012-2015 рр.);

– прогностична аналітика орієнтована на віддалений результат тих чи інших дій або рішень, яка для заступників з НВР є найскладнішою. Наприклад, прогнозування надходження коштів від виробничого навчання або планування обсягу контингенту на державну форму навчання.

Вищезазначений перелік типів і видів аналітичної складової інформаційно-аналітичної діяльності є орієнтовним, разом з тим, його осмислення і використання надасть змогу керівникам ПТНЗ системно підходити до процесу аналітики. Зокрема, заступник директора ПТНЗ з навчально-виробничої роботи – це професіонал, який є важливою інформаційно-аналітичною ланкою в ПТНЗ, що об'єднує сфери діяльності всього навчального закладу. Він має бути обізнаний у сучасних ІКТ; креативно підходити до інформаційно-аналітичних питань функціонування ПТНЗ; досконало володіти уміннями роботи з інформацією, системно надавати необхідний управлінський супровід інформаційно-аналітичній діяльності педагогічних працівників.

Відповідно до посадових обов'язків (додаток Б) на заступника директора з навчально-виробничої роботи покладається відповідальність за виконання договірних зобов'язань з підготовки кадрів (план прийому і випуску), навчальних планів і програм викладачами спецпредметів і майстрами виробничого навчання, а також забезпечення педагогічних працівників навчального закладу нормативною і методичною документацією, за підготовку

матеріалів на ліцензування освітньої діяльності ПТНЗ.

Заступник директора з навчально-виробничої роботи здійснює контроль за організацією виробничої практики, організовує роботу комісії з поетапної атестації учнів і випускної екзаменаційної комісії, здійснює роботу по замовленню документів учням про закінчення ПТНЗ. З метою контролю за якістю навчально-виробничого процесу необхідно вести «Книгу контролю заступника директора з НВР», за допомогою якої можна робити аналіз з питань якості роботи майстрів виробничого навчання в ПТНЗ. Для систематизації документації з виробничої практики та контролю за її якістю в навчальному закладі рекомендуємо запровадити таку систему роботи: на кожного учня оформляється папка про проходження практики, яка містить угоди, виписки з наказу, протокол розбіжностей, акт обстеження робочого місця, довідка, таблиць про нарахування заробітної плати, підтвердження про виконання кваліфікаційно-пробних робіт. Облік виробничої практики ведеться у відповідних щоденниках.

З метою швидкого обміну інформацією, донесення розпоряджень до майстрів виробничого навчання та контролю за їх виконанням в училищі варто розпочати роботу з програмою Evernote (рис. 3.1), яка пропонує зручне середовище для вирішення поставлених завдань. За її допомогою можна зберігати текстову інформацію, фото та аудіо, копії веб-сторінок. Її суттєвою перевагою є зручність і можливість встановити як на комп'ютер, так і на смартфон. У даному програмному продукті об'єднано всі переваги паперового записника, програми-органайзера і онлайн-сервісу.

Заступник директора з НВР може розробляти власні таблиці, в яких записуються розпорядження, рекомендації, дати поставлення задач, терміни їх виконання, відмітки про виконання та примітки. Кожен користувач, який має права адміністратора може створювати свою замітку, змінювати структуру таблиць, їх наповнення (рис. 3.2).

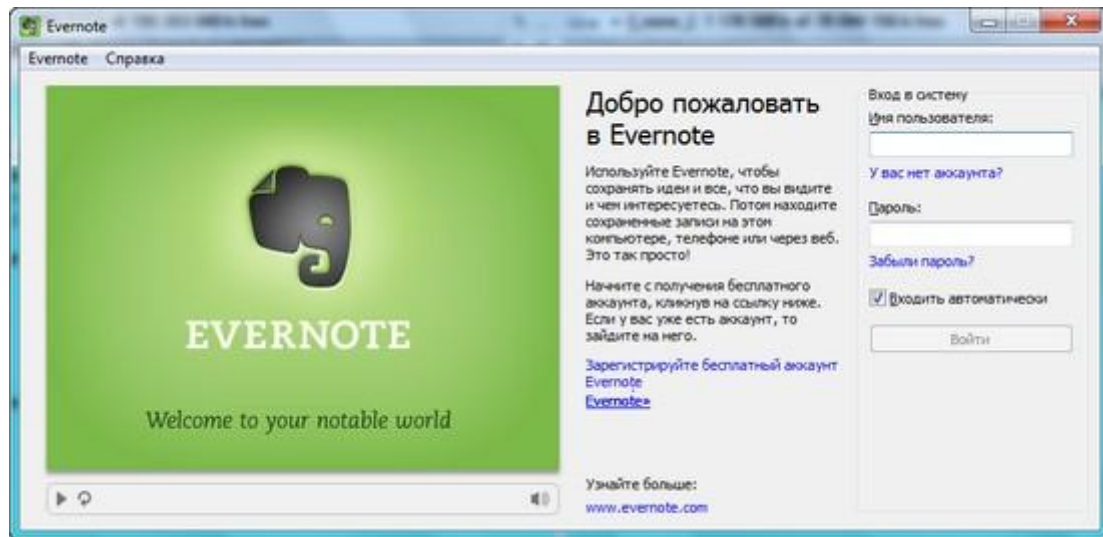

Рис. 3.1. Програмный продукт Evernote

№ з/п	Зміст завдання для виконання	Стан виконання	Дата постав-ня задачі	Коментар для завдання	Термін виконання	Дата корег-я задачі	Відмітка про виконання	Приймка
25	Звірити кількість годин та терміни проходження практики в I семестрі 2014-2015н.р.	виконано.	17/09/14	для складання графіка виходу на практику в I семестрі	19/09/14			ст. майст
24	16, 17, 18, КЕРІВНИЦТВО НАВЧ. ГРУП НА ПЕРЕРВІ БУТИ БІЛЯ СВОЇХ ГРУП		16/09/14					
23	16/09/14 НА БАЗІ УЧИЛИЩА СЕМІНАР, КУРСИ ПІДВИЩЕННЯ КВАЛІФІКАЦІЇ		16/09/14					
22	ДЯКУЮ МАЙСТРАМ, ВИКЛАДАЧАМ, УЧНЯМ ЗА ЯКІСНУ	ВИКОНАНО	13/09/14		13/09/14			Заст. дир

Рис. 3.2. Створення таблиць в Evernote майстрами виробничого навчання

Така форма роботи дає можливість швидко проводити моніторинг виконання поставлених завдань, доводити інформацію до педагогічних працівників, незалежно від їх місця знаходження. При потребі можна приєднати будь-який файл, необхідний для роботи майстрів виробничого навчання: звітні таблиці, зразки документів, файли для звірки інформації тощо.

Користувач з будь-якого робочого місця отримає інформацію й відразу приступить до виконання. Це дає можливість пришвидшити роботу, покращити якість її виконання.

Крім текстових заміток, в Evernote можна також створювати рукописні нотатки і нотатки з web-камери (рис. 3.3). Рукописні найчастіше використовують для збереження інформації, яку легше відобразити графічно, ніж записати словами. При використанні цього режиму око програми перетворюється в образ листочка з блокнота, а курсор перетворюється на ручку або олівець. Даний сервіс допомагає в організації будь-якої важливої інформації.

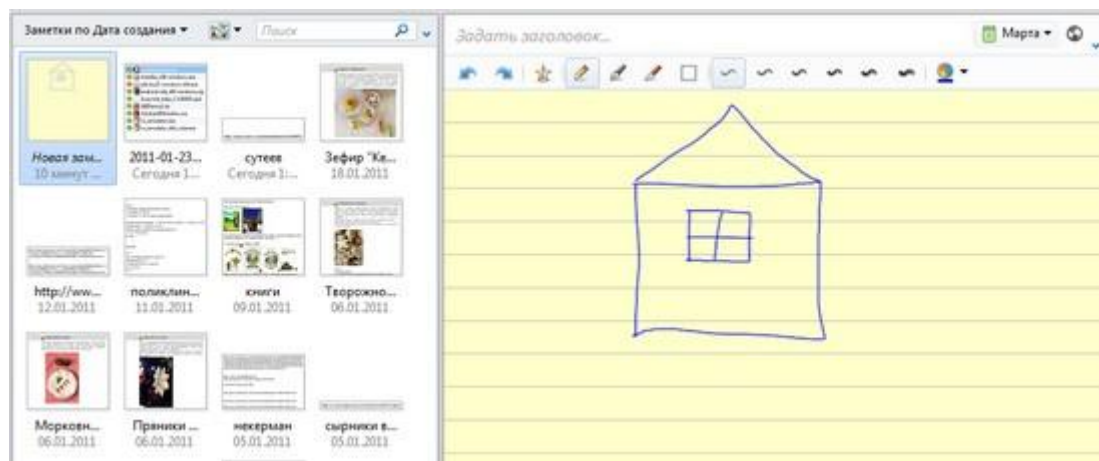

Рис. 3.3. Можливості Evernote щодо створення рукописних нотаток

На сьогодні не визначена повноправна роль інформаційно-аналітичної роботи в підвищенні якості освіти у ПТНЗ; не склалася система цієї роботи у відповідності з окресленими критеріями функціонування ПТНЗ; існує проблема в чіткому розмежуванні прав, обов'язків, вимог до інформаційно-аналітичної діяльності заступників директорів ПТНЗ з НВР у системі ПТО. Тому керівники мають системно опрацьовувати зміни і доповнення до законодавчої бази у розрізі освіти, звертати увагу на свою посадову інструкцію та відмічати пункти, які вже на сьогодні, без змін у законодавстві, втратили актуальність та потребують доопрацювання і доповнень. Бути керівником не «на показ», прагнути до самовдосконалення, впроваджувати інформаційні інновації в

роботу, показувати і вчити педагогічних працівників на прикладі власного досвіду, координувати і спрямовувати інформаційно-аналітичні дії колективу на системну працю – це шлях до успішної роботи з інформацією в ПТНЗ.

3.3. Інформаційно-аналітична діяльність майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів

Підготовка майбутніх кваліфікованих робітників з достатнім рівнем професійної компетентності, здатних до успішної професійної діяльності, сповненої інтелектуального і творчого змісту, спонукає до удосконалення виробничого навчання – невід’ємної складової їх підготовки. Отже, важливою складовою навчально-виробничого процесу у ПТНЗ є виробниче навчання і виробнича практика учнів, які організуються і проводяться відповідно до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 07.06.99 № 992 та останні Постанови), Порядку проведення атестації робочих місць за умовами праці (затверджене постановою Кабінету Міністрів України від 01.08.92 № 442), Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно технічних навчальних закладах (затверджене наказом Міністерства освіти і науки України від 30 05 06 № 419), Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з важкими роботами і роботами з шкідливими або небезпечними умовами праці (затверджене наказом Державного комітету України по нагляду за охороною праці від 30 12 94 № 130) та інших нормативних документів у галузі професійно-технічної освіти.

Таким чином, система навчально-методичної документації і засобів навчання з професії мають вміщувати:

- 1) навчально-методичну документацію:
  - навчальний план і програму;
  - кваліфікаційні характеристики;

- перелік навчально-виробничих робіт;
- план виробничого навчання на місяць;
- план уроку;
- переліки пробних кваліфікаційних робіт;
- критерії оцінювання;
- комплексні кваліфікаційні завдання (практичні й теоретичні частини), теоретичні завдання для проміжної (поетапної) атестації;

2) засоби для учнів:

- підручник;
- навчальний посібник (за відсутності – конспекти лекцій);
- довідник;
- збірник завдань для виконання вправ і самостійних робіт;
- комплекти інструкційно-технологічної документації;

3) дидактичні засоби на урок:

- наочні посібники: натуральні (обладнання, інструменти, матеріали, зразки продукції); образотворчі (плакати, таблиці, фотографії, малюнки, моделі, муляжі, макети тощо);

- технічні засоби навчання;

- дидактичні матеріали для роботи учнів (картки-завдання, оглядово-повторювальні таблиці, матеріали на друкованій основі тощо);

- засоби для контролю знань і вмінь учнів;

4) навчальне обладнання для виконання навчально-виробничих робіт;

5) засоби для майстрів виробничого навчання:

- власна авторська методика;

- методичні тематичні розробки;

- рекомендації з інтенсифікації навчального процесу;

- інформаційні матеріали про кращий педагогічний і виробничий досвід тощо.

Система роботи старших майстрів з навчально-планувальною документацією, організацією виробничого навчання, виробничої практики,

проведення пробних робіт потребує знань і умінь роботи з інформацією, а також підходів щодо її узагальнення та аналітичного оброблення. Так при укладанні плану роботи на навчальний рік у розділі цього плану «Професійно-практична підготовка» заздалегідь плануються заходи щодо забезпечення і вдосконалення організації виробничого навчання та виробничої практики, розроблення відповідних планів, дидактичних матеріалів для комплексного методичного забезпечення занять (уроків), підбір навчально-виробничих робіт тощо.

У свою чергу, майстром виробничого навчання на семестр або курс підготовки складається перелік навчально-виробничих робіт, який погоджується зі старшим майстром, розглядається і схвалюється на засіданні методичної комісії та затверджується заступником керівника з навчально-виробничої роботи. До зазначеного переліку додається технологічна та технічна документація, що розробляється методичними комісіями ПТНЗ на основі державних стандартів.

Далі, у відповідності з робочими навчальними планами і робочими навчальними програмами професійно-практичної підготовки та переліком навчально-виробничих робіт для навчальних груп, майстрами виробничого навчання складаються плани виробничого навчання на місяць.

Перелік навчально-виробничих робіт з професії є основним планувальним документом з виробничого навчання. У переліку визначаються роботи, які виконують учні з метою оволодіння професійними знаннями, вміннями та навичками, що передбачені робочою навчальною програмою професійно-практичної підготовки. До переліку поряд з навчально-виробничими роботами також включаються навчально-тренувальні вправи для учнів з метою набуття ними навичок у виконанні окремих трудових прийомів і виробничих операцій.

До всіх навчально-виробничих робіт, що внесені в перелік, має бути розроблена технологічна документація: креслення, технічні вимоги згідно з чинними нормативними документами, інструкційні та технологічні картки.

Документація розробляється відповідними методичними комісіями ПТНЗ.

Загальні вимоги до підбору навчально-виробничих робіт можна сформулювати таким чином:

- система робіт має урізноманітнювати виробничо-технічні ситуації, максимально наближати їх до виробничих умов;
- перевагу слід надавати роботам, які включають комплексні роботи з урахуванням сучасних технологій.

При виборі робіт для вивчення прийомів виконання операцій насамперед потрібно, щоб робота мала виробниче значення та виконувалася за одну операцію або щоб операція, яку вивчають, переважала в роботі. При підбиранні комплексних робіт слід урахувувати методично обґрунтоване підвищення складності процесів праці при виконанні навчальних завдань, в тому числі:

- наростаюча важкість виконання, кількість і складність робочих функцій при проведенні робочого процесу;
- застосування різноманітних засобів праці;
- ускладнення виконання необхідних розрахунків при підготовці до роботи та під час її виконання;
- удосконалення підготовки робочого місця;
- зростаючі технологічні показники й вимоги до обсягів і видів робіт.

Комплексні роботи мають передбачати деяку варіантність виконання найбільш характерних сполучень трудових процесів і технічних операцій, необхідних для закріплення професійних умінь при ускладненні завдань.

План виробничого навчання групи визначає конкретний зміст, послідовність та організацію виконання навчально-виробничих завдань для групи учнів. Складається майстром виробничого навчання на місяць на основі робочих навчальних програм виробничого навчання, переліку навчально-виробничих робіт для навчальної групи та фонду наведеного часу на виробничу діяльність. Фонд зведеного часу на виробничу діяльність визначається таким чином:

$$\Phi(\text{ВД}) = T(\text{ВД})/K,$$

де $T(ВД)$ – фонд навчального часу на виробничу діяльність;

K – перевідний коефіцієнт до учнівських норм.

$$T(ВД) = (T(ВН) - T(I) - T(T)) \times N,$$

де $T(ВН)$ – загальна кількість часу на виробниче навчання за даний період відповідно до навчальної програми;

$T(I)$ – час, необхідний для проведення вступних і заключних інструктажів;

$T(T)$ – час для виконання тренувальних вправ;

N – кількість учнів у групі.

Утрати навчального часу окремими учнями при визначенні фонду часу на виробничу діяльність до уваги не приймаються.

За відсутності умов для фронтального навчання учнів окремим видам робіт додатково складаються графіки їх переміщення по робочих місцях, у яких вказуються прізвища учнів, теми програми, назви робочих місць, ділянок і тривалість роботи на кожному робочому місці.

Отже, підсумуємо:

а) план навчально-виробничої діяльності ПТНЗ розробляється старшим майстром на півріччя на основі робочих програм професійно-практичної підготовки, переліку навчально-виробничих робіт, фонду навчального часу, погоджується з заступником керівника з начальничо-виробничої роботи і затверджується керівником ПТНЗ;

б) план уроку виробничого навчання є особистим робочим документом майстра виробничого навчання і складається ним за довільною формою відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки, плану виробничого навчання на місяць з дотриманням педагогічних і методичних вимог на кожний день занять з виробничого навчання в майстернях ПТНЗ або на виробництві;

в) під час виробничої практики учнів майстер виробничого навчання розробляє план роботи на кожний робочий день.

Уроки виробничого навчання мають свої особливості, що впливають із

специфіки та змісту курсу виробничого навчання, а також рівня сформованості професійно важливих якостей учнів та їх індивідуальних особливостей. Пропонуємо технологічну модель сучасного уроку виробничого навчання (табл. 3.1).

Таблиця 3.1

Технологічна модель сучасного уроку виробничого навчання

Структурний елемент	Дидактичне завдання	Діяльність		Педагогічний коментар
		Майстра виробничого навчання	Учні	
Організація заняття	Організація, і психологічне налаштування учнів на спільну працю	Доброзичливо, чітко, переконливо інформує учнів про те <i>чим ? навіщо?</i> вони будуть займатись на уроці	Негайно приступають до навчальної діяльності	Важливо: Зовнішній вигляд майстра виробничого навчання (спецодяг), психологічна готовність до уроку, до співпраці з учнями, посмішка...
Вступний інструктаж	Актуалізація опорних знань, умінь, навичок учнів (набутого навчального досвіду).	Дає коротку характеристику минулого уроку і встановлює його логічні, конструктивні зв'язки з нинішнім.	Активно співпрацюють з майстром виробничого навчання	Ефективні методи цільової установки: Створення ситуації «нового» в вирішенні навчально-виробничого завдання. Організація бесід, дискусій, рольових ігор з найбільш раціонального використання обладнання матеріалів, технології виконання. Демонстрація зразків навчально-виробничих робіт. Мета опитування: забезпечення теоретичної основи майбутньої професійної діяльності. Питання мають нести продуктивний характер: «Чому?», «Поясніть...», «Порівняйте...», «Обґрунтуйте...», «Зробіть висновок...». Інструктування Проводити з позиції попередження помилок, ускладнень. Прийоми роботи показувати тільки ті які
	Мотивація навчальної діяльності учнів	Перевірка домашнього завдання (при необхідності)		
	Пояснення нового матеріалу та способів виконання практичних дій.	Спільне визначення навчальної мети уроку та показників її досягнення.		
		Розповідь (бесіда) з практичним показом виконання професійних дій, навчальних виробничих вправ в уповільненому темпі. Далі в робочому темпі кваліфікованого робітника виконати показану роботу (вправу) або її частину.	Уважно слухають, приймають участь в коментарях майстра, в поясненнях необхідності виконувати роботу (вправу) у запропонованій послідовності. Апробують методику виконання	

Структурний елемент	Дидактичне завдання	Діяльність		Педагогічний коментар
		Майстра виробничого навчання	Учні	
	Видача завдань учням з поясненням нормативів оцінки навчальної роботи, методів самоконтролю і вимог охорони праці та безпеки життєдіяльності.	Отримують завдання, уточнюють незрозумілі питання. Готують робоче місце.		
Поточний інструктаж	Формування (відпрацювання) нових способів, дій і застосування (закріплення, розвиток, поглиблення) основних способів дій перед виконанням трудових прийомів, операцій, процесів. Контроль і корекція набутого навчального досвіду.	Організація, поточне обстеження, керівництво роботою учнів при вихованні тренувальних вправ, навчально-виробничих робіт: <ul style="list-style-type: none"> - перевірка правильної організації робочих місць та дотримання вимог безпеки праці. - перевірка правильності виконання учнями трудових прийомів; - надавати допомогу учням в налагодженні обладнання; - здійснення міжопераційного контролю; - приймання та оцінка робіт; - здійснення індивідуальних і ко- 	Самостійна робота. Виконують вправи. Здійснюють самоконтроль і взаємоконтроль	<i>Важливо:</i> <ul style="list-style-type: none"> - вникати в роботу кожного учня, не випускаючи з поля зору всієї групи; - розвивати в учнів здатність аналізувати свою роботу, знаходити причини помилок і способи їх усунення, не давати учням готових вказівок як виправити помилку; - не втручатись у роботу учнів, якщо в цьому немає необхідності; - заохочувати учнів до творчого, раціоналізаторського підходу до виконання завдань; - привчати до постійного використання навчально-технічної документації; - використовувати поставну організацію цільових обходів;

Структурний елемент	Дидактичне завдання	Діяльність		Педагогічний коментар
		Майстра виробничого навчання	Учні	
		<p>лективних інструментажі (при необхідності);</p> <ul style="list-style-type: none"> - налагодження даних на кожного учня: правильність і раціональність методів їх роботи, самостійність, творчу активність, використання на практиці технічних знань тощо; - здійснення підсумкового контролю. 		<ul style="list-style-type: none"> - критерієм оцінювання якості роботи учнів є безпомилкове виконання кожного прийому і виготовлення деталей, виробів без відхилень від технічних умов.
Заключний інструктаж	<p>Узагальнення і систематизація набутих умінь і навичок трудових прийомів, операцій і процесів.</p>	<p>Повідомлення про досягнення навчальної мети та завдань уроку:</p> <ul style="list-style-type: none"> - виконання навчально-виробничих завдань; - розбір неточностей, загальних помилок, зазначення шляхів їх попередження; - аналіз додержання правил безпеки праці, організації робочих місць; - розглянути випадки витрати робочого часу, браку, аналіз їх причин; - повідомлення оцінок (балів). <p>Видача домашнього завдання:</p> <ul style="list-style-type: none"> - повторення теоретичного матеріалу; - виконання технічних розрахунків; - вивчення інст- 	<p>Роблять самостійний аналіз власної роботи на уроці</p>	<p><i>Необхідно:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - залучати всіх учнів до активного обговорення підсумків уроків; - при оцінці робіт виходити насамперед з їх якості і термінів виконання; <p><i>- Важливо:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - щоб завершення уроку було навчальним і виховним; - звертати більше уваги на досягнення учнів. Чітко показати <i>чого досягли?, чому навчились?</i> - Оцінка має бути всебічною і об'єктивною. <p><i>Домашнє завдання:</i></p> <ul style="list-style-type: none"> - закріплення досягнутого; - має бути випереджувального характеру; - інструктувати учнів про способи і порядок його виконання.

Структурний елемент	Дидактичне завдання	Діяльність		Педагогічний коментар
		Майстра виробничого навчання	Учнів	
		рукційних карток; - самостійна розробка технологічних процесів; - конструювання, виготовлення приладів; - тренування на тренажерах тощо.		

Згідно з вимогами Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, «план уроку виробничого навчання є особистим робочим документом майстра виробничого навчання і складається ним за довільною формою відповідно до робочої навчальної програми з професійно-практичної підготовки, плану виробничого навчання на місяць з дотриманням педагогічних та методичних вимог на кожен день занять з виробничого навчання в майстернях ПТНЗ або на виробництві» [20, с. 7.].

Пропонуємо схему плану уроку виробничого навчання.

Схема плану уроку виробничого навчання

Тема уроку _____

Мета уроку:

- а) навчальна – які професійні знання, уміння, навички формуються, закріплюються і розвиваються на уроці;
- б) розвивальна – які операції і прийоми розумової та практичної діяльності учнів розвиваються на уроці;
- в) виховна – які професійно важливі якості особистості учнів, як майбутніх фахівців, формуються і розвиваються на уроці.

Тип уроку _____ Вид уроку _____

Дидактичне забезпечення (за допомогою якого здійснюється процес навчання)

_____

Матеріально-технічне забезпечення (за допомогою якого всі учні здійснюють

свою практичну діяльність) _____

Міжпредметні зв'язки _____

Перелік практичних завдань _____

Список основної і додаткової літератури _____

*Методична мета – вказується тільки при проведенні відкритих уроків.

Хід уроку

I Організаційна частина:

- перевірка наявності учнів;
- перевірка готовності учнів до уроку;
- допуск з техніки безпеки.

II Вступний інструктаж:

1. Актуалізація знань:

- повідомлення теми програми і уроку;
- цільова установка проведення уроку;
- перевірка опорних знань, умінь, навичок учнів, необхідних їм для подальшої роботи на уроці;
- аналіз і доповнення відповідей учнів, підведення підсумків.

2. Викладання нового матеріалу:

- повідомлення нової навчальної інформації;
- показ нових прийомів трудової діяльності;
- пояснення характеру і послідовності роботи учні на уроці;
- повідомлення про передовий досвід за темою уроку;
- опитування учнів і пробне виконання ними нових прийомів, показаних майстром;
- відповідь майстра на запитання учнів;
- підведення підсумків вступного інструктажу.

III Поточний інструктаж:

- видання завдань для самостійної роботи учнів та пояснення порядку їх виконання;
- розподіл учнів за робочими місцями;

- повідомлення про критерії оцінювання виконуваних робіт;
- цільові обходи майстром робочих місць учнів;
- прийом майстром виконаних робіт;
- прибирання робочих місць.

IV Заключний інструктаж:

- аналіз діяльності учнів у процесі всього уроку;
- оцінювання роботи учнів та об'єктивне обґрунтування своєї оцінки;
- аналіз причин помилок учнів і показ засобів їх усунення;
- повідомлення та обґрунтування оцінок;
- видача домашнього завдання.

Урок з виробничого навчання містить чотири основних частини: організаційну, вступний інструктаж, поточний інструктаж, заключний інструктаж. Надамо характеристику кожної з них.

Згідно з Положенням про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах, проведення організаційної частини уроку складається з таких дій майстра:

- контроль санітарно-гігієнічного стану майстерні, відповідність її вимогам охорони праці;
- підготовка робочого інструменту майстра та учнів для уроку;
- запис в журнал обліку виробничого навчання дати та теми уроку;
- контроль за проходженням учнями інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності;
- своєчасний початок уроку виробничого навчання;
- привітання з учнями;
- прийом рапорту старости групи або особи, яка його заміняє;
- перевірка наявності учнів на уроці, їх робочого одягу та відповідного взуття, наявності головного убору;
- інструктаж з безпеки життєдіяльності [20, с. 7].

Проведення вступного інструктажу майстром виробничого навчання носить інформативний характер, тобто відбувається робота зі значним обсягом

інформації:

- повідомлення теми і мети уроку;

- цільова установка учнів (це роз'яснення учням чому вони навчатися, наскільки просунуться в освоєнні професії, де практично будуть використані засвоєні ними знання, уміння та навички. Цільова установка має створювати в учнів певну мотивацію майбутньої діяльності, підвищити їх інтерес, стимулювати пізнавальну і трудову активність);

- перевірка знань, умінь і навичок за матеріалами уроків, взаємопов'язаних з метою уроку і необхідних для його проведення (мета такого опитування не стільки в тому, щоб перевірити знання учнів (хоча це теж важливо), скільки в забезпеченні можливостей застосування цих знань із теорії та попередніх уроків у практичній діяльності на даному уроці;

- ознайомлення учнів з матеріалами, інструментами і приладами, які вперше будуть застосовуватися на уроці, та з правилами охорони праці при роботі з ними;

- вивчення учнями інструкційно-технологічної документації;

- пояснення та показ способів раціональної організації робочих місць учнів при виконанні завдань;

- інформація про типові помилки та способи їх попередження;

- інструктаж з охорони праці відповідно до виконуваних вправ, виробничих завдань;

- пояснення необхідної інформації та характеру і призначення запланованої на уроці роботи;

- демонстрація нових операцій і прийомів трудової діяльності при формуванні в учнів простих і складних умінь і навичок: пояснення послідовності виконуваних дій; пояснення та показ дій у нормальному темпі; виділення операцій, прийомів та основних дій у трудовому процесі; показ окремих операцій, прийомів і пояснення способів їх виконання за інструкційно-технологічною карткою; пояснення та показ всього трудового процесу в сповільненому темпі; показ дій у нормальному темпі; пробне виконання з

поясненням учнями нових прийомів.

- навчання учнів правил контролю та самоконтролю;
- відповіді на запитання учнів;
- закріплення і перевірка засвоєння учнями матеріалу вступного інструктажу.

Поточний інструктаж – сукупність методів виробничого навчання, при використанні яких інструктивна діяльність майстра орієнтована на диференційний та індивідуальний підхід до учнів під час закріплення ними нової навчальної інформації шляхом її застосування у самостійній практичній діяльності. Основна мета поточного інструктажу – на основі фіксації досягнень і недоліків показати учням, чому вони навчилися на уроці, оцінити рівень їх і творчої активності.

При проведенні заключного інструктажу майстер виробничого навчання використовує аналітичні уміння:

- аналізу підсумків виконання учнями навчально-виробничих робіт на підставі аналізу успіхів і недоліків діяльності учнів;
- аналізу причин помилок учнів і застосування засобів їх усунення;
- аналізу додержання правил охорони праці та безпеки життєдіяльності, організації робочих місць учнів, випадків нерационального використання навчального часу;
- самоаналізу та самооцінювання учнями результатів діяльності на уроці;
- повідомлення та обґрунтування оцінок, отриманих учнями на уроці, з урахуванням оголошених критеріїв.

Алгоритм підготовки майстра виробничого навчання до уроку [10, с. 3].

Готуючись до уроку, майстер виробничого навчання має:

- проаналізувати підсумки попередніх занять, з метою виявлення причин недоліків і внесення змін і доповнень у наступний урок;
- визначити, чи вивчили учні на теоретичному навчанні матеріал, необхідний для проведення уроку виробничого навчання;
- визначити основну дидактичну мету уроку;

- визначити тип, вид, структуру уроку та час, відведений для проведення кожного його елементу;
- скласти план уроку;
- підготувати науково-технічну та методичну літературу, а також матеріали передового досвіду за темою уроку;
- намітити практичні та навчально-виробничі роботи для закріплення нового навчального матеріалу;
- підготувати дидактичне і матеріально-технічне забезпечення уроку;
- визначити міжпредметні (внутрішньопредметні) зв'язки та прийоми їх реалізації на уроці;
- визначити типові помилки, яких допускаються учні під час вправ, намітити засоби їх попередження або виправлення;
- приготуватися до показу на уроці наочних засобів, нових операцій і прийомів трудової діяльності;
- визначити зміст і обсяг домашнього завдання учнів;
- спланувати методику та форму контролю якості знань, умінь і навичок учнів на уроці.

Для систематизації роботи з організації виробничого процесу в групі майстрів виробничого навчання доцільно використовувати «Робочий зошит майстра виробничого навчання», у якому зібрані зразки з планування та ведення навчальної документації, оформлення протоколів поетапної атестації, анкети, різноманітні пам'ятки, тощо (додаток Б).

3.4. Інформаційно-аналітична діяльність викладачів загальноосвітніх дисциплін професійно-технічних навчальних закладів

Входження української системи ПТО у відкритий освітній простір (від англ. *Information space* – середовище, в якому існує, циркулює, обертається інформація, яка призначена людині і де інформаційні комунікації, електронні мережі відіграють провідну роль) надає ряд переваг, а саме: доступність

інформації; значну економію часу і матеріальних ресурсів для користувачів освітніх послуг і ПТНЗ; ефективну взаємодію інформаційних партнерів; оперативність прийняття управлінських рішень; інтеграцію наявних інформаційних баз даних з метою отримання якісно нових результатів досліджень; можливість плідно вивчати як вітчизняний, так і зарубіжний досвід галузі; позиціонувати, рекламувати систему ПТО; здійснювати профорієнтацію у новому форматі; проводити дистанційне навчання; розташовувати педагогічні програмні засоби навчання на освітніх порталах або сайтах; сприяти розвитку маркетингових, інформаційних служб у ПТНЗ.

Нині не можливо уявити навчальний процес у ПТНЗ без використання інформаційних технологій і засобів навчання. Саме сучасні ІКТ зробили можливим доступ кожного педагога до величезної кількості різних видів інформації. В свою чергу необхідність працювати з великими об'ємами різноманітної інформації потребує від викладачів ПТНЗ, зокрема викладачів загальноосвітніх дисциплін, відповідних аналітичних умінь. Сформованість аналітичних умінь – один з критеріїв педагогічної майстерності, за їх допомогою витягаються знання з практики. Саме через аналітичні вміння проявляється узагальнена здатність – педагогічно мислити. Викладач має вміти розчленовувати педагогічні явища на складові елементи (умови, причини, мотиви, стимули, засоби, форми прояву та ін.); осмислювати кожну частину у зв'язку з цілим та у взаємодії з провідними сторонами; знаходити в теорії навчання і виховання ідеї, висновки, закономірності, адекватні логіці даного явища; правильно діагностувати педагогічне явище; знаходити основне педагогічне завдання (проблему) й способи його оптимального рішення.

Раніше інформацію з будь-якої теми учень міг отримати за такими каналами: підручник, довідкова література, лекція вчителя, конспект уроку. Але, сьогодні, з огляду на сучасні реалії, педагог має вносити в навчальний процес нові методи подачі інформації. Виникає питання: навіщо це потрібно? Вже давно доведено, що кожен учень по-різному освоює нові знання. Раніше викладачам важко було знайти індивідуальний підхід до кожного. Відтепер, з

використанням комп'ютерних мереж і онлайн-засобів, навчальні заклади отримали можливість подавати нову інформацію таким чином, щоб задовольнити індивідуальні запити кожного учня. Необхідно навчити кожного учня за короткий проміжок часу освоювати, перетворювати і використовувати в практичній діяльності величезні масиви інформації. Дуже важливо організувати процес навчання так, щоб учні активно, з цікавістю і захопленням працювали на уроці, бачили результати своєї праці і могли б їх позитивно оцінити.

Сучасні учні ПТНЗ мають змогу використовувати широкий спектр засобів комунікації щодо оброблення і збереження інформації: персональні комп'ютери, Інтернет, кабельне і супутникове телебачення, мобільний зв'язок, Skype-технології тощо. Тому на особливу увагу заслуговує використання таких методів навчання як: мультимедійне навчання; метод кейс-стаді (аналіз конкретних ситуацій); комп'ютерне програмоване навчання; інтерактивне навчання; дистанційне навчання; використання інтернет-технологій; використання офісного та спеціалізованого програмного забезпечення; електронних посібників і підручників та ін.

Особливостями безпосереднього спілкування викладача й учня на занятті мають бути: конструктивність спілкування, спрямованість на здобуття очікуваних учнем результатів; стимулювання учня до продовження спілкування з використанням засобів мережі Інтернет; актуалізація пізнавальної активності учня; наявність зв'язку для спілкування в чаті, форумі, Skype тощо; вміння здійснювати Інтернет-спілкування.

Соціальні медіа стають невід'ємною частиною сучасного суспільства. Учні практично постійно заходять в «Instagram», «Facebook», «Twitter», «Контакт» та інші сайти. Тому викладачі мають розглядати можливість інтеграції уроків і соціальних медіа. Мозок сучасної дитини, налаштований на отримання знань у формі розважальних програм по телебаченню, набагато легше сприйме запропоновану на уроці інформацію за допомогою медіа-засобів. Наприклад, викладач може запропонувати учням створити групу у Facebook, що є однією з найбільш крупних соціальних мереж, в якій можна

розміщувати інформацію про себе, оновлювати статус, публікувати анонси, об'яви, фото й відео – усе те, що, по суті, ми неодмінно використовуємо на наших заняттях. Створіть у Facebook групу для кожного свого класу, і в ній ви зможете розміщувати завдання, робити об'яви та нагадувати учням про важливі строки виконання завдань. Батьки також можуть отримати доступ до сайту й за бажання контролювати все те, що відбувається у процесі навчання їхніх дітей. Група у Facebook дозволяє забезпечувати для учнів інформаційний простір, де вони зможуть ставити запитання та отримувати на них відповіді.

Як і Facebook, Twitter пропонує швидкий спосіб розміщувати свої об'яви та нагадування для груп, а також у режимі реального часу надавати інформацію про різні екскурсії та заходи, які передбачені у ПТНЗ. Крім того, Twitter допомагає групам відслідковувати інформацію на обрану тему. Викладач може використовувати цю інформацію під час різних обговорень у групі, дослідженнях, написанні учнівських проектів. За допомогою Twitter учні спроможні розширити коло спілкування, розмістивши власні улюблені цитати або факти, які вони отримали на конкретному уроці та їх обговорювати.

Викладач може запропонувати учням вести блог. Замість традиційних письмових робіт блоги надають учням більше можливостей, дозволяючи їм написати свою роботу і представити її на розгляд широкому колу читачів. При цьому ідеї для різних тем просто безмежні. Учні можуть написати про свої уроки чи враження від екскурсій, розмістити матеріал про спілкування з майбутніми роботодавцями, залишити опис свого враження про виробництво, фільм чи книгу, виразити себе та проілюструвати власні думки за допомогою фотографій чи відео. Коли учні читають повідомлення один одного у блозі, вони створюють більш міцне та дружнє співтовариство, обговорюючи спільні переживання, отриманий досвід і свої реакції. У цьому сенсі блоги можуть послугувати чудовим приводом для дискусії про плагіат і стилістику написання.

Для кожного викладача Facebook і YouTube є чудовим варіантом для «переверненого навчання», адже учні можуть проглянути лекції та навчальні

матеріали ще до того, як прийдуть в училище на заняття. Разом з тим викладач може запропонувати учням замість того щоб проглядати матеріали, створені іншими людьми, створити власний. Адже подібно веденню блога можливостей для створення учнями відео на YouTube досить багато. Викладач має допомагати учням отримувати більш якісну практику використання соціальних медіа та пропонує новий цікавий і захоплюючий поворот під час занять у ПТНЗ. Він має застосовувати інформаційні технології різними способами відповідно до потреб конкретного типу заняття, рівня володіння різними програмами та наявності сертифікованих програм у системі ПТО.

В умовах комп'ютеризації навчального процесу системне використання мультимедійних засобів стало чинником, який дозволив інтенсифікувати засвоєння матеріалу на уроках. Прекрасний ефект дає проведення уроку в режимі презентації з використанням програм MS PowerPoint, Prezzi. Одночасно інтенсифікується і робота викладача, оскільки розроблені матеріали легко поновлюються, доповнюються, удосконалюються, зберігаються. Традиційні паперові видання необхідно доповнювати електронним інтернет-ресурсом (веб-сайтом), що допоможе трансформувати поурочну систему, зберігаючи її переваги у вигляді продуктивності навчання та контролю за протіканням навчально-виховного процесу, і перейти від групового до індивідуального варіативного навчання.

Сьогодні за допомогою Інтернету можна організувати з учнями обмін повідомленнями у режимі реального часу, проводити відеоконференції між співрозмовниками, які територіально віддалені один від одного завдяки Skype-технологіям. При цьому ще раз підкреслимо, що комп'ютер має лише доповнювати, а не замінювати традиційні навчальні посібники і підручники. Навчальний процес для викладачів має виступати як процес управління пізнавальною діяльністю учнів, а для учнів ПТНЗ – як співтворчість з педагогом і своїми товаришами в здобуванні знань, умінь і навичок, набутті основ професійної майстерності за майбутнім фахом.

Отже, викладачі загальноосвітніх дисциплін ПТНЗ можуть

використовувати інформаційні ресурси Інтернет за такими напрямками:

- самоосвіта, тобто вивчення досвіду колег з інших навчальних закладів, міст України й інших країн, а також обмін своїм досвідом з колегами;
- підготовка конспектів, дидактичних матеріалів, а також атестаційних матеріалів;
- залучення учнів до позаурочної роботи в процесі підготовки рефератів, доповідей, повідомлень, індивідуальних творчих завдань з метою розвитку їх творчих здібностей та життєвих компетентностей;
- використання безпосередньо на уроках при самостійній роботі з документами, що вивчаються, довідковими матеріалами, навчальними інтерактивними моделями тощо;
- тестування знань учнів із певних розділів курсу;
- участь у вебінарах, інтерактивних творчих майстернях, майстер-класах та ін.

У будь-якому варіанті доступ до Інтернет для викладачів загальноосвітніх дисциплін підвищує рівень їх підготовленості до проведення занять. Інтегрування звичайного уроку з комп'ютером дозволяє викладачу перекласти частину своєї роботи на ПК, роблячи при цьому процес навчання більш цікавим, різноманітним, інтенсивним і привабливим. Тестування і ділова гра, телекомунікаційні проекти, як елементи педагогічної технології дозволяють виявити найбільш продуктивні елементи якості знань, визначити межі та компоненти інформаційної культури учнів як в рамках конкретного навчального предмета, так і в об'ємі повної професійної підготовленості. Крім того, одним із завдань повсякденної професійно-педагогічної діяльності є необхідність здійснювати контроль знань учнів. Комп'ютерне тестування передбачає використання комп'ютерної техніки для виявлення й оцінювання знань учнів з метою контролю, що здійснюється через діалог у системі «учень – комп'ютер». Аналізуючи позитивний практичний досвід педагогів можна назвати такі програми для створення комп'ютерних тестових завдань:

- 1) універсальний тестовий комплекс (УТК v 1.52) (<http://mastak.ru>);

- 2) AD Tester (<http://adtester.h15.ru>);
- 3) x-TLS (<http://xtls.org.ua/about.php>);
- 4) MyTest X (<http://mytest.klyaksa.net>).

Так, під час вивчення навчальної дисципліни «Українське ділове мовлення» з орієнтацією на професію «Оператор поштового зв'язку» прикладом тестового завдання на встановлення правильної послідовності може бути таке завдання (рис. 3.4).

Встановіть правильну послідовність адресування поштового відправлення у сільську місцевість	
☐ поштовий індекс	☐ назва села
☐ назва вулиці	☐ назва району
☐ номер будинку	☐ ім'я, по-батькові
☐ назва області	☐ прізвище

Рис. 3.4. Тестове завдання щодо встановлення правильної послідовності

За допомогою комп'ютерних тестових програм можна також створювати мультимедійні тестові завдання, що супроводжуються ілюстраціями, аудіо і відео елементами. Такі тести охоплюють усі органи сприйняття інформації учнем, тим самим покращуючи його пізнавальну діяльність. Але, для ефективного використання комп'ютерів у навчанні учнів ПТНЗ потрібні такі умови:

- наявність навчальних комп'ютерних програм, можливості яких відповідають даному матеріалу;
- попередня підготовка учнів до роботи з комп'ютером;
- відповідний рівень підготовки викладача ПТНЗ до такого виду роботи;
- наявність необхідної матеріальної бази.

Таким чином, використання ІКТ у навчальному процесі веде до змін змісту ПТО, матеріально-технічного забезпечення ПТНЗ, рівня професійної культури педагогічних працівників, їх інформаційно-аналітичної компетентності. Виникає потреба в оновленні комплексно-методичного забезпечення загальноосвітніх дисциплін, засобів навчання, готовності

викладачів до використання у своїй діяльності нових технологій навчання, які, в свою чергу, вимагають від педагога постійної самоосвіти. Хибною є думка про те, що його навчальний процес має «хтось» забезпечувати всім необхідним (зокрема засобами навчання). Педагог має адаптуватися до сучасних ІКТ, інтегруватися до актуальних потреб професійної освіти, ефективно обирати і використовувати саме ті технології, які сприяють досягненню поставленої мети, тим самим постійно підвищувати свою професійну культуру.

Рівень інформаційно-аналітичної компетентності викладача загальноосвітніх дисциплін, в першу чергу, залежить від нього самого, від самоосвіти і саморозвитку. Організація власної самостійної пізнавальної діяльності потребує обґрунтованого, наукового і комплексного підходу для того, щоб її результати були значущими, а сама вона ефективною. Потужним механізмом активізації самоосвіти може бути розпочатий в кожному ПТНЗ педагогічний проект «Творча педагогічна лабораторія», який передбачає індивідуальне планування самоосвітньої діяльності викладачів. На відміну від традиційного методичного об'єднання, яке є співтовариством викладачів «споріднених» предметів, творча педагогічна лабораторія – це спільнота викладачів, «різнопланових» предметів: фізики, хімії, математики, іноземної мови, кухарської справи та спеціальної технології електромеханіків, які працюють в «споріднених» технологіях. У таких лабораторіях відбувається зміщення акценту з традиційної на інноваційну діяльність педагогів, інтерес яких спрямований на вирішення актуальних проблем у сучасній методиці викладання предметів, що дозволяє підвищити їх професійну компетентність. В діяльності зазначених лабораторій на перший план виходить проектування нових змін освітньої практики, становлення і вдосконалення професійної компетентності педагогів, тобто робота спрямована «на майбутнє», а не на узагальнення минулого досвіду. Взаємодія викладачів у межах творчої педагогічної лабораторій є однією з найефективніших форм закріплення інноваційного досвіду. Взаємодія учасників лабораторій передбачає широке застосування на практиці можливостей ІКТ за такими напрямками:

використання електронної пошти; інформування про семінари та конференції; обмін досвідом та ідеями; організація мережових конференцій; організація власного методичного банку цифрових ресурсів; створення віртуальних бібліотек, колекцій цифрових освітніх ресурсів; проектна діяльність.

В рамках роботи творчої педагогічної лабораторії постійно відбувається взаємообмін досвідом, викладачі діляться знахідками, при виникненні труднощів, звертаються один до одного за допомогою. При цьому до роботи залучаються й учні. Викладачі проводять консультації, семінари та майстер-класи. Під час цих заходів йде живе спілкування зацікавлених осіб, накопичення досвіду, підвищення рівня самоосвіти педагогів.

Для вирішення різноманітних освітянських завдань, наприклад, у Козятинському МВПУЗТ (директор навчального закладу Стецюк А.О.) розроблено і впроваджується інформаційна система «Освітня платформа знань», яка являє собою одночасно і віртуальне навчальне середовище, і електронний навчально-методичний комплекс для педагогічних працівників та учнів ПТНЗ. Освітня платформа реалізована на веб-сайті навчального закладу, який доступний із мережі Інтернет. Використання викладачами інноваційних технологій навчання на основі ІКТ: підвищує ефективність і якість навчання серед учнів; удосконалює зміст навчання, розширює методи й організаційні форми навчального процесу; забезпечує значний науковий і методичний рівні викладання; підвищує якість і глибину міжпредметних зв'язків; забезпечує індивідуальний підхід у навчанні; стимулює самостійну роботу учнів; урізноманітнює наочність навчання. Вважаємо доцільно і в інших навчальних закладах на базі серверного обладнання створювати аналогічну освітню платформу знань, яка буде допоміжним засобом у роботі для викладачів ПТНЗ.

Отже, перехід до інформатизації ПТО можливий лише на основі єдиного освітнього інформаційного середовища, що формується всіма суб'єктами ПТНЗ.

3.5. Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників професійно-технічних навчальних закладів в інформаційному середовищі

Сучасна освіта з кожним днем вимагає все більш активного використання ІКТ в управлінській, навчально-виховній і фінансовій діяльності навчального закладу. Комп'ютеризація навчально-виробничого процесу передбачає наявність одного або декількох комп'ютерних класів. Важливим її аспектом є використання у навчально-виробничому процесі сучасних мультимедійних комплексів, до складу яких входять інтерактивна дошка, мультимедійний проектор, комп'ютер. Використання цих сучасних засобів навчання економить час, підвищує ефективність презентації навчального матеріалу, дозволяє демонструвати Інтернет-сайти у режимі реального часу, зберігати необхідну інформацію у пам'яті комп'ютера з можливістю подальшого відтворення.

Комп'ютеризації науково-методичної діяльності ПТНЗ передбачає, з одного боку, наявність комп'ютера в методичному кабінеті, який є базовим для цієї роботи, а з іншого – надання можливості педагогічним працівникам використовувати техніку в комп'ютерних класах навчального закладу у позаурочний час. Особливу увагу слід звернути на забезпечення комп'ютерною технікою бібліотеки ПТНЗ. Це є актуальним у зв'язку з трансформацією бібліотек у медіатеки. Окремим комп'ютером забезпечується робота психологічної служби, що дозволяє активізувати її роботу за рахунок використання автоматизованих тестів і створення необхідних банків даних.

Рівень інформатизації будь-якого навчального закладу є індикатором якості надання освітніх послуг і визначає його конкурентоспроможність і перспективи розвитку. Водночас наявність засобів ІКТ у навчальних закладах сама по собі не вирішує питання щодо їх ефективного використання у навчально-виховному процесі. Основним критерієм ефективності їх використання у навчальному закладі є вже не наявність певної кількості комп'ютерів, а створення єдиного інформаційного освітнього середовища (ІОС).

ІОС – це інтегроване середовище інформаційно-освітніх ресурсів, програмно-технічних і телекомунікаційних засобів, правил їхньої підтримки, адміністрування і використання. На думку педагогів, створення ІОС навчального закладу – це сьогодні головне завдання, вирішення якого визначає успіх впровадження ІКТ в освіту на всіх її рівнях. Кожен ПТНЗ, слідуючи творчим схильностям учнів і викладачів, створює власну модель інформатизації і своє ІОС в інформаційному просторі регіону.

Узагальнюючи підкреслимо, що ІОС складається з фізичної, психологічної та інтелектуальної складових. Базою його фізичної складової є кабінет інформатики, а також робочі місця заступників директора, викладачів, до фізичної складової також відносяться: мережа Інтернет, якою користується ПТНЗ; локальна мережа навчального закладу; технічні засоби мультимедіа; програмне забезпечення навчально-виховного процесу. До психологічної та інтелектуальної складової ІОС відноситься «людський чинник» – мотивація, воля і намагання самих учасників освітнього процесу використовувати ІКТ. Організація роботи з формування ІОС потребує опису його структури, визначення особливостей взаємодії його внутрішніх і зовнішніх складових. Учасниками даного процесу є адміністрація, педагогічні працівники, учні, батьки.

Можна виділити такі загальні положення формування єдиного інформаційно освітнього середовища ПТНЗ:

- під час формування ІОС необхідно розв'язати проблему змісту освіти на сучасному етапі, співвідношення традиційних складових навчального процесу та ІКТ, суб'єкт-суб'єктних взаємин учня, викладача і майстра виробничого навчання;

- ІОС має включати технологічні (апаратні та програмні), інформаційні й організаційні ресурси;

- під час створення ІОС зростає роль суб'єктного чинника, насамперед значимість інформаційно-аналітичної компетентності педагогів, які працюють в умовах широкого застосування засобів ІКТ в освітньому просторі навчального

закладу.

Усі інформаційні ресурси навчального закладу можна умовно поділити на 5 блоків, що пов'язані з такими видами діяльності: навчально-виховною, культурно-просвітницькою, інформаційно-методичною, науково-практичною, адміністративно-господарчою.

Перший блок «Навчально-виховна діяльність» передбачає роботу з електронними навчальними матеріалами за програмою загальної середньої освіти, стандартів ПТО.

Другий блок «Культурно-просвітницька діяльність» – відповідає за формування культури учня та включає віртуальні музеї, історичні пам'ятники, картинні галереї, музичні твори тощо. Даний напрям відповідає за формування в учнів інформаційної, виробничої, екологічної культури, творчої активності, високої моралі та толерантності.

Третій блок «Інформаційно-методична діяльність» включає програмно-методичний комплекс різних форм навчання (проектних, індивідуальних, дистанційних тощо), а саме електронні підручники, комп'ютерні програми, проведення телеконференцій і консультацій.

Четвертий блок «Науково-практична діяльність» – це робота гуртків, яка відповідає за формування в учнів професійних навичок і вмінь, які необхідні для життя і роботи в інформаційному суспільстві. До цієї роботи має входити забезпечення електронної бібліотеки, формування медіатеки, видавнича діяльність, робота в Інтернеті.

П'ятий блок «Адміністративно-господарча діяльність» забезпечує формування та тиражування різноманітної документації: директивні документи, планування навчального процесу, журнали теоретичного та виробничого навчання, дані про медичний стан учнів і працівників, результати психолого-педагогічного діагностування учнів.

Враховуючи основні види діяльності в ПТНЗ, виділені нами у блоки, з метою створення ІОС навчальні заклади використовують такі програмні продукти, які інтегрують в собі функції інформаційних систем, що дозволяють:

- зберігання особистих справ учнів і працівників закладу в електронному вигляді (бази даних);
- забезпечення комунікації всіх учасників освітнього процесу (у тому числі через сайт училища);
- наявність великого обсягу цифрових освітніх ресурсів;
- доступність і відкритість результатів навчального процесу для всіх учасників (розклад уроків, списки учнів, викладачів і майстрів виробничого навчання, предметів, дані про успішність учнів і відвідування ними уроків);
- моніторинг якості освіти (аналіз і формування звітності за результатами навчання);
- автоматизація процесів управління навчально-виховним процесом (розподіл навантаження, формування розкладу та навчальних планів);
- наявність і підтримка електронного документообігу;
- доступність всіх нормативних документів;
- використання програмного середовища, яке формує внутрішній інформаційний простір;
- наявність відібраної, безпечної та якісної інформації (захист учнів від доступу до неякісної інформації).

Як бачимо, формування інформаційного освітнього середовища ПТНЗ потребує поєднання в єдиному комплексі систем електронного навчання, хмарних і серверних технологій. Тому сьогодні одним із пріоритетних завдань системи ПТО, яке стоїть перед кожним ПТНЗ, є створення ефективних електронних освітніх ресурсів, інноваційний характер яких дозволив би максимально використовувати їх дидактичний потенціал у навчально-виховному процесі.

Так, наприклад, з урахуванням концепції інноваційних технологій навчання інформаційно освітнє середовище ДПТНЗ «Вінницьке міжрегіональне вище професійне училище» складається з внутрішнього освітнього середовища, інформаційної системи управління ПТНЗ «StaffManagement» та банку інтерактивних ресурсів. Реалізацією такої стратегії є інформаційне середовище

навчання на засадах спеціалізованих програмно-інструментальних засобів і освітнього контенту, яке можна визначити як інформаційно-ресурсне або контентне віртуальне середовище навчання (ІТ-середовище). Створення внутрішнього освітнього середовища у Вінницькому міжрегіональному вищому професійному училищі (директор навчального закладу Дмитрик О.Д.) розпочалося з розроблення єдиної корпоративної мережі Intranet з усіма сервісами міжнародної мережі Internet (рис. 3.5).

Відповідне програмне забезпечення дозволяє викладачам та учням самим формувати освітнє середовище, а організація широкого доступу до необхідних навчальних ресурсів сприяє кооперації різноманітних підструктур навчального закладу зі створення, розширення та його наповнення. Формування творчих груп із викладачів, майстрів виробничого навчання, психологів і фахівців із інформаційних технологій надало можливість розробляти навчальні матеріали нового покоління, що розміщуються на освітньому сервері навчального закладу. Це сприяє широкому представленню, обговоренню та експертизі навчально-методичних матеріалів у мережі.

Внутрішнє освітнє середовище училища характеризується відкритістю освітніх ресурсів у межах навчального закладу. Web-сторінки надають можливість кожному учневі одержати будь-яку необхідну інформацію з предмета, професії (рис. 3.6).

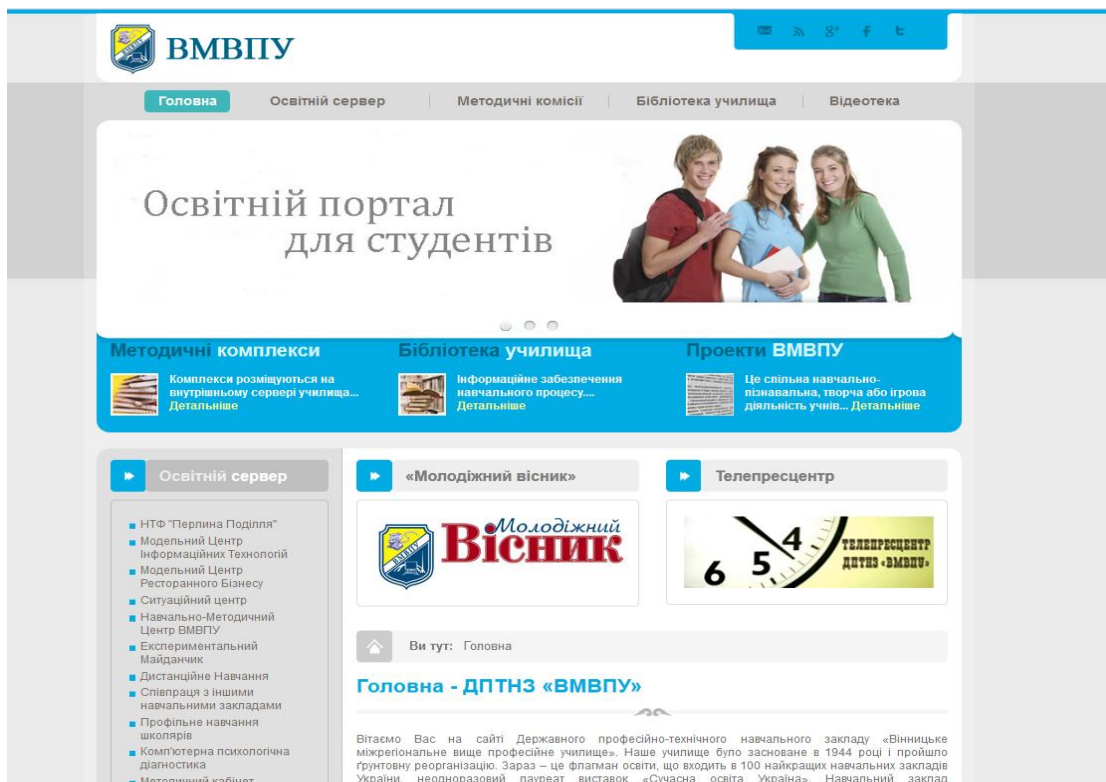

Рис. 3.5. Головна Web-сторінка внутрішнього освітнього середовища ДПТНЗ «ВМВПУ»

Рис. 3.6. Внутрішнє освітнє середовище ДПТНЗ «ВМВПУ»

Досить перспективним виглядає шлях створення розподіленого

багатоступеневого інформаційного середовища, яке б максимально повно охоплювало всіх учасників та організаторів навчально-виховного процесу: учнів, викладачів і керівників структурних підрозділів. Таке інформаційне середовище передбачає доступ до інформації всіх учасників навчального процесу. Найважливішим завданням під час впровадження такої системи є збирання достовірних даних, керування потоками інформації, їхня систематизація та оброблення. Застосування ІКТ у навчально-виховному та виробничому процесах стимулює широке використання активних форм і методів роботи з учнями. У ПТНЗ створено такі підструктури:

- модельний центр інформаційних технологій;
- навчально-методичний центр, до складу якого входять методичні об'єднання, науково-пошукове товариство «Єврика»;
- навчально-тренувальна фірма для підготовки фахівців із комерційної діяльності;
- навчально-практичний центр сучасних інформаційних технологій;
- модельний центр харчових технологій;
- центр із працевлаштування випускників “Кар’єра”;
- центр професійної підготовки дітей-інвалідів “Надія”;
- центр апробації державних стандартів.

Робота цих підрозділів дає можливість не лише координувати методичну роботу, а й спрямовувати її в необхідному напрямі, розробляти нові підходи до організації та здійснення навчального процесу; розробляти дидактичні засоби навчання, впроваджувати в навчальний процес сучасні інноваційні методики й технології навчання. Кожен зазначений підрозділ має свою Web-сторінку на сайті училища. Всі матеріали, починаючи від плану та положень, опрацьовані та розміщені на відповідних сторінках.

Створення комп’ютерної інформаційної інфраструктури ПТНЗ забезпечує ефективне функціонування всього науково-навчально-педагогічного комплексу. Побудова електронних навчально-методичних комплексів з усіх дисциплін і професій дало можливість їхнього використання з усіх професій, у

тому числі з підвищення кваліфікації, здійснення профільного навчання школярів на основі найбільш універсальних інформаційних технологій. Усі електронні матеріали, згруповані відповідно до професій і навчальних дисциплін, становлять електронні навчально-методичні комплекси, що складені за наступним алгоритмом: методична інформація → навчальний матеріал → контроль знань (рис. 3.7).

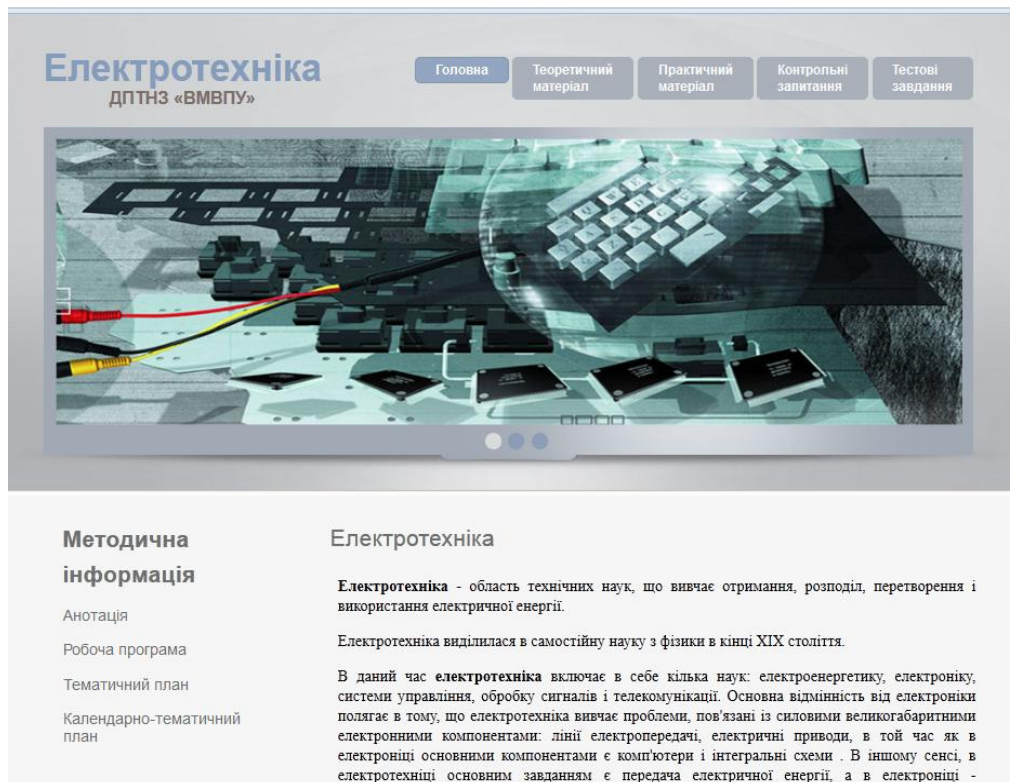

Рис. 3.7. Електронний навчально-методичний комплекс з курсу «Електротехніка»

Внутрішнє освітнє середовище забезпечене системою навігації, яка дозволяє учням здійснювати пошук і вивчення матеріалів послідовно, використовуючи комплекси, як книги з мультимедійними ілюстраціями; відшуковувати розв'язки конкретних задач; перевіряти отримані знання з окремих тем. Зручна організація матеріалу, за необхідністю – покрокові інструкції та приклади, допомагають зробити освітній сайт наочним, доступним для учнів. Контрольні питання наприкінці кожної теми, тести дозволяють самостійно оцінювати результати їх досягнень (рис. 3.8).

Тема "М'ясні страви"

Очищення поля "Відповідаю"

№	Питання	Варіанти відповідей	Відповідаю
1	При додованні до м'яса овочів	мінеральний склад м'ясних страв збагачується лужними сполуками; досягається оптимальне співвідношення калію і заліза; підвищується аромат.	1
2	При варіння маса м'яса:	збільшується; зменшується; лишається незмінною.	1
3	Для смаження використовують м'ясо що містить	нестійкий колаген; стійкий колаген; стійкий глютин.	1
4	середовищу:	кислому; лужному; нейтральному.	1
5	Для варіння яловичини не використовують:	пружок; товстий край; шийну частину.	1
6	М'ясо нарізане дрібними кусочками смажать	на помірному вогні на слабкому вогні на сильному вогні	1
7	Для розм'якшення сполучної тканини і надання м'ясу гостроти під час тушкування додають:	перець горошком;	

Хім_склад / овоч / Obr_ryba / Obr_myso / Тепова_obr / kr_bob_makar_1 / sup 1 / str_ovoch 1

Рис. 3.8. Електронний зошит тестів. Професія «Кухар. Кондитер»

Усі навчально-методичні матеріали, що розміщені на освітньому сайті, ширші, ніж навчальна програма, орієнтовані не тільки на середнього учня та його репродуктивну діяльність (набуття основних знань, формування практичних умінь і навичок), але й на розвиток творчого пошукового потенціалу. Це забезпечується широким колом додаткових завдань підвищеної складності, нестандартним формулюванням й потребує додаткових зусиль для їх вирішення. Такий комплекс забезпечує якісну підготовку учнів за умови

постійної актуалізації представленої інформації. Це не статичний електронний підручник, а додатковий дидактичний засіб, який дозволяє розширити можливості взаємодії педагога з учнями. Позитивним є включення до цих комплексів зразків кращих учнівських робіт. Використання матеріалів освітнього сайту дає можливість стимулювати високий рівень творчої самореалізації учнів і педагогічних працівників, сприяє самостійній високопродуктивній роботі, поглибленому вивченню дисциплін.

Враховуючи стрімке зростання ступеню комп'ютеризації та технізації суспільства, збільшення вимог до якості знань учнів, їхнього вміння оперативно приймати рішення при виникненні нестандартних ситуацій, навчальний процес став вимагати від педагогічних працівників ПТНЗ розроблення віртуальних тренажерів, симуляторів дій працівників системи ПТО. Використання таких тренажерів виправдане, тому що дії, що моделюються, з об'єктивних причин (складність, небезпечність) не можуть бути проведені у навчальному закладі.

Так, наприклад, впровадження тренажера «**ZDSimulator**» у навчально-виробничий процес для учнів із спеціальностями «Помічник машиніста електровоза» у Козятинському МВПУЗТ дозволяє імітувати, відшліфувати і закріпити навички та вміння роботи майбутнього помічника машиніста на обраному шляху прямування. Тренажер підключений до пульта машиніста, діючої електричної схеми електровоза ВЛ-80^T, ланцюгів управління та до персональних комп'ютерів (включення даної схеми та її робота здійснюватиметься за допомогою відповідного програмного забезпечення). Це дає змогу учням практично імітувати обов'язки машиніста, закріпити знання теоретичного матеріалу із спеціальних предметів згідно з вимогами «Правил технічної експлуатації та інструкціями на залізничному транспорті» та Інструкції з сигналізації, Інструкції з технічного обслуговування електровозів з експлуатації, Інструкції з експлуатації гальм рухомого складу на залізницях України. Інтерактивна мультимедійна система створює віртуальну модель кабіни електровоза та модель місцевості, на якій проходить залізнична колія. Під час «проходження маршруту» створюються стандартні і нестандартні

ситуації, які дозволяють учню зорієнтуватися і прийняти правильне рішення, або візуально побачити помилки і виправити їх, що є надзвичайно корисним для майбутніх працівників залізниці. Застосування таких технологій дає змогу змінити способи донесення навчального матеріалу до учнів. І саме мультимедійні технології є тим важелем, який спроможний збільшити рівень мотивації до творчого опанування навчального матеріалу.

Тренажер «**ZDSimulator**» має 2 версії: для домашнього (або дистанційного) користування і кабінетна версія, яка підключається до пульта від справжнього локомотива. Віртуальна кабіна електровоза максимально наближена до реальної. Будь-яка дія помічника машиніста викликає зміни в електричній схемі локомотива і може бути відображена на екрані монітора. «Загальні настройки» програми-тренажера призначені для встановлення опцій реалізму (простого управління, тривоги, сходу поїзда з колії або аварії) і допомоги при русі поїзда (екрани управління і датчиків, монітор шляху, екран наступної станції).

Учень може провести ознайомлювальну поїздку, яка призначена для візуального туру із звуковим супроводом по будь-якому обраному користувачем маршруту. Користувач також може обрати один із типів локомотивів (електровоз, дизель поїзд), пору року, погоду, час дня. Програма має 2 режими: режим тренування і режим ведення поїзда.

Режим тренування знайомить із основними засобами управління і приборами обраного локомотива, вчить послідовності старту і руху поїзда. В цьому режимі можна обрати команду «Тест», яка по закінченню маршруту виставляє оцінку виконаним діям.

Режим ведення поїзда призначений для дослідження маршруту або вибору однієї із запропонованих дій під час руху поїзда. В даному режимі можна обрати «пасажирський», «швидкий» або «швидкісний» сценарій. Якщо реальна поїздка під час швидкісного сценарію триває 2 години, то віртуальна поїздка до завершення роботи програми теж триває 2 години. В даному тренажері передбачені маршрути Київ-Козятин та Харків-Полтава. Особливості

тренажера:

а) стовідсоткова реальність управління локомотивом, симулюється вся робота машиніста: від включення АКБ до моменту отримання дозволу на відправлення;

б) реальна модель руху локомотива, в якій враховуються навіть діаметр колісної пари і ступінь зносу приводу швидкостеміра;

в) тривимірна кабіна, реальне машинне відділення, несправності локомотива, які необхідно усувати за ходом дії;

г) запис і розшифровка швидкостемірних стрічок, облік енергоспоживання локомотива, реальний профіль і план колії дільниці Київ-Козятин;

д) у тренажері 66 позаштатних ситуацій з управління поїздом і більше 150 несправностей за схемою локомотива.

Широке використання в навчальному закладі набули ІКТ при підготовці учнів за інтегрованою професією «Касир квитковий. Прийомоздавальник вантажу та багажу». А саме: професійно-практична підготовка учнів, які навчаються за професією «Касир квитковий», проходить в майстерні-лабораторії, яка оснащена робочими місцями «механізації та автоматизації квитково-касових операцій», а саме – автоматизованою системою «Оформлення проїзду». Лабораторія включає в себе автоматизоване робоче місце касира; касовий апарат для видачі квитків на поїзди приміського сполучення «СПЕККА-00» (тестовий); обладнання термінальне «Термінал Т-УЗ». Робоче місце квиткового касира складається з двох персональних комп'ютерів із відповідним програмним забезпеченням. Термінальне обладнання є унікальним устаткуванням, призначеним для всіх квитково-касових операцій. На Терміналі забезпечена можливість: виконання квитково-касових операцій зі всіма видами проїзних документів внутрішньодержавного сполучення; отримання різних видів інформаційних документів; отримання звітних документів про роботу касира тощо.

Професійно-практична підготовка учнів, що вчать за професією «Прийомоздавальник вантажу та багажу», здійснюється в майстерні -

лабораторії, яка складається із 8 персональних комп'ютерів із відповідним програмним забезпеченням, що дозволяє проходити виробниче навчання та виробничу практику безпосередньо в навчальному закладі, тому що оснащена «автоматизованим робочим місцем прийомоздавального вантажу та багажу». Система управління робочим місцем є інтегральною платформою для автоматизованих робочих місць, що виконують автоматизацію різних технологічних процесів лінійних підприємств залізниці. АРМ ПЗ забезпечує зручний інтерфейс користувача для оформлення прийомоздавальною станції технологічної документації при виконання операцій подачі вагонів на під'їзні колії підприємства та їх забирання, формування довідкової та звітної інформації про перебування вагонів на під'їзних коліях підприємств. Дані програми, за особистим дозволом начальника ДТГО «Південно-Західна залізниця» О.М. Кривопішина, підключені до навчального серверу Укрзалізниці.

Розроблення та впровадження електронних засобів навчального призначення, що включають електронні навчальні курси, системи комп'ютерного тестування, відео демонстрації, дає можливість викладачам училища під час уроків:

- а) презентувати навчальну інформацію в різних формах;
- б) ініціювати процеси засвоєння знань, набуття вмій і навичок навчальної або практичної діяльності;
- в) ефективно здійснювати повторення та контроль за результатами навчання;
- г) активізувати пізнавальну діяльність учнів;
- д) формувати й розвивати різні види діяльності.

При створенні цих педагогічних програмних засобів викладачі училища дотримуються так правил:

- структура модулів має бути чіткою і відповідати логіці розвитку, змісту і принципам дидактики;
- кожний модуль має бути сформульований як завершений обсяг

інформації;

- структура модуля має відповідати змісту;

- назви модулів і тем мають бути чіткими, стислими і відповідати програмі;

- обсяг змісту модуля має відповідати значущості та складності матеріалу;

- основними видами контролю та звітності учнів за кожним модулем можуть бути тести, контрольні роботи;

- тривалість роботи учня над кожним модулем не має перевищувати встановлених норм;

- послідовність і конкретні терміни роботи над змістом навчального матеріалу, контроль за якістю знань визначається учнем спільно з педагогом.

Таким чином, упровадження електронних засобів навчального призначення у навчальний процес ПТНЗ сприяє формуванню професійно орієнтованих знань, умінь і навичок, а також інформаційної культури; розвитку мислення (наочно-образного, наочно-дієвого, творчого, інтуїтивного, теоретичного, аналітичного), пам'яті, уваги, спостережливості; зняттю психологічних бар'єрів; формуванню вмій і навичок виконання експериментально-дослідницької роботи; створенню умов для самооцінки, систематизації та узагальнення майбутнім кваліфікованим робітником одержаної інформації з метою професійного самовизначення; поліпшенню якості підготовки .

В останні роки однією з першорядних світових тенденцій у ІТ-галузі є поширення, так званих, «хмарних» технологій (англ.: Cloud Technologies). Сутність цього терміна можна пояснити так: необхідне програмне (в тому числі й найновіші версії) й апаратне забезпечення знаходяться у користувача не в службовому (навчальному) приміщенні, а «десь у хмарах» – на віддаленому сервері. Для того, щоб працювати з використанням «хмарних» технологій, користувачу достатньо лише мати доступ до Інтернету – немає необхідності у придбанні дорогого ІТ-обладнання та програмного забезпечення.

Характеристики приладу (персонального комп'ютера, ноутбука, планшета, телефону та ін.), який забезпечує вхід до Інтернету, в цьому випадку, не мають значення. Все, що потрібно користувачу для роботи, це – підключення до Інтернету та комп'ютер будь-якої потужності. Для учасників навчального процесу «хмарні» технології є однією із найбільш зручних ofert IT. Найперше, це стосується як використання «хмарних» сервісів у самостійній роботі учнів, так і у виконанні колективних проектних робіт і групових досліджень. Де, з метою забезпечення ефективності діяльності, підвищення якості її виконання, вбачається необхідність своєчасного корегування діяльності (як самостійної, так і групової) та першочергового значення набуває необхідність постійного взаємозв'язку учнів між собою, учнів із викладачем.

Впровадження зазначених сервісів в інформаційне освітнє середовище пов'язане з необхідністю зниження витрат на IT-послуги, які, слід визнати, є недешевими. «Хмарні» технології забезпечують усім учасникам навчального процесу доступність електронних освітніх ресурсів, що є компонентами змістовного наповнення ІОС. Саме «хмарні» технології, як передові технології інформаційного суспільства, можуть відіграти роль провідного технічного компонента в освітньому середовищі.

Так, для вирішення завдань впровадження «хмарних» технологій у навчальну діяльність Вінницького міжрегіонального вищого професійного училища був створений структурний підрозділ Центр сучасних педагогічних технологій, до складу якого входять такі проектно-творчі лабораторії (рис. 3.9):

- лабораторія медіа дидактики;
- лабораторія «хмарних» сервісів;
- лабораторія електронних підручників;
- лабораторія сервісів управління знаннями.

Лабораторія медіа дидактики займається проблемами:

- інтеграції інформаційних і педагогічних технологій;
- створення електронних дидактичних матеріалів – інтерактивних плакатів, тестів, кросвордів, пазлів тощо.

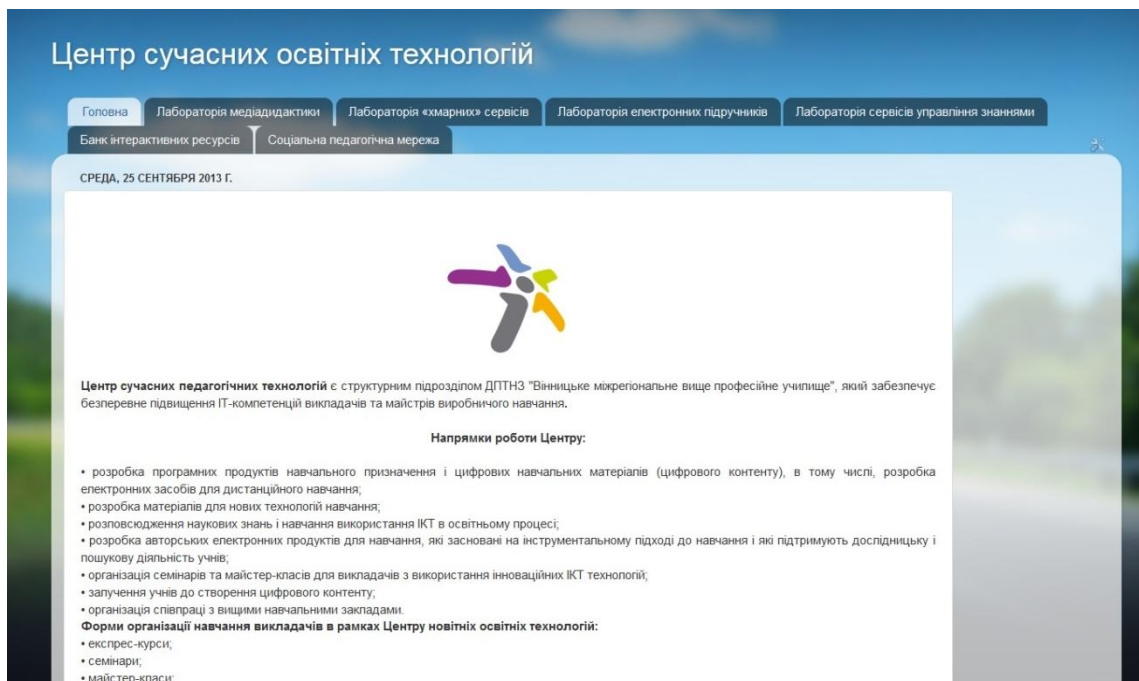

Рис. 3.9. Web-сторінка. Центр сучасних педагогічних технологій

Лабораторія «хмарних» сервісів проводить:

- адаптацію он-лайнних платформ до навчальних цілей;
- розроблення та використання інтерактивних он-лайнних вправ і завдань;
- використання он-лайнних сервісів для організації навчально-виховної роботи в ПТНЗ.

Лабораторія електронних підручників розробляє методики та технічні засоби створення електронних підручників.

Лабораторія сервісів управління знаннями займається сервісами просторово-образного характеру, такими як ментальні карти, інтерактивні схеми та картки.

Однією з найефективніших форм закріплення інноваційного досвіду є взаємодія викладачів у межах *соціальної педагогічної мережі*, яка дозволяє, як зазначає викладач спецдисциплін Ткачук Ганна, спілкуватися на професійні теми, будучи майданчиком для взаємодії, а також простором для організації спільної (у тому числі міжрегіональної) діяльності педагогів, учнів, батьків. Реалізована дана педагогічна спільнота на базі сервісів Google+(рис. 3.10).

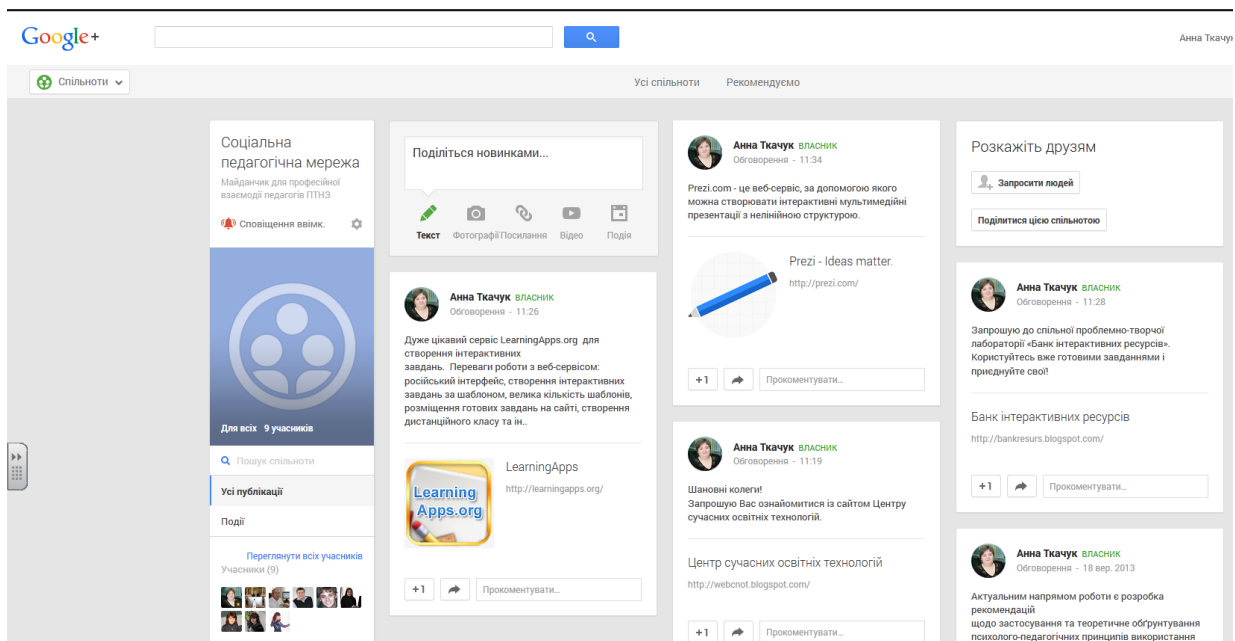

Рис. 3.10. Соціальна педагогічна мережа

Якщо ще кілька років тому викладачі Вінницького міжрегіонального вищого професійного училища переважно використовували мережу Інтернет з метою пошуку інформаційних матеріалів для забезпечення навчального процесу, то тепер з'явилась ще одна стійка тенденція розвитку освітнього Інтернету: розроблення викладачами власних ресурсів, створення електронних навчальних об'єктів, обмін ними і надання їх учням для навчання. Безумовно, цьому сприяла популярність сучасних веб-сервісів для створення, редагування і зберігання файлів; орієнтація на індивідуальну освітню траєкторію учнів, на розширення освітнього середовища. Тепер викладачу доводиться самому ставати автором і розробником.

Технічних можливостей багатьох «хмарних» сервісів цілком достатньо, щоб створити на сайті ПТНЗ повноцінне електронне навчальне середовище. Саме тому у Вінницькому міжрегіональному вищому професійному училищі був створений *банк інтерактивних ресурсів*, який дозволяє широко використовувати напрацювання викладачів ВМВПУ у вигляді інтерактивних он-лайнних завдань (рис. 3.11).

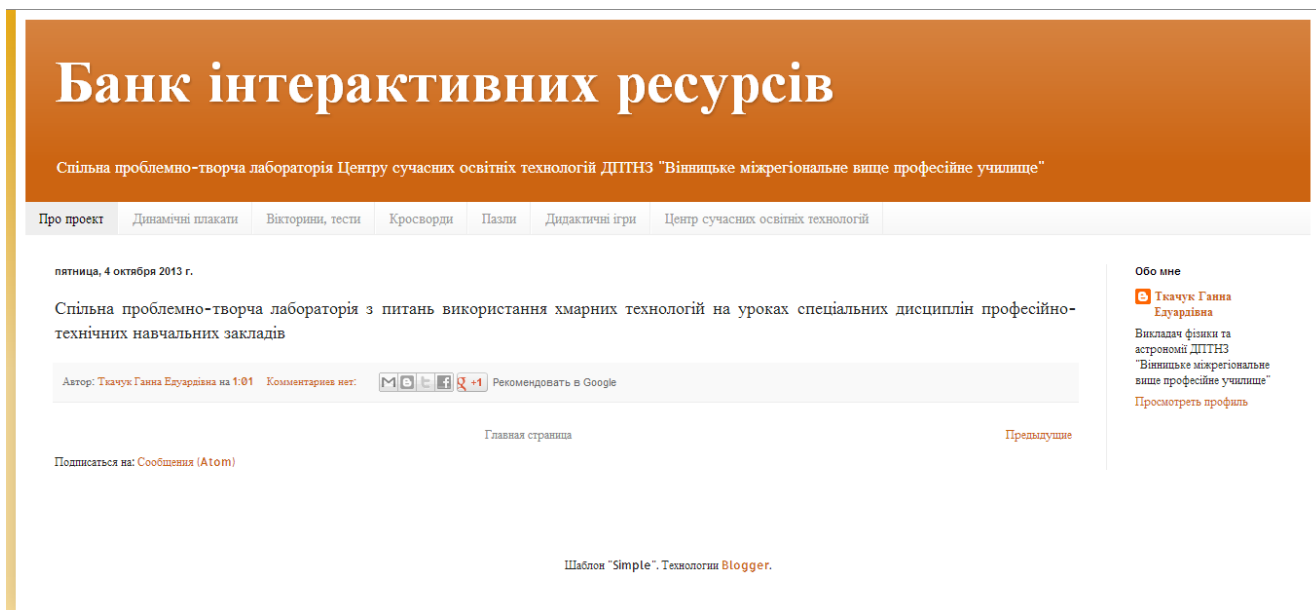

Рис. 3.11. Web-сторінка. Банк інтерактивних ресурсів

Тепер у будь-якій аудиторії можна організувати сучасний навчальний процес, використовуючи ноутбуки і безпроводну мережу. Для роботи учні використовують ірад-и, ноутбуки або нетбуки, що підтримують безпроводне підключення за стандартом Wi-fi. Наповнення електронного банку інтерактивних ресурсів навчального закладу здійснюють викладачі, майстри виробничого навчання та учні навчального закладу (рис. 3.12).

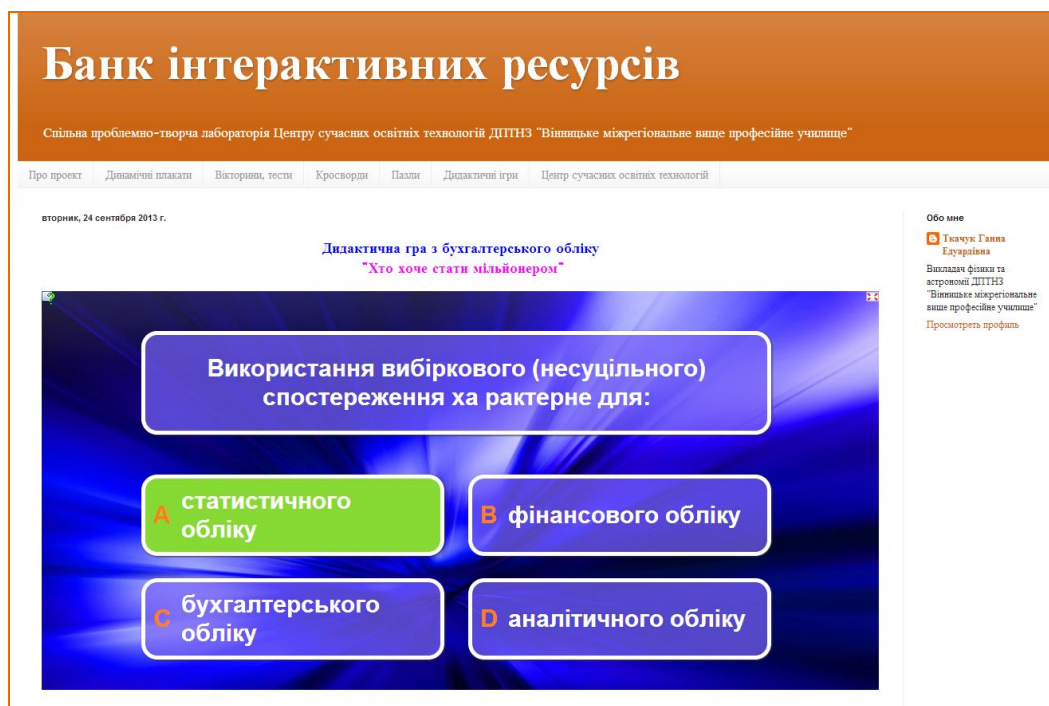

Рис. 3.12. Дидактична гра «Хто хоче стати мільйонером?»

Освітній контент банку інтерактивних ресурсів структурований згідно із переліком професій, за якими ведеться підготовка у навчальному закладі. До кожної професії приєднаний перелік предметів, а вже з цього переліку є можливість переглянути або додати нове інтерактивне завдання з певної теми. За допомогою банку інтерактивних ресурсів можна проводити інтерактивні опитування, вікторини, створювати пазли, тести, дидактичні ігри тощо.

Ще одна важлива перевага – можливість спільної роботи декількох користувачів – викладач або майстер виробничого навчання, організовує доступ учнів до банку інтерактивних ресурсів в якості співавтора. Всі авторизовані учасники можуть редагувати сторінки, залишати коментарі, а також додавати файли у вигляді додатків до сторінок.

Використання «хмарних» технологій націлене на формування таких загальнокультурних здатностей як: самостійно набувати за допомогою інформаційних технологій і використовувати в практичній діяльності нові знання та вміння, утому числі в нових галузях знань; професійно експлуатувати сучасне технічне обладнання.

Отже, упровадження інноваційних методів організації навчально-виховного процесу забезпечує опрацювання, створення й реалізацію його психолого-педагогічних і методичних цілей за такими напрямками:

- вдосконалення методології та стратегії відбору змісту, методів і організаційних форм навчання, виховання, які відповідають майбутній професійній діяльності учнів ПТНЗ;

- створення методичних систем навчання, які спрямовані на розвиток інтелектуального потенціалу учнів, формування вміння самостійно здобувати знання, проводити інформаційно-навчальну та експериментально-дослідницьку діяльність;

- створювати й використовувати комп'ютерні тестові, діагностувальні методики контролю рівня знань учнів.

Будь-який навчальний процес, вивчення будь-якого предмета, професії неможливо уявити без навчально-методичної літератури. Бібліотека

навчального закладу завжди була і залишається островом знань, надбань людського розуму, суспільної мудрості. В умовах стрімких змін, активного впровадження ІКТ особливої актуальності набуває саме електронна бібліотека. Саме вона забезпечує значну акумуляцію інформаційних ресурсів, швидкий доступ до необхідної навчально-методичної літератури, створює рівні можливості в пошуку нового для учнів і викладачів. Створення електронних бібліотек у ПТНЗ є необхідним ще й тому, що специфіка підготовки робітничих кадрів зумовлює потребу в розробленні фахової літератури з окремих спецпредметів, професій, тиражування якої не фінансується. Тому доступ до такої навчальної літератури учні мають тільки через електронні версії.

В електронній бібліотеці ПТНЗ відбувається накопичення навчально-методичного забезпечення процесу професійної підготовки, навчально-допоміжного матеріалу з навчальних дисциплін, електронних версій навчальної, художньої та словниково-довідкової літератури. Фондом електронної бібліотеки є електронні видання: електронні напрацювання викладачів ПТНЗ (навчальні посібники, конспекти лекцій, методичні посібники, статті тощо), електронні версії друкованих видань, у тому числі створенні за допомогою сканування текстів, електронні підручники, нормативно-правова база, мультимедійні засоби навчання. Електронна бібліотека ПТНЗ може містити інформацію віртуальних музеїв, історичних пам'яток, картинних галерей, музичних творів тощо.

Створення каталогів, їх наповнення електронними ресурсами, здійснення пошуку інформаційних джерел можна здійснювати за допомогою безкоштовної програми «Електронна бібліотека MyHomeLib». Ефективність роботи електронної бібліотеки забезпечується електронною системою обліку електронних ресурсів відповідно до встановленого порядку, веденням електронного каталогу інформаційних ресурсів, збереженням навчальної і методичної інформації на електронних носіях. Отже, майбутнє сучасної бібліотеки ПТНЗ у трансформації її в потужний електронний ресурс.

Ще одним засобом отримання доступу до необхідної інформації,

запозиченим у «віртуальність» із «реального» світу є репозиторії. Класичне розуміння поняття «репозиторій» – це місце в мережі Інтернет, де зберігаються будь-які дані. Проте таке формулювання занадто загальне. Виходячи з нього репозиторієм є будь-яка база даних, будь-який сайт (адже його роботу теж забезпечують певні дані), навіть будь-яке інформаційне «звалище» – не впорядкований, безсистемний набір файлів – можна вважати репозиторієм. Як показали наші дослідження, на сьогодні під поняттям репозиторій (інколи, помилково, вживають «репозитарій»), як правило, розуміють групування за певними ознаками інформації в мережі (локальній чи глобальній) із забезпеченням можливості доступу до окремих її елементів (файлів і каталогів).

Сучасною особливістю файлового репозиторію, причиною появи якої став розвиток хмарних технологій, є можливість розподіленого розташування інформації в мережі. Поява спеціалізованих сервісів для збереження даних дозволяє представити репозиторій як систему управління файлами, а зберігання самих файлів «доручити» іншим серверам. Враховуючи відносну простоту обміну даними і невисоку вартість (а то й безкоштовність) розташування великих обсягів інформації в мережі зумовлену розповсюдженням хмарних сховищ, таких як Dropbox, Google Drive, Mega, Яндекс.Диск тощо, стало можливим навіть створення так званих «дзеркал» – тобто копій файлів, що знаходяться одночасно на декількох серверах, до яких репозиторій забезпечує доступ за допомогою гіперпосилань.

Крім того, спеціалізація файлових серверів і пропоновані ними обсяги та методи представлення даних дозволяють зберігати інформацію не тільки у заархівованому вигляді. Так послуги зберігання відео файлів пропонують так звані «відеохостинги». Найбільш відомими і популярними з яких є YouTube.com (заснований 14 лютого 2005 року, власник Google), RuTube.ru – найбільш потужний російський відеопортал, Google video (video.google.com) – безкоштовний сервіс компанії Google, який поєднує в собі хостинг відеороликів і пошукову систему по ним, Яндекс. Відео (video.yandex.ua) та багато інших.

Таким чином, сучасний репозиторій не потребує власного великого

сховища, і може бути організований фактично на будь-якому веб-хостінгу. Все перераховане, а також потреба у спрощенні доступу до інформації, пов'язаної із навчально-виробничим процесом у професійно-технічній освіті України і зумовила створення файлового репозиторію Інституту ПТО НАПН України.

Доступ до репозиторію можна отримати із сайту Інституту (<http://ipto.kiev.ua/>, рис. 3.13), вибравши в головному меню пункт «Репозиторій», або через портал PROFUA (profua.info) – рис. 3.14.

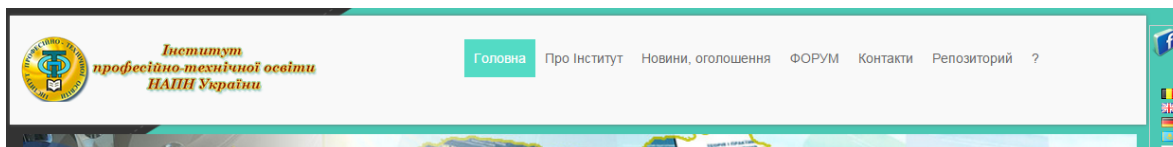

Рис. 3.13. Головне меню сайту ІПТО НАПН України (<http://ipto.kiev.ua/>).

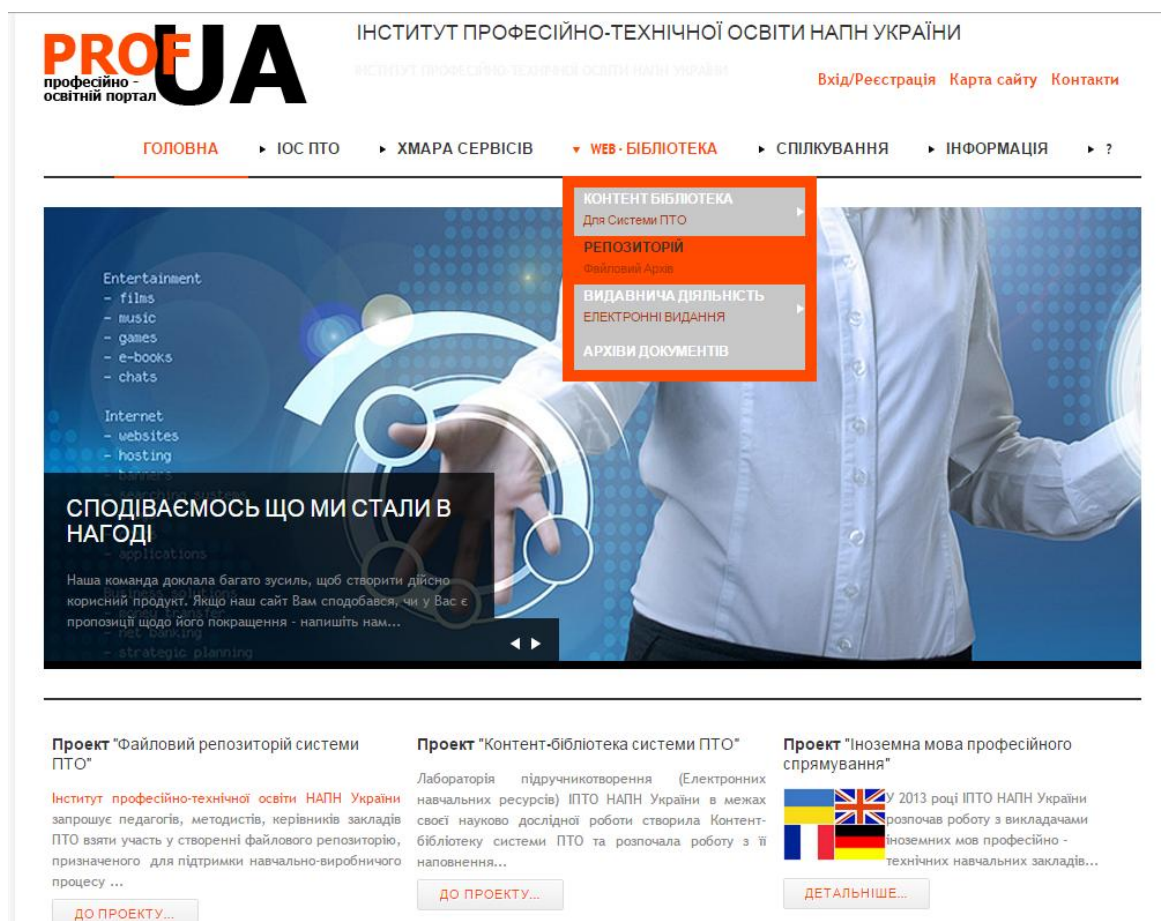

Рис. 3.14. Доступ до файлового репозиторію через портал PROFUA (profua.info).

Сам файловий репозиторій розташовується за адресою <http://repository.profua.info/> й є окремим web-ресурсом, призначеним для

спрощення доступу до наукових, навчальних і методичних матеріалів як розроблених фахівцями Інституту, так і знайдених у відкритому доступі в інтернет-мережі та згрупованих на основі проведеного аналізу потреб учасників навчально-виробничого процесу (рис. 3.15).

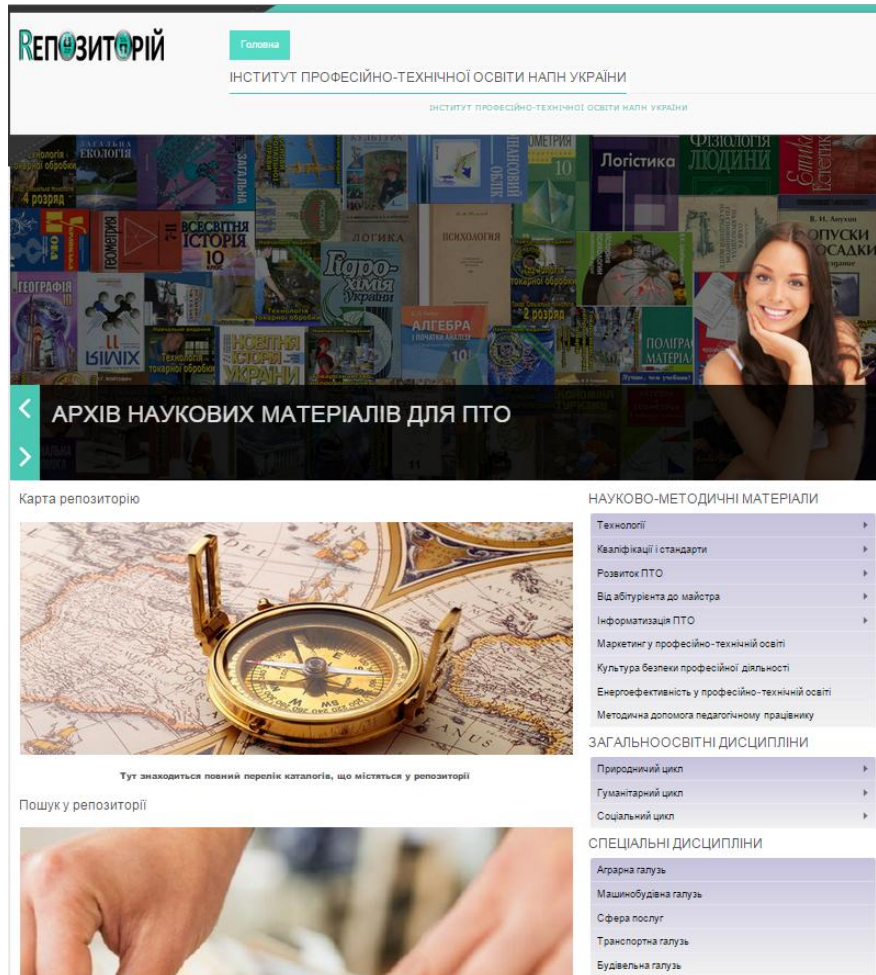

Рис. 3.15. Файловий репозиторій Інституту професійно-технічної освіти Національної академії педагогічних наук України

Науково-методичні матеріали, розташовані у репозиторії Інституту, логічно об'єднані за такими розділами:

- відкрите професійне навчання;
- державні стандарти професійно-технічної освіти;
- експериментальна діяльність у системі ПТО;
- енергоефективність у професійно-технічній освіті;
- інноваційна діяльність педагога професійної школи;
- інформаційна культура учасників навчально-виробничого процесу;

- інформаційно-комунікаційні технології;
- історико-педагогічні аспекти розвитку професійно-технічної освіти;
- культура безпеки професійної діяльності;
- маркетинг в професійно-технічній освіті;
- методична допомога педагогічному працівнику;
- модульні технології професійного навчання;
- особистісно-розвивальні педагогічні технології;
- проектні технології професійного навчання;
- професійна кар'єра;
- професійне виховання учнівської молоді;
- професійне навчання на виробництві;
- професійні стандарти сучасні професії і кваліфікації;
- управління розвитком професійно-технічної освіти.

Також у репозиторії представлені такі матеріали як: підручники, методичні рекомендації, лабораторні роботи із спеціального та загальноосвітнього компонентів навчально-виробничого процесу. В результаті, учні і педагоги отримують ресурс, що зручним чином об'єднує наукову та навчальну інформацію для системи ПТО, значно економить їх час на пошуку потрібної інформації, спрощує сам пошук, а відтак сприяє покращенню якості навчально-виробничого процесу.

Таким чином, впровадження ІКТ у навчально-виховний, навчально-виробничий процеси забезпечує поступовий перехід освіти на новий, якісний рівень, а сучасні ІКТ позитивно впливають на всі компоненти системи підготовки конкурентоспроможних кваліфікованих робітників: мету, зміст, методи й організаційні форми навчання, засоби навчання, що дає вирішувати складні й актуальні завдання педагогіки для забезпечення потреб у розвитку інтелектуального, творчого потенціалу, аналітичного мислення та самостійності педагогічних працівників. Тільки осмисливши значення нових інформаційних і телекомунікаційних технологій, можна оволодіти ними та бути готовими працювати в єдиному інформаційному середовищі.

ЛІТЕРАТУРА

1. Аналітична складова інформаційно-аналітичної діяльності [Електронний ресурс] / Режим доступу: http://mobile.pidruchniki.com/1953031653909/informatika/analitichna_skladova_informatsiyno-analitichnoyi_diyalnosti#411.
2. Боно, Едвард де. Латеральное мышление / Эдвард де Боно. – СПб: Питер Паблишинг, 1997. – 320 с. – (Серия «Мастера психологии»).
3. Величко Н. Інформаційно-аналітична діяльність заступника директора з навчально-виробничої роботи професійно-технічного навчального закладу // Н. Величко // Науковий вісник Інституту професійно-технічної освіти НАПН України; [редкол.: В.О. Радкевич (голова) та ін.]. — К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. — №5. — С. 59-63.
4. Волкова Т.В. Інформаційно-аналітична система “Профтех” в управлінні професійно-технічною освітою в регіоні / Т.В. Волкова / Електронний ресурс. Режим доступу до журналу <http://tmpe.gb7.ru/docs/3/12volver.pdf>.
5. Волкова Т.В. Методичні підходи до формування інформаційно-аналітичного середовища управлінської діяльності ПТНЗ / Т.В. Волкова // Професійно-технічна освіта. – 2010. – №2. – С. 14–19.
6. Головцова И.Г. Открытые инновации – стратегическая задача развития менеджмента качества образования / И. Г. Головцова // Известия высших учебных заведений . Поволжский регион . Общественные науки. – 2011. – № 1 (17). – С. 144-151.
7. Голубин Д.В. Формирование информационной компетентности педагога в системе повышения квалификации : дис. ... канд. пед. наук. : 13.00.08 – теория и методика профессионального образования / Д. В. Голубин. – Калининград, 2005. – 178 с.
8. Інформаційно-аналітична діяльність у сфері державного управління: методичні рекомендації / [уклад. О.О.Шумаєва, О.О.Васильєва] – Донецьк: Донецький обласний центр перепідготовки та підвищення кваліфікації працівників органів державної влади, органів місцевого самоврядування,

державних підприємств, установ і організацій, 2012. – 40 с.

9. Гуменний О. Д. Розвиток інформаційної культури керівників професійно-технічних навчальних закладів : [навч.-метод. посібник] / О. Д. Гуменний. – К. : Ін-т ПТО НАПН України, 2013. – 85 с.

10. Заславська С.О. Підготовка майстра виробничого навчання до занять: Методичні рекомендації. – Донецьк: ДПО ІПП, 1999, с. 3

11. Кузнецов И.Н. Информация: сбор, защита, анализ: учеб. по информационно-аналитической работе / И. Н. Кузнецов. – М.: ООО Изд-во. Яуза, 2001. – 93 с.

12. Магальник Л.А. Информационно-статистическая деятельность руководителя образовательного учреждения [Электронный ресурс] / Л. А. Магалкин. – Режим доступа к документу: www.ipkro.isu.ru/texts/magalnik.doc

13. Матвієнко О.В. Основи інформаційного менеджменту: навч. посіб. / О.В. Матвієнко. – К.: Центр навчальної літератури, 2004. – 128с.

14. Основи інформаційно-аналітичної діяльності [текст] : навч. посіб. / Захарова В.І., Філіпова Л.Я. – К.: «Центр учбової літератури», 2013. – 336 с.

15. Петренко Л. М. Інформаційно-аналітична діяльність – невід’ємна складова професіоналізму керівників професійно-технічних навчальних закладів / Л. М. Петренко // Проблеми сучасної педагогічної освіти. – Сер. «Педагогіка і психологія. – 2011. – Вип. 33, ч. 1. – С. 194–200.

16. Петренко Л.М. Інформаційно-аналітична компетентність керівника професійно-технічного навчального закладу: алгоритми успішної діяльності: Навч.-метод. посіб. / Л.М. Петренко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2013. – 252 с.

17. Петренко Л. М. Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Авторф. дис. ... д-ра пед. наук / 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2014. – 36 с.

18. Петренко Л. М. Теорія і методика розвитку інформаційно-аналітичної

компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів. Дис. ... доктора пед. наук / 13.00.04 – теорія і методика професійної освіти. – К., 2014. – 409 с.

19. Петренко Л. Теорія і практика розвитку інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійно-технічних навчальних закладів : монографія / Л. Петренко. – Дніпропетровськ : ІМА-прес, 2013. – 456 с.

20. Положення про організацію навчально-виробничого процесу у професійно-технічних навчальних закладах (Наказ МОН від 30.05.2006 року № 419) – С. 7. [Электронный ресурс] / Режим доступа к документу: <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/z0711-06>

21. Развитие информационно-аналитической компетентности педагогических работников ПТНЗ: теория и практика: монография / В.В. Ягупов, Н.О. Величко, Г.В. Гириловська та ін., за. наук. ред. В.В. Ягупова. – К.: ТОВ «НВП Поліграфсервіс», 2014. – 176 с.

22. Сурмін Ю.П. Аналітика державного управління: сутність і тенденції розвитку [Електронний ресурс] / Ю.П. Сурмін. – Режим доступу: <http://www.nbuv.gov.ua/e-journals/DUTP/2007-1/txts/sypdsv.htm>.

23. Торкунова. Ю.В. Информационно-аналитическое сопровождение в системе факторов эффективности инновационной образовательной деятельности вуза [Электронный ресурс] / Ю.В. Торкунова. – URL: www.ksu.ru/conf/ek2009/sbornik/102.

24. Ягупов В.В. Дорожная карта развития информационной культуры руководителей профессионально-технических учебных заведений / В.В. Ягупов, А.Д. Гуменний // [Электронный ресурс] / Вестник Удмуртского университета. Серия 3: Философия. Социология. Психология. Педагогика: Электронный научный журнал: Учредитель и издатель: ФГБОУ ВПО "Удмуртский государственный университет". – 2014. – Выпуск 4. – С.81-88. Режим доступу: http://ru.vestnik.udsu.ru/files/originsl_articles/vuu_14_034_10.pdf

25. Ягупов В.В. Информационно-аналитическая деятельность руководителей профессиональных учебных заведений: основные

характеристики, структура и этапы / В.В. Ягупов // Модернізація професійної освіти і навчання: Зб. наук. пр. / [редкол. : В.О. Радкевич (голова) та ін.]. — К. : Інститут професійно-технічної освіти НАПН України, 2013. — Вип. 3.— С. 152-165.

26. Ягупов В.В. Інформаційно-аналітична діяльність педагогічних працівників в системі ПТО / В.В. Ягупов // Проблеми освіти. — 2015. — №82. — С. 298-304.

27. Ягупов В.В. Інформаційно-аналітична компетентність керівника / В.В. Ягупов // Перспективи розвитку озброєння і військової техніки Сухопутних військ: Збірка тез доповідей 5 Всеукраїнської науково-технічної конференції. м. Львів, 15-17 травня 2012. — Львів, 2012. — С. 349-350.

28. Ягупов В.В. Інформаційно-аналітична компетентність керівників професійно-технічних навчальних закладів як суб'єктів управління / В.В. Ягупов // Професійна освіта: проблеми і перспективи : [зб. наук. пр. / гол. ред. В.О. Радкевич] / ІПТО НАПН України ; РВНЗ «КіПУ». — К. ; Сімферополь : НІЦ КіПУ, 2012. — №3. — С. 44-50.

29. Ягупов В.В. Методологія діагностування інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійних навчальних закладів / В.В. Ягупов // Науковий часопис Національного педагогічного університету ім.. М.П. Драгоманова: зб. наук. пр. / за ред. Д.Е. Кільдерова. — К. : Вид-во НПУ ім.. М.П. Драгоманова, 2013. — Серія № 5: Педагогічні науки: перспективи та реалії. — С. 274-279.

30. Ягупов Василь. Методи діагностування інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійних навчальних закладів / Василь Ягупов, Валентина Свистун // Педагогіка і психологія професійної освіти. — 2014. — №2. — С. 217-226.

31. Ягупов В.В. Моделювання інформаційно-аналітичної компетентності керівників професійних навчальних закладів // В.В. Ягупов // Нові технології навчання : [наук.-метод. зб. / гол. ред. Удод О.А.]. — Київ, 2013. — Вип. 78. — С. 125-133.

32. Ягупов В.В. Мониторинговая функция преподавателей специальных дисциплин / Ягупов В.В., Мизинчук В.И., Крышталь Н.А. // Гуманитарные ведомости Тульского государственного педагогического университета им. Л.Н. Толстого. – 2013. – №3. – С. 94-103. – Режим доступа: http://tsput.ru/about_us/activities/scientific_activities/vedomosti/ved_3_2013.pdf

ДОДАТКИ

Додаток А

ОРІЄНТОВНИЙ ПЛАН РОБОТИ ІНФОРМАЦІЙНО-АНАЛІТИЧНОГО ЦЕНТРУ ПРОФЕСІЙНО-ТЕХНІЧНОГО НАВЧАЛЬНОГО ЗАКЛАДУ

№ п/п	Вид роботи	Відповідальний	Термін виконання
Організаційне забезпечення інформатизації ПТНЗ та навчального процесу			
1	Розроблення програми інформатизації ПТНЗ (затверджується директором, погоджується з НМЦ ПТО)	керівник ІАЦ методична рада адміністрація	
2	Розроблення відповідно до програми інформатизації плану спільних дій усіх підрозділів ПТНЗ з питань здійснення інформатизації, узгоджених з методичною службою регіону	керівник ІАЦ керівники підрозділів адміністрація	
3	Забезпечення робочих місць керівника ІАЦ, методиста, бібліотекаря, педагогів необхідним обладнанням та інструментарієм для роботи в інформаційному просторі з використанням електронних засобів навчання та електронного зв'язку	керівник ІАЦ адміністрація	
4	Створення в навчальному закладі гуртка (клубу, лабораторії тощо) з вивчення учнями та педагогами ІКТ	члени ІАЦ адміністрація	
5	Створення в рамках ІАЦ медіа пункту, де сконцентруються медіа засоби, медіа продукція, буде формуватися дидактичний інформаційний простір	члени ІАЦ	
6	Розроблення плану заходів щодо перетворення бібліотеки в бібліотечний інформаційний центр	керівник ІАЦ методист бібліотекар	
7	Формування бази даних нормативно-правових та інструктивно-методичних матеріалів і забезпечення вільного доступу до неї	члени ІАЦ	
8	Створення інформаційно-аналітичної системи управління закладом, зосередження узагальненої інформації в ІАЦ	керівник ІАЦ методист адміністрація	
9	Організація та підтримка діяльності педагогів, які впроваджують у педагогічну практику інформаційно-комунікаційні технології	члени ІАЦ методист керівник підрозділу	
10	Звітування про роботу	керівник ІАЦ	до 10 червня до 10 грудня
Методичне забезпечення процесу інформатизації			
11	Здійснення аналізу стану інформатизації навчального процесу в ПТНЗ	члени ІАЦ методична рада	
12	Розроблення організаційно-методичних заходів щодо	керівник ІАЦ	

	посилення процесу інформатизації	методист методична рада	
13	Підготовка методичних посібників і рекомендацій з питань інформатизації	члени ІАЦ методист методична рада	
14	Надання допомоги в підготовці навчально-методичних матеріалів з використання ІКТ	члени ІАЦ методист голова методичної комісії	
15	Вивчення та поширення досвіду педагогів, які системно використовують ІКТв навчально-виховному процесі	члени ІАЦ методист керівник підрозділу	
16	Здійснення апробації електронних, програмних, технічних засобів навчання, посібників, розроблених педагогами ПТНЗ області, України, рекомендованих до впровадження	керівник ІАЦ методист методична рада	
17	Методична підтримка роботи медіапункту	члени ІАЦ методист методична рада бібліотекар	
18	Підготовка пакету методичних матеріалів щодо забезпечення діяльності бібліотеки навчального закладу як сучасного бібліотечного інформаційного центру	керівник ІАЦ методист заступник з ВР бібліотекар	
19	Узагальнення результатів поширення досвіду здійснення інформатизації в навчальному закладі (участь у заходах обласного та всеукраїнського рівня, в т.ч. й телекомунікаційних)	керівник ІАЦ методист керівники підрозділів	
Програмно-методичне забезпечення освітнього процесу			
20	Здійснення аналізу використання в навчальному процесі комп'ютерних програм	члени ІАЦ методист	
21	Підготовка рекомендацій і проведення навчання зі створення педагогічних програмних засобів: електронний підручник, електронний довідник, тренажерний комплекс (комп'ютерні моделі, конструктори й тренажери), задачник, електронний лабораторний практикум, комп'ютерна тестувальна система, система планування процесу навчання	керівник ІАЦ методист методична рада адміністрація	
22	Супровід використання педагогами таких сучасних освітніх інструментів як Вікіпедія, блоги, подкасти, аудіокниги, відеозаняття	члени ІАЦ методист бібліотекар	
23	Створення інформаційною та методичною службами комплексу програмних засобів, які забезпечують функціонування системи роботи зі створення та використання педагогічних програмних засобів і надання технічних послуг щодо оперативного їх оновлення	керівник ІАЦ методист методична рада	
24	Створення освітнього ресурсу в локальній мережі або Інтернеті	керівник ІАЦ методист	

		керівники підрозділів	
25	Розроблення програм факультативних занять і курсів медіаосвіти	керівник ІАЦ методична рада	
Інформаційне забезпечення освітнього процесу			
26	Створення локальної мережі навчального закладу, підключення до мережі Інтернет усіх підрозділів ПТНЗ	члени ІАЦ адміністрація	
27	Забезпечення вільного доступу кожного до банку педагогічної та методичної інформації на різних носіях	члени ІАЦ методична рада бібліотекар адміністрація	
28	Підтримка веб-сайту навчального закладу, сприяння у створенні блогів та електронних кабінетів педагогів.	члени ІАЦ методист керівники підрозділів бібліотекар	
29	Формування та забезпечення функціонування системи електронного поштового зв'язку як внутрішнього, так і зовнішнього. Створення переліку електронних і поштових адрес, які найчастіше використовуються з метою комунікаційного забезпечення ПТНЗ	члени ІАЦ адміністрація	
30	Розроблення інструкцій з інформаційної безпеки, організація контролю за їх виконанням	керівник ІАЦ адміністрація бібліотекар	
Технічне оснащення та обслуговування			
31	Об'єднання комп'ютерів навчального закладу в загальну локальну мережу та підключення до глобальної мережі	керівник ІАЦ адміністрація	
32	Забезпечення роботи сервера для розміщення баз даних, супровід та оновлення цих баз	керівник ІАЦ адміністрація	
33	Технічне забезпечення й обслуговування системи оброблення та передачі педагогічно-методичної інформації на всіх можливих видах носіїв	керівник ІАЦ адміністрація	
Інформаційно-аналітична, моніторингова діяльність			
34	Формування і ведення баз даних за показниками індикаторів ефективного функціонування ПТНЗ (окремий план)	керівник ІАЦ члени ІАЦ адміністрація	
Організація самоосвіти за новими технологіями			
35	Організація та планування дистанційного навчання педагогів за індивідуальним бажанням і вибором дистанційного курсу (окремий план)	члени ІАЦ методист голова методичної комісії	

ПОСАДОВА ІНСТРУКЦІЯ
заступника директора з навчально-виробничої роботи

1. Загальні положення

- 1.1. Інструкція розроблена на підставі тарифно-кваліфікаційної характеристики.
- 1.2. При складанні інструкції враховані рекомендації з організації роботи в закладах освіти, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України.
- 1.3. Заступник директора з навчально-виробничої роботи (НВР) очолює навчально-виробничий підрозділ професійно-технічного навчального закладу.
- 1.4. Інструкція є основним документом, що регламентує роботу заступника з НВР.
- 1.5. Призначається на посаду, переводиться, переміщується і звільняється з посади директором закладу.
- 1.6. Безпосереднім керівником є директор закладу.
- 1.7. Безпосередні підлеглі: старший майстер; викладачі спецдисциплін; лаборанти кабінетів спецдисциплін; енергетик; механік.
- 1.8. У своїй роботі заступник з НВР керується Конституцією і Законами України, рішеннями вищестоящих органів управління освітою, статутом і наказами закладу, правилами внутрішнього трудового розпорядку, що діють в закладі, цією посадовою інструкцією, а також розпорядженнями директора та рішеннями педагогічної ради закладу.
- 1.9. Кваліфікаційні вимоги – повна вища технічна або педагогічна освіта, стаж роботи в галузі освіти за професією 3 роки.

2. Посадові обов'язки

- 2.1. Виконує обов'язки директора закладу в разі його відсутності.
- 2.2. Забезпечує здійснення науково-методичного, ідеологічного та інформаційного забезпечення навчально-виробничого процесу закладу.
- 2.3. Організовує перспективне і поточне планування діяльності викладачів спецдисциплін закладу.
- 2.4. Організовує педагогічний навчально-виробничий підрозділ закладу на досягнення високої ефективності навчально-виробничого процесу, пошук та застосування ефективних форм і методів навчання і виховання.
- 2.5. Забезпечує якість викладання й виконання навчальних програм в навчально-

виробничих майстернях.

2.6. Здійснює внутрішнє керівництво, поточне планування виробничого процесу, контроль за роботою вчителів і рівнем виробничих досягнень учнів .

2.7. Забезпечує роботу предметних гуртків зі спеціальностей робочих професій.

2.8. Аналізує форми та зміст навчально-практичних занять, які проводять майстри виробничого навчання.

2.9. Досліджує стан і результативність навчання у межах підвищення рівня стандартів, організовує заходи по його регулюванню.

2.10. Здійснює контроль за роботою гуртків, позакласною роботою зі спеціальностей робочих професій.

2.11. Відповідає за дотримання єдиних педагогічних вимог у навчально-виробничому процесі, режиму навчально-практичних занять.

2.12. Складає й корегує розклади навчально-практичних занять в початково-виробничих майстернях, контролює їх виконання.

2.13. Готує звіти про стан організації навчально-виробничого процесу.

2.14. Готує і укладає угоди про проведення навчально-виробничої практики на підприємстві.

2.15. Організовує та координує розроблення необхідної навчально-методичної документації.

2.16. Контролює ведення документації закладу (журнали, журнали груп подовженого дня, щоденники, особові справи учнів тощо), своєчасну і якісну перевірку практичних робіт учнів у навчально-виробничих майстернях.

2.17. Організовує роботу по підготовці та проведенню державної атестації учнів та аналізує її результативність.

2.18. Організовує особистий контроль за роботою з обдарованими учнями та учнями з низьким рівнем навчальних досягнень, чи поведінки.

2.19. Контролює роботу щодо організації, проведенні та участі учнів у олімпіадах, конкурсах за професією, предметних тижнях, семінарах, конференціях у тому числі районних та міських.

2.20. Відповідає за вдосконалення форм, методів і засобів проведення навчання в навчально-виробничих майстернях, а також впровадження в практику нових педагогічних технологій і створює умови для систематичного підвищення

кваліфікації майстрів виробничого навчання.

2.21. Здійснює керівництво науково-дослідною, експериментальною роботою та відповідає за змістовну характеристику експериментальних програм підготовки робочих професій.

2.22. Узгоджує різні напрямки педагогічних експериментів в єдине ціле з урахуванням реальних навчальних можливостей навчально-виробничих майстерень закладу та колективу майстрів виробничого навчання і учнів.

2.23. Виявляє та вивчає, узагальнює й поширює передовий досвід підготовки робочих професій.

2.24. Відповідає за роботу з молодими майстрами виробничого навчання, організацію наставництва і стажування та організовує відкриті навчальні заходи і взаємо-відвідування.

2.25. Відповідає за організацію та проведення атестації майстрів виробничого навчання та викладачів спецтехнологій і подання атестаційних листів і документів для нагородження працівників і встановлення їм вищої категорії до атестаційних комісій вищого рівня.

2.26. Відповідає за проходження майстрами виробничого навчання та викладачами спецтехнологій курсової та семінарської перепідготовки.

2.27. Бере участь у керівництві роботою майстрів виробничого навчання та викладачів спецтехнологій щодо організації виробничої діяльності учнів та організовує пропаганду педагогічних знань, роботу серед батьків з питань організації навчально-виробничого процесу.

2.28. Організовує оснащення навчально-виробничих майстерень і кабінетів спецдисциплін верстатами, обладнанням, інструментом, навчально-наочними посібниками, технічними засобами навчання, електронно-обчислювальною технікою.

2.29. Здійснює контроль за безпечним станом верстатів, обладнання, приладів, технічних і наочних засобів практичного навчання, що використовуються у навчально-виробничих майстернях і кабінетах спецдисциплін.

2.30. Організовує за участю директора з адміністративно-господарської роботи своєчасну та якісну паспортизацію навчально-виробничих майстерень.

2.31. Бере участь у підборі й розстановці педагогічних кадрів підрозділу.

2.32. Складає проекти наказів, розпоряджень та інших документів з питань

навчально-виробничої діяльності.

2.33. Веде статистичну звітність у навчально-виробничому підрозділі закладу.

2.34. Відповідає щодо складання документів для нарахування заробітної плати майстрам виробничої діяльності та іншим працівникам навчально-виробничого підрозділу закладу.

2.35. Дотримується етичних норм поведінки, які відповідають громадському статусу педагога.

3. Права

3.1. Вносить пропозиції щодо вдосконалення роботи навчально-виробничого підрозділу закладу.

3.2. Надає підлеглим обов'язкові для виконання розпорядження установлені форми про усунення недоліків у роботі.

3.3. Вносить пропозиції директору закладу про притягнення до адміністративної відповідальності працівників навчально-виробничого підрозділу, винних у порушенні законодавчих та інших нормативно-правових актів України та порушенні правил трудового розпорядку закладу та з питань своєчасності та якості виконання обов'язків, покладених на них.

3.4. Вносить пропозиції директору закладу про відзначення, нагородження та преміювання працівників навчально-виробничого підрозділу за забезпечення високих показників у роботі, високий рівень організації праці, сумлінне виконання своїх обов'язків

4. Відповідальність

4.1. Несе персональну відповідальність за недостатню якість і не своєчасність виконання посадових обов'язків.

4.2. Несе персональну відповідальність за збереження здоров'я та життя учасників навчально-виховного та навчально-виробничого процесів.

4.3. Несе відповідальність за не виконання розпоряджень директора та рішень педагогічних зборів колективу закладу.

5. Має знати

5.1. Закони, постанови, розпорядження, накази, методичні, нормативні та інші законодавчі акти України з питань організації і проведення навчально-виховного процесу.

5.2. Правила експлуатації верстатів, обладнання навчально-виробничих майстерень та обчислювальної техніки.

5.3. Основи використання автоматизації виробничих процесів використання комп'ютерної техніки та оргтехніки на виробництві.

6. Охорона праці

6.1. Призначається відповідальним за стан охорони праці та безпеки життєдіяльності в підрозділі, який очолює.

6.2. Проходить навчання і перевірку знань з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності у комісії Головного управління освіти і науки, чи у курсових комбінатах, які мають відповідні ліцензії при прийомі на роботу та періодично (раз на три роки).

6.3. Вивчає та застосовує в своїй роботі Закони України і інші нормативно-правові акти з питань охорони праці та безпеки життєдіяльності та своєчасно корегує свої знання з урахуванням змін, що вносяться до цих документів.

6.4. Забезпечує відповідно до чинного законодавства України і нормативно-правових актів з питань охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки, електробезпеки, техніки безпеки та безпеки життєдіяльності, збереження життя та здоров'я учасників навчально-виховного процесу проведення навчальних занять працівників з питань охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки, електробезпеки, техніки безпеки та безпеки життєдіяльності.

6.5. Забезпечує, відповідно до чинного законодавства України і нормативно-правових актів проведення навчання для учнів з безпеки життєдіяльності.

6.6. Керує розробленням і періодичним переглядом та самостійно розробляє і періодично переглядає інструкції для проведення первинних, повторних і позапланових інструктажів з охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки, електробезпеки, техніки безпеки та безпеки життєдіяльності для працівників підрозділу, а також для проведення цільових інструктажів під час виконання працівниками підрозділу конкретних видів робіт, що не передбачені посадовими обов'язками. Узгоджує їх із особою, відповідальною за організацію роботи з охорони праці.

6.7. Керує розробленням і періодичним переглядом інструкцій для учнів з техніки безпеки при проведенні практичних занять в кабінетах та інших приміщеннях

закладу.

6.8. Проводить інструктажі з охорони праці та безпеки життєдіяльності з кожним працівником підрозділу.

6.9. Забезпечує участь працівників підрозділу у навчанні і перевірці знань з курсів «Охорона праці» та «Безпека життєдіяльності». Забезпечує проведення інструктажів для учнів:

6.10. Організовує і бере участь у проведенні, спільно з представниками профспілки оперативного адміністративно-громадського контролю за станом охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки та безпеки життєдіяльності.

6.11. Контролює внесення питань охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки та безпеки життєдіяльності в навчальні і методичні посібники та інші внутрішні нормативні документи і документи, що використовуються в підрозділі.

6.12. Забезпечує в підрозділі проведення і складання відповідних актів про щорічний огляд і проведення іспитів на навантаження навчального та спортивного обладнання і інвентарю, а також проведення випробування і складання відповідних актів міцності кріплення навчального і спортивного обладнання, стендів та іншого інвентарю тощо.

6.13. Забезпечує, спільно з профспілкою закладу, систематичний розгляд умов охорони праці, пожежної та радіаційної безпеки та безпеки життєдіяльності у підрозділі на педагогічних зборах.

6.14. Організує вивчення працівниками підрозділу та узагальнення і поширення серед них передового досвіду з охорони праці, пожежної і радіаційної безпеки та безпеки життєдіяльності.

6.15. Бере участь у розробленні окремого розділу «Охорона праці» колективного договору (угоди).

6.16. Бере участь і є членом комісії з розслідування нещасних випадків на виробництві і в побуті, що трапились з працівниками підрозділу закладу.

6.17. Очолує комісію з розслідування нещасних випадків з учнями, що сталися від час виховного процесу і в побуті.

РОБОЧИЙ ЗОШИТ
МАЙСТРА ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Прізвище

ім'я, по батькові

ГРУПА № _____

Професія

---

20 - 20 навчальний рік

Курс _____

Термін навчання _____

Державний професійно-технічний навчальний заклад
«Козятинське міжрегіональне вище професійне училище залізничного
транспорту»

ЖУРНАЛ **обліку виробничого навчання**

Група № 20 Відділення денне

Професія: Слюсар з ремонту рухомого складу. Помічник машиніста
електровоза

2013/2014 навчальний рік

Майстер виробничого навчання

Костенко Петро Михайлович

(прізвище, ім'я по батькові)

ЗАГАЛЬНІ ВІДОМОСТІ ПРО

№ з/п	Прізвище, ім'я по батькові	Число, місяць і рік народження	Ідентифікаційний код учня	Номер по поіменній книзі, дата і номер наказу про зарахування
1	2	3	4	5
1.	<i>Вознюк Микола Семенович</i>	<i>23.04.1993 р.</i>	<i>1994205754</i>	<i>68903 Н.№ 6 «З-УДЗ» 31.08.11</i>
2.	<i>Петренко Артем Іванович</i>	<i>15.06.1991 р.</i>	<i>2374041799</i>	<i>68903 Н.№ 6 «З-УДЗ» 31.08.11</i>
3.	<i>Сидоренко Борис Ілліч</i>	<i>27.02.1992 р.</i>	<i>9057388712</i>	<i>68903 Н.№ 6 «З-УДЗ» 31.08.11</i>
4.				
5.				
6.				
7.				

УЧНІВ ГРУПИ

Форма №1

Домашня адреса учнів (телефон)	Відомості про батьків або осіб, які їх заміняють	Додаткові відомості (відрахування або переведення учнів)
6	7	8
<i>Житомирська обл. м. Коростень вул. Залізнична 7 т. 0936718522</i>	<i>0964528693 (Б) 0635712730 (М)</i>	
<i>Вінницька обл. Козятинський р-н с. Сигнал вул. 8 Березня 21 т. 0977776581</i>	<i>Опікун Ткачук І.Р. 0507810947</i>	
<i>Хмельницька обл. Старокостянтинівський р-н с. Веселе вул. Миру 44 т.0385863294</i>	<i>0966748829 (М)</i>	<i>Відрахований нак.№97² «В-УДЗ» 12.01.12р</i>

ОБЛІК ВИРОБНИЧОГО

№ з/п	Прізвище, ініціали учнів	Дата занять																	
		05.09.11	12.09.11	19.09.11	26.09.11	За тему	Корекцій..	07.12.11	14.12.11	21.12.11	29.12.11	За тему	Корекцій			І семестр	Корекційн		
1	2	3																	
1.	Вознюк М.С.	8	9	7	9	8		9	8	9	9	9				9			
2.	Петренко А. І.	7	8	8	7	7	8	7	7	8	9	8				8			
3.	Сидоренко Б. І.	н	н	н	н	н / а		6	7	8	8	7				6	7		
4.																			

НАВЧАННЯ

Форма № 2

Дата занять	Кількість годин	Назва теми програми, теми уроку і короткий зміст навчально-виробничих робіт, які виконуються	Підпис майстра
4	5	6	7
01.09.11.	6	Тема № 1 «Вступ. Інструктаж з охорони праці.»	
	1	Первинний інструктаж з охорони праці при виконанні робіт в лабораторії, згідно інструкції № 47 «Інструкція з охорони праці при роботі на ПК».	
	5	Вимоги до виробничого обладнання та його експлуатації. Інструктування учнів з правил техніки безпеки та охорони праці. Ознайомлення з кваліфікаційною характеристикою.	<i>підпис</i>
	18	Тема № 2. «Основи роботи на ПК»	
08.09.11.	6	Заняття № 1. «Створення папок, текстових документів, ярликів. Робота з об'єктами. Вікна Windows».	
	1	Вступний інструктаж по темі та первинний інструктаж з охорони праці при виконанні робіт по темі № 2, згідно інструкції № 47 «Інструкція з	

		охорони праці при роботі на ПК».	
	5	Навчально-виробничі вправи по створенню папок, текстових документів, ярликів. Робота з об'єктами. Налаштування вікон Windows	<i>підпис</i>
15.09.11.	6	Заняття № 2 «Пошукова система Windows. Настроювання Windows	
	1	Вступний інструктаж по темі та безпечні умови праці.	
	5	Навчально-виробничі вправи по пошуку документів через меню «Поиск» → «Файли». Настроювання Windows.	<i>підпис</i>
22.09.11.	6	Заняття № 3	

ПЕРЕЛІК-

кваліфікаційних пробних робіт з професії _____

кваліфікація: Слюсар з ремонту рухомого складу I розряду

Дата проведення: _____.

№ з/п	Прізвище, ініціали учнів	Перелік робіт	Розряд робіт
1	2	3	4
1.	<i>Вознюк М. С.</i>	<i>Виготовлення слюсарного молотка з квадратним бойком 400 г</i>	<i>перший</i>
2.	<i>Петренко А.І.</i>	<i>Виготовлення слюсарного молотка з квадратним бойком 400 г</i>	<i>перший</i>
3.	<i>Сидоренко Б.І.</i>	<i>Виготовлення слюсарного молотка з квадратним бойком 400 г</i>	<i>перший</i>
4.			
5.			

Майстер групи _____ П.П.Петренко

Старший майстер _____ В.В.Сініцин

ПРОТОКОЛ

Слюсар з ремонту рухомого складу

Категорія _____; розряд/клас I (перший).

Форма № 3

Одиниця виробів	<u>Норма часу</u> Фактично затрачено.	Відсоток виконання завдання	Оцінка
5	6	7	8
10 шт.	6 год. / 5,8 год.	103	11 (одинадцять)
5 шт.	6 год. / 6,0 год.	100	7 (сім)
3 шт.	6 год. / 6,1 год.	98,4	5 (п'ять)

Асистент : _____ С.Г.Михальчук

ПІДСУМКИ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ ЗА РІВНЕМ КВАЛІФІКАЦІЇ

Складається за кожний курс навчання

№ з/п	Прізвище та ініціали учнів	Підсумки за I семестр		
		Бал успішності за I семестр	Професія	Рівень кваліфікації
1	2	3	4	5
1.	<i>Вознюк М.С.</i>	9	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>другий розряд</i>
2.	<i>Петренко А.І.</i>	8	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>другий розряд</i>
3.	<i>Сидоренко Б.І.</i>	7	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>другий розряд</i>
4.				
5.				

ЗА I, II СЕМЕСТР 2011/2012 НАВЧАЛЬНИЙ РІК КУРС третій

Підсумки за II семестр і навчальний рік		Підсумки державної кваліфікаційної атестації			
Оцінка за II семестр	Річна оцінка	Результат кваліфікац. пробної роботи	Результат захисту дипломної роботи	Професія	Рівень кваліфікації
6	7	8	9	10	11
9	9	9	9	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>третій розряд</i>
8	8	9	8	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>третій розряд</i>
7	7	7	7	<i>Слюсар з ремонту рухомого складу</i>	<i>третій розряд</i>

ЗАУВАЖЕННЯ МАЙСТРА

Дата	Зміст зауважень	Результат роботи
1	2	3
05.09.11	Учнем Сидоренко Б.І. пропущено заняття №1 з теми № 36:	02.10.2011 р. Проведено додаткове заняття з учнем Сидоренко Б.І. по випічці імбирної рулади. Робота виконана на 7 (сім) балів.
	Європейська випічка.	Майстер в/н: В. Іванюк

ПАМ'ЯТКА МАЙСТРУ ВИРОБНИЧОГО НАВЧАННЯ

Перелік документів майстра виробничого навчання:

Основна планувальна документація з виробничого навчання у ПТНЗ

1. **Навчальний план** – це документ, що визначає освітній рівень вступника, цілі навчання, перелік обов'язкових навчальних предметів, механізм міжпредметних зв'язків, форми, періодичність, терміни контролю З, У, Н учнів, їх кваліфікаційної атестації, вимоги до основних обов'язкових засобів навчання та плановий рівень кваліфікації випускника.

2. **Навчальна програма з виробничого навчання** – це документ, що визначає зміст професійних З, У, Н та способи і методи їх формування; розробляється фахівцем, що викладає курс, на основі типової з урахуванням змін у відповідній галузі виробництва та сфері послуг і погоджується із замовниками робітничих кадрів.

3. **Поурочно-тематичний план** складається педагогом у відповідності до навчальних програм, розглядається на засідання відповідної методичної комісії, затверджується заступником директора і є документом багаторазового використання.

4. **Перелік навчально-виробничих робіт** з професії визначає роботи, які виконують учні з метою оволодіння професійними З, У, Н, що передбачені програмою виробничого навчання; складається на семестр майстром в/н під керівництвом старшого майстра, обговорюється методичними комісіями та

затверджується заступником директора з НВР.

5. **План уроку** є обов'язковим особистим документом, складається в довільній формі і має на меті забезпечити педагогу найбільш ефективно проведення уроку. За умови проведення уроків у паралельних групах з однієї й тієї ж теми майстер складає один план уроку з урахуванням особливостей проведення уроку в тій чи іншій групі.

6. **Розклад занять** складається під керівництвом заступника директора і затверджується не пізніше як за тиждень до початку навчання.

7. **Журнал виробничого навчання** є основним документом фінансової звітності, який передбачає записи про дату і зміст проведення занять (робіт), час, витрачений на кожну тему (роботу), поточну, проміжну і підсумкову успішність учнів, відсутність учнів на заняттях.

Папка з матеріалами з охорони праці та безпеки життєдіяльності.

Методична робота:

1. Індивідуальний план методичної роботи (самоосвіта)
2. Власні методичні розробки майстра
3. Стажування та підвищення кваліфікації
4. Передовий педагогічний досвід
5. Виробничий досвід
6. Матеріали конкурсів фахової майстерності учнівської молоді

Навчально-виробнича майстерня:

1. Паспорт комплексно-методичного забезпечення
2. Паспорт навчально-виробничої майстерні
3. Перспективний план роботи майстерні
4. Гурткова робота
5. Інвентаризаційний опис
6. Перелік типового обладнання майстерні

Виробнича практика:

1. Детальна програма виробничої практики
2. Графіки роботи майстра на період практики
3. План роботи на місяць
4. План роботи майстра на період практики
5. Плани уроків по темам детальної програми

6. Завдання для проведення кваліфікаційних пробних робіт
7. Протокол на присвоєння кваліфікації
8. Наказ на виробничу практику
9. Договір на проходження практики
10. Акт обстеження робочого місця
11. Виписка з протоколу реєстрації інструктажів на підприємстві
12. Щоденник обліку виробничої практики

Виховна робота:

1. План виховної роботи
2. Щоденник педагогічних спостережень

Перелік нормативних документів по забезпеченню професійно-практичної підготовки під час підготовки кваліфікованих робітників в закладах ПТО

1. Закон України "Про професійно-технічну освіту" від 10 лютого 1998 р. № 103/98-ВР. (в редакції від 11.09.2003 р.)
2. Закон України „Про внесення змін до деяких законодавчих актів України з питань професійно-технічної освіти" від 11.09.2003 р. № 1158-IV.
3. Постанова Кабінету Міністрів України від 17.08.2002 р. № 1135 "Про затвердження державного стандарту професійно-технічної освіти".
4. Про затвердження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій (Накази Міністерства освіти і науки України від 23.08.06 р. № 632, від 29.08.07р. № 771, від 23.04.08 р. № 359, від 28.10.09 р. № 989).
5. Про впровадження державних стандартів професійно-технічної освіти з конкретних робітничих професій (Накази Міністерства освіти і науки України від 23.08.06 р. № 633, від 29.08.07р. № 772, від 22.05.08 р. № 445, від 28.10.09 р. № 990).
6. Закон України "Про охорону праці" від 21.11.2002 р. № 229-IV.
7. Положення про професійно-технічний навчальний заклад. (Постанова Кабінету Міністрів України № 1240 від 5 серпня 1998р.).
8. Положення про ступеневу професійно-технічну освіту. (Постанова Кабінету Міністрів України від 03.06. 1999 р. № 956).
9. Порядок надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики.

(Постанова Кабінету Міністрів від 07.06.1999 р. №992).

10. Положення про організацію навчально-виробничого процесу в професійно-технічних навчальних закладах. (Наказ Міністерства освіти України від 30 травня 2006 року № 419, зі змінами згідно наказів МОН від 05.08.2008р. №731 та від 10.11.2008 р. № 1019).

11. Типові правила прийому до професійно-технічних навчальних закладів України. (Наказ Міністерства освіти України від 06.06.2006 р. № 441, зі змінами, внесеними згідно наказу МОН України від 16.02.2009 р. № 113).

12. Положення про вище професійне училище та центр професійно-технічної освіти. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 20.06.2000 р. № 255).

13. Типова базисна структура навчальних планів для підготовки кваліфікованих робітників у професійно-технічних навчальних закладах. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 21.01.2010р. № 24).

14. Положення про навчання неповнолітніх професіям, пов'язаним з важкими роботами, роботами з шкідливими або небезпечними умовами праці. (Наказ Держнаглядохоронпраці від 30.12.1999 р. № 130).

15. Про запровадження 12-бальної шкали оцінювання навчальних досягнень учнів (слухачів) з професійної підготовки у професійно-технічних навчальних закладах. (Наказ Міністерства освіти України від 14.06.2001 р. №459).

16. Положення про сприяння в працевлаштуванні випускників державних вищих і професійних навчально-виховних закладів України (Наказ Міністерства освіти України від 23.03.1994р. № 79 із змінами і доповненнями).

17. Положення про організацію роботи з охорони праці учасників навчально-виховного процесу в установах і закладах освіти. (Наказ Міністерства освіти України від 01.08.2001р. № 563).

18. Положення про Всеукраїнські учнівські олімпіади з базових і спеціальних дисциплін, турніри, конкурси-захисти науково-дослідницьких робіт та конкурси фахової майстерності (Наказ Міністерства освіти України від 18.08.1998 р. №305).

19. Правила охорони праці під час експлуатації електронно-обчислювальних машин. (Наказ Держтехнаглядохоронпраці від 10.02.1999 р. №21).

20. Державні санітарні правила і норми влаштування, утримання загальноосвітніх навчальних закладів та організації навчального процесу. ДСанПіН 5.5.5.008.-01.

(Постанова Головного санітарного лікаря України від 14.08.2001 р. № 63, лист Міністерства освіти України від 05.06.2001 р. № 1/12-1459).

21. Влаштування і обладнання кабінетів комп'ютерної техніки в навчальних закладах та режим праці учнів на персональних комп'ютерах. ДсанПіН 5.5.009-98. (Постанова Головного державного санітарного лікаря України від 30.12.1998 р. №9).

22. Положення про порядок кваліфікаційної атестації та присвоєння кваліфікації особам, які здобувають професійно-технічну освіту. (Наказ Міністерства праці та соціальної політики України і Міністерства освіти України від 31 грудня 1998 р. №201/469).

23. Про затвердження Порядку працевлаштування випускників професійно-технічних навчальних закладів, підготовка яких проводилася за державним замовленням. (Постанова Кабінету Міністрів від 27 серпня 2010 р. № 784).

24. Положення про порядок розслідування нещасних випадків, що сталися під час навчально-виховного процесу в навчальних закладах. (Наказ Міністерства освіти України від 31.08.2001р. № 616).

25. Типові правила внутрішнього розпорядку для працівників державних навчально-виховних закладів України. (Наказ Міністерства освіти України від 20 грудня 1993 р. №455).

26. Положення про методичну роботу в професійно-технічному навчальному закладі. (Наказ Міністерства освіти і науки України від 12.12.2000р. №582).

27. Про внесення змін до Порядку надання робочих місць для проходження учнями, слухачами професійно-технічних навчальних закладів виробничого навчання та виробничої практики. (Постанова Кабінету Міністрів від 27 серпня 2010 р. № 770).

28. Про порядок вивчення, узагальнення, поширення та практичного впровадження передового досвіду та педагогічних інновацій у системі професійно-технічної освіти України (Методичні рекомендації) Міносвіти і науки України. НМЦ. Київ. 2000 р.

29. Тимчасове Положення про професійний ліцей, (наказ Міносвіти і науки України від 17.10.2002 р. № 587).

30. Про підвищення кваліфікації майстрів виробничого навчання професійно-технічних навчальних закладів. (Наказ Міносвіти України від 14.08.09 р. №749 та зміни, внесені наказом МОН України від 29.12.09 р. № 1238).

31. Інструкція з ведення журналів обліку теоретичного та виробничого навчання

учнів професійно-технічних навчальних закладів, затвердженою наказом МОН молоді та спорту України №59 від 26.01.2011 р

Методичні поради щодо проведення та реєстрації інструктажів з питань охорони праці під час проведення виробничого навчання з учнями в професійно-технічних навчальних закладах

Інструктажі з питань охорони праці з учнями (слухачами) під час трудового та професійного навчання в навчальних закладах, на підприємствах, господарствах, у сфері послуг проводиться відповідно до Положення про порядок проведення навчання і перевірки знань з питань охорони праці в закладах, установах, організаціях, підприємствах, підпорядкованих Міністерству освіти і науки України, затвердженого наказом Міністерства освіти і науки України від 18.04.2006 р. №304, зареєстрованого в Міністерстві юстиції України 07.07.2006 р. за № 806/12680 .

1. Вступний інструктаж з охорони праці з учнями (слухачами) проводиться: до початку трудового або професійного навчання в навчальному закладі або на підприємстві. Вступний інструктаж з охорони праці в навчальному закладі проводиться в кабінеті о праці, безпеки життєдіяльності перед початком трудового і професійного навчання. Інструктаж проводить особа, на яку покладено цей обов'язок наказом керівника навчального закладу. Реєстрація такого інструктажу здійснюється в журналі реєстрації вступного інструктажу з охорони праці навчального закладу, де реєструється вступний інструктаж з охорони праці для працівників. Вступний інструктаж з охорони праці перед початком виробничого навчання на підприємстві з учнями (слухачами) проводить представник служби охорони праці підприємства чи особа на яку покладено наказом керівника підприємства проведення інструктажів. Реєстрація інструктажу з охорони праці проводиться в журналі реєстрації вступного інструктажу з охорони праці на підприємстві.

2. Первинний інструктаж з охорони праці проводиться: перед початком трудового або професійного навчання у кожному кабінеті майстерні, лабораторії навчального закладу або на підприємстві перед виконанням кожного навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо.

Первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці в навчальному закладі проводить керівник робіт – вчитель, викладач, майстер (інструктор) виробничого

навчання.

Первинний інструктаж з охорони праці на робочому місці підприємства, де проводиться виробниче навчання та виробнича практика, проводить безпосередній керівник робіт (начальник: структурного підрозділу, майстер) або особа, яка використовує найману працю. Реєстрація первинного інструктажу з питань охорони праці проводиться:

первинний на робочому місці в навчальному закладі – у журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці, який зберігається у кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, де проводиться трудове або професійне навчання;

первинний на робочому місці підприємства – у журналі реєстрації інструктажів з охорони праці, який зберігається на підприємстві;

первинний перед виконанням навчального завдання, пов'язаний з використанням механізмів, інструментів, матеріалів тощо – у журналі обліку навчальних (навчально-виробничих занять на сторінці про запис теми уроку, навчального заняття тощо;)

позаплановий інструктаж з охорони праці з учнями (слухачами) проводить при порушенні ними вимог нормативно-правових актів з охорони праці, що можуть призвести або призвели до травм, аварій, пожеж тощо під час проведення трудового або професійного навчання в майстернях, лабораторіях навчального закладу і на підприємстві.

Позаплановий інструктаж з охорони праці з учнями, слухачами, які проходять виробниче навчання та виробничу практику, проводить безпосередній керівник робіт (викладачі, майстер (інструктор) виробничого навчання в навчальному закладі, або начальник структурного підрозділу, майстер, інструктор на підприємстві. Первинний, позаплановий інструктажі з охорони праці завершується перевіркою знань у вигляді усного опитування або за допомогою технічних засобів, а також перевіркою набутих навичок безпечних методів праці особою, яка проводила інструктаж. Запис про проведення позапланового інструктажу з охорони праці з учнями, студентами, курсантами, слухачами робиться в журналі реєстрації інструктажів з питань охорони праці на робочому місці.

У професійно-технічному навчальному закладі необхідно мати:

журнал реєстрації вступного інструктажу з охорони праці для працівників і учнів (слухачів);

журнал реєстрації інструктажів з охорони праці на робочому місці (первинний,

повторний, позаплановий, цільовий) для працівників;

журнал реєстрації інструктажів з охорони праці (первинний, позаплановий) для учнів (слухачів) в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні.

Про первинний інструктаж на робочому місці перед виконанням навчального завдання, пов'язаного з використанням різних механізмів, інструментів, матеріалів тощо робиться запис у журналі обліку виробничого навчання на сторінці про запис теми уроку, навчального заняття тощо. Такий інструктаж не реєструється окремо і не потребує підпису осіб, що проводили його і з якими проводили цей інструктаж.

Інструктажі з безпеки життєдіяльності проводяться з учнями, слухачами і реєструються відповідно до Положення про навчання.

У журналі обліку теоретичного навчання треба передбачити сторінку (в заключній частині) для реєстрації вступного інструктажу з безпеки життєдіяльності на початку навчального року.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться:

на початку навчального року перед початком занять у кожному кабінеті, лабораторії майстерні, спортзалі тощо;

перед початком зимових канікул, наприкінці навчального року перед початком літніх канікул;

за межами навчального закладу, де навчально-виховний процес пов'язаний з використанням небезпечних або шкідливих для здоров'я факторів.

Первинний інструктаж проводять викладачі, учителі, класоводи, куратори груп, вихователі, класні керівники, майстри виробничого навчання, тренери, керівники гуртків тощо (далі – педагогічні працівники). Цей інструктаж проводиться не тільки з учнями (слухачами), а і з батьками та іншими особами, які беруть участь у навчальних та позанавчальних заходах.

Метою проведення первинного інструктажу з безпеки життєдіяльності є:

формування у учнів, студентів, курсантів, слухачів уяви про можливі загрози особистій безпеці;

свідоме розуміння необхідності захисту та збереження свого власного життя та здоров'я;

дотримання правил безпечної поведінки в умовах виникнення загрози життю і здоров'ю), у тому числі в умовах екстремальних ситуацій;

навчання умінню надавали посильну допомогу і самодопомогу у разі нещасного випадку.

Програма первинного інструктажу розробляється педагогічними працівниками, затверджується керівником навчального закладу. Первинний інструктаж повинен містити питання безпечної поведінки під час проведення занять у кабінетах, лабораторіях, майстернях, спортзалах, інших приміщеннях навчального закладу, правила поведінки під час канікул, у побуті, під час екстремальних ситуацій тощо.

Запис про проведення первинного інструктажу робиться в окремому журналі реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності, який зберігається в кожному кабінеті, лабораторії, майстерні, цеху, спортзалі та іншому робочому місці.

Учні, які інструктуються, розписуються в журналі, починаючи з 9-го класу.

Первинний інструктаж з безпеки життєдіяльності також проводиться перед виконанням кожного завдання, пов'язаного з використанням різних матеріалів, інструментів, приладів, на початку уроку, заняття, лабораторної, практичної роботи тощо.

Первинний інструктаж, який проводиться перед початком кожного практичного заняття, (практичної, лабораторної роботи тощо) і знайомить з новими матеріалами, інструментами, обладнанням, має на меті надати загальні відомості про безпечну поведінку. Такий інструктаж реєструється в журналі обліку навчальних занять, виробничого навчання на сторінці предмету в розділі про запис змісту уроку, заняття. Учні, студенти, курсанти, слухачі, які інструктуються та розписуються про такий інструктаж.

Позаплановий інструктаж з безпеки життєдіяльності з учнями, студентами, курсант слухачами, аспірантами проводиться у разі порушення ними вимог нормативно-правових актів що може призвести чи призвело до травм, аварій, пожеж тощо, при зміні умов виконання навчальних завдань (лабораторних, практичних робіт тощо), у разі скоєння нещасних випадків за метою навчального закладу.

Реєстрація позапланового інструктажу проводиться в журналі реєстрації інструктажів.

Цільовий інструктаж з безпеки життєдіяльності проводиться з вихованцями, учнями, студентами, курсантами, слухачами, аспірантами навчального закладу в разі організації позанавчальних заходів (олімпіади, турніри з предметів, екскурсії,

туристичні походи, спортивні змагання тощо), під час проведення громадських позанавчальних робіт (прибирання території приміщень, науково-дослідна робота на навчально-дослідній ділянці тощо). Реєстрація проведення цільового інструктажу здійснюється у журналі реєстрації інструктажів.

Інструктажі з безпеки життєдіяльності проводяться для формування умінь застосовувати знання у практичному житті, їх програми містять питання особистої безпеки та безпеки оточуючих відповідно до напрямку проведення заходів, розробляються безпосередньо керівниками робіт або заходів і не вимагають наявності інструкцій з безпеки життєдіяльності. Такі інструктажі проводяться у вигляді інформації про небезпеки, лекцій, наступною перевіркою навичок, ігрових тренінгів тощо. У кожному конкретному випадку вчитель, викладач, майстер (інструктор) виробничого навчання або особа, яка провела інструктаж з безпеки життєдіяльності, обирає свій шлях і засоби проведення таких інструктажів.

З метою комплексного вирішення питань забезпечення безпечних умов навчання пропонуємо об'єднати проведення та реєстрацію інструктажів з охорони праці та безпеки життєдіяльності (первинний на робочому місці, позаплановий, цільовий) таким чином щоб в одному журналі реєстрації інструктажів було два розділи:

розділ реєстрації інструктажів з охорони праці за формою;

розділ реєстрації інструктажів з безпеки життєдіяльності за формою.

АНКЕТНІ ВІДОМОСТІ УЧНЯ

Прізвище _____
ім'я _____
по батькові _____
дата народження _____

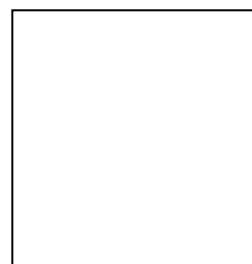
Домашня адреса:

Поштовий індекс _____
Область _____
Район _____
М./с. _____
Вул. _____
Буд. _____ кв. _____

Особистий телефон _____

Батьки:

Мати:

Прізвище _____
ім'я по батькові _____
де і ким працює _____
телефон _____

Батько:

Прізвище _____
ім'я по батькові _____
де і ким працює _____
телефон _____

Брати/Сестри:

_____
_____
_____

Захоплення:

_____
_____

1. Стан здоров'я _____
2. Рухливий, інертний, роздратований, грубий, спокійний, врівноважений, відрізняється частою зміною настрою

3. Уважний, неуважний _____

4. Пам'ять: хороша, середня, погана _____

5. Дефекти мови _____

6. Здібності: хороші, середні, слабкі _____

7. Інтереси:

до професії _____

до теоретичних предметів (яких) _____

до праці (якому, виду праці) _____

до техніки (якої) _____

до мистецтва, музики _____

до спорту _____

8. Ставлення до навчання: добросовісне, активне; наполегливий, допитливий, спокійний, лінивий, неохайний (підкреслити); вибіркоче відношення до окремих предметів:

позитивне _____

негативне _____

має складності у вивченні (яких предметів) _____

9. Вольовий, безвільний (підкреслити). В яких випадках особливо наполегливий _____

10. Чесний, принциповий, уважний, ввічливий; дисциплінований, скромний, самокритичний, лагідний; самолюбивий, хоробрий, боягузливий, брехливий, лицемірний, безпринциповий; неохайний, виконавчий, безініціативний, недисциплінований, хвалькуватий, самовпевнений, честолюбивий (підкреслити)

11. Ставлення

до старших _____

до батьків _____

до викладачів _____

до молодших _____

12. Користується (не користується) авторитетом в колективі (підкреслити)

13. Рахується (не рахується) з колективом (підкреслити)

14. Товариський, похмурий, замкнутий, довірливий, недовірливий (підкреслити)

15. Участь в громадській роботі _____

16. Реакція на суворість (позитивна, негативна), на ласку (позитивна, негативна), на схвалення (позитивна, негативна), на критику (позитивна, негативна), на покарання (позитивна, негативна) (підкреслити)

17. Ставлення до праці: _____

на виробництві _____

в учбових майстернях _____

суспільно-корисній _____

побутовій (госпроботі) _____

Доповнення до характеристики _____